

4000/1000/1000

[RONDINI]

J. Panteian

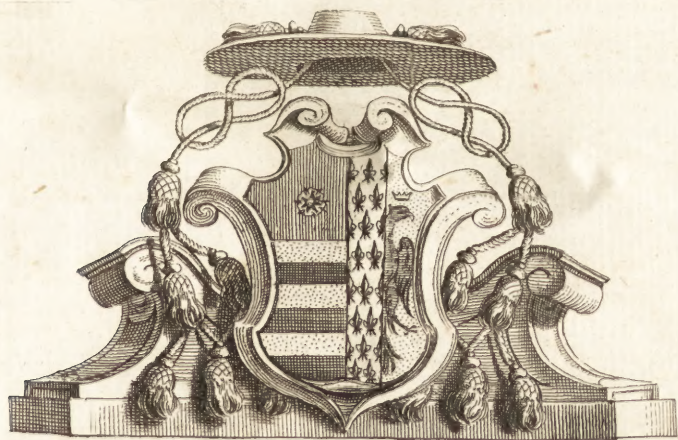
£275

18

DE
SANCTIS MARTYRIBUS
JOHANNES
ET
PAULO,
EORUMQUE BASILICA
In urbe Roma

VETERA MONIMENTA

Studio & opera
PHILIPPI RONDININI FAVENTINI
Collecta & concinnata.

ROMAE MDCCVII.

Excudebat FRANCISCUS GONZAGA in via Lata

Approbatione & permissu.

SAINTS MARTYRS
JOHANNE
PAUL
FORUM
IN THE ROMAN
NETE
PHILIPPO

ROMAN
MARTYRS
PHILIPPO

EMINENTISSIMO
CARDINALI
FABRICIO
PAULUTIO
Tituli SS. Johannis & Pauli.

PHILIPPUS RONDININUS
felicitatem.

LURA sunt, &
quidem maxima,
CARDINALIS EMINEN-
TISSIME, *quæ hominem in*

universo terrarum orbe ad immortalē nominis gloriam traducunt. Verum inter cetera prudentum omnium iudicio principem sibi vindicant locum vel ipsa literarum studia, vel quæ literatis exhibetur a potentioribus benevolentia. Illi enim hos colunt, & fovēt obsequiis, ut sibi ad liberum literarum exercitium præsidia capiant & munimenta: hi vero illos singulari dignantur patrociniō, ut in nobilium disciplinarum cultu amplius vires & animos augeant. In horum numerum te referendum duxi, CARDINALIS

AMPLISSIME, *qui in majora
rei literariæ augmenta tantope-
re incumbis. Testis mihi adsit
Roma urbs æterna, urbium ma-
xima, quæ ingenti suspicit ad-
miratione quanto studio opti-
marum artium consulas orna-
mento.*

*Verum tamen feralis bello-
rum tempestas, quæ jamdudum
florentissimam provinciarum I-
taliæ exterarum gentium ar-
mis iniquo fato conturbat, non
modo literarum minuit exerci-
tium, sed etiam quæ sunt in ex-
colenda virtute positæ laudes,
eas prope labefactavit. Aluntur*

*enim, augentur, & confirman-
tur pace præclaræ artes, quæ si
bellico turbentur armorum tu-
multu, velut intermortuæ jacent
& negliguntur. Habent vero il-
læ, te Mecænate, SAPIENTIS-
SIME CARDINALIS, unde
suæ incolumitati provideant.
Ad te quippe profugæ ab ar-
mis confugiunt: ad exitium de-
clinantes in præsidium te vo-
cant, ut illas in celsissimo am-
plissimæ dignitatis gradu va-
lido patrocínio tuearis; quæ si-
quidem in aliis sparsa repe-
riunt, in te uno collecta admi-
rantur, quamobrem a te uno*

cultus omnes præstolantur & incrementa.

Tantam autem amplitudinem, unde beneficiis admodum prodesse potes, tibi nedum comparavit magni Pontificis CLEMENTIS XI. gratia, qui te unum ex omni Purpuratorum ordine in administranda Pontificatus mole muneri omnium gravissimo præfecit, nedum excelsus ille in ecclesia locus, in quo suffragatione virtutis, non indulgentia fortunæ collocatus es, sed quidem ingentia illa animi ornamenta, quibus natura, & virtus ipsa te

cumularunt. Quicquid enim aut admirabiles homines reddit, aut amabiles, in te abunde prædicant omnes: animi celsitudo, invictum robur, præsentia consilii, sanctimonia vitæ, ingenii elegantia, summa gravitas morum suavitate temperata, in omne genus hominum benevolentia, singulos in tui amorem rapiunt atque observantiam.

Hinc vicissim omnium oculi in te unum velut in maximum hujus sæculi decus conversi sunt, & vicissim commendant quod in sacris optimatibus de-

corum est atque honorificum, multiplicis eruditionis studium, & præcipue ardentissimum in sacras literas amorem, de quibus longe lateque propagandis non adeo gravis rerum cura ingentem obruit animum, ut tuis omnino, quæ te premunt, cogitationibus obset. Alii pro dignitate non satis collaudant summam in negotiis procurandis diligentiam & fidem, modestiam & religionem, clementiam & lenitatem, quam cum altissimo, quem occupas, honoris gradu præclaram inire concordiam mirantur.

At mihi hoc loco, CARDINALIS EMINENTISSIME, in tua præconia laudesve excurrere consilium non est, quum qualis quantusque sis urbs Roma satis cognoscat. Id prius Colonienses & Poloni experti sunt, qui te quanta cum gloria sedis apostolicæ nuncius Christianam rempublicam procuraveris, admirabundi suspexerunt; quanto vero principum plausu, & publica omnium gratulatione vel in arduis negotiis grave ministerium impleveris, exinde licet arguere, si mente perpendimus quanta

*apud Pontifices gratia, apud
exteros fama, apud omnes exi-
stimatione ubique clarus fuisti:
idque etiam Maceratensis, Fir-
mana, & Ferrariensis ecclesiæ
testatæ sunt, quæ quanta ho-
minum commendatione pasto-
rale officium administraveris,
adhuc unanimi sensu concele-
brant. Neque tamen ita ex-
pers judicii ego factus sum,
PRINCEPS EMINENTIS-
SIME, quod existimem fieri
posse, ut merito laudes tuas
ullo ingenii mei momento illu-
strem, quæ sua claritate usque
adeo fulgent, ut latissime om-*

nibus gentibus illucescant. Si
nanque in familiam tuam in-
tueor, cujus majores tibi præ-
luxerunt ad omne decus, tanta
est virorum illustrium series,
ut eorum virtutem & sapien-
tiam æternis annalibus conse-
cratam nulla unquam delere
possit oblivio. Verum inter
alios menti meæ obversatur
magnus tibi patruus Franci-
scus Paulutius, quem Ponti-
fex Alexander VII. in amplis-
simum Cardinalium ordinem
cooptavit, vir nimirum non-
nisi paucissimis comparandus,
qui summæ doctrinæ, eximiæ

*pietatis, & inculpatae justitiae
partes complevit, & sua, qua
pollebat, auctoritate, consilio,
prudentiali, Christianae reipub-
licae multum praesidio fuit,
& ornamento. Praeterea Fabri-
cium Paulutium cognominem
tuum, virum dignitate, inge-
nii cultu, integritate morum,
& editis scriptis clarissimum,
quem Clemens VIII. Ponti-
fex primum Civitati Plebis
praefecit antistitem. Praeterea
seniorem Franciscum a Johan-
ne XXII. ad Sassinatem
ecclesiam assumptum, invicti
animi virum, & vindicem ec-*

*clesiastici juris acerrimum ;
aliosque prætereo, quos fami-
lia tua in utroque ordine tulit
viros, de quibus satis posteritas
omnis loquetur. Illi ergo
mirari desinant, qui Paulu-
tiæ gentis gloriæ & dignitatis
ignari, te ante omnes præcla-
rum literarum ornamentum su-
spiciunt ; quum satis superque
exploratum sit te esse majorum
exemplo ad virtutem natum,
susceptum, atque institutum.*

*Quæ quum ita sint, EC-
CLESIAE PRINCEPS AM-
PLISSIME, nil prorsus du-
bito, quin tenue licet opus hoc*

*meum de sanctis Martyribus
JOHANNE & PAULO,
eorumque basilica, quam in
Purpuratorum senatum adle-
ctus in titulum obtinuiſti,
æquis oculis ac serena fronte,
qua complecteris omnes, exci-
pias. Non enim temeritati im-
putandum esse arbitror, quod
illud præ ceteris in tuo nomine
velim in vulgus exire: cautum
quippe est publica lege, ut ope-
ræ alieno fundo inherentes so-
lo cedant; quamobrem nemo
mibi audaciæ notam inurere
potest, hunc qualemcumque di-
ligentiæ meæ laborem, quem*

pro tuo illustrando titulo impendi, tibi propterea virtutis omnis & eruditionis parenti vovisse. Perge itaque, CARDINALIS OPTIME, eo quo soles animi robore rei literariæ prodesse, & literatorum otio favere; qui omnes in tua fide, prudentia, æquitate, & vigilantia multum sibi præsidii positum esse confidunt. Tibi nanque

Claud. de
laud. Stilic.
lib. 2.

Hinc amor, hinc veris, & non
fallacibus omnes
Pro te solliciti votis; hinc nomen
ubique
Plausibus,

*cujus inde illustrem famam ad
seros usque nepotes transmittes.*

*Da veniam, ORNATISSIME
CARDINALIS, quod labo-
riosis occupationibus tuis abuti
videar, & lucubrationem hanc
meam, quam tibi sisto, in tuo
suscipe patrocinio. Si enim il-
lam a te haud sperni intelli-
gam, magnum inde mihi ho-
norificum judicium tuum cal-
car præstabit ad majora inpo-
sterum audenda, aliaque id ge-
nus vetera monumenta, quum
vires suppetant, publico com-
municanda. Deum interim
enixe precor, ut prospere sem-*

per res tibi cedant, ac diuturna vita sit ad Catholicæ ecclesiæ præsidium, & ad Æmiliæ nostræ ornamentum.

Dabam Romæ idibus Martii anno
a partu Virginis MDCCVII.

IMPRIMATUR ,

Si videbitur Reverendissimo Patri sacri Palatii Apostolici Magistro .

*Dominicus de Zaulis Episcopus Verulanus
Vicesgerens.*

APPROBATIO

Illustrissimi & Reverendissimi Domini

PEREGRINI MASERII

Sanctissimi Domini Nostri CLEMENTIS XI.
Prælati domestici ,

Utriusque Signaturæ Gratiæ & Justitiæ Votantis ,

Sacræ Congregationis Confinium Ditionis
Ecclesiasticæ à Secretis ,

Et Curie Abbreviatoris .

DE Sanctis JOANNE & PAULO, eorumque
Basilica numeris omnibus absolutam historiam
à D. Philippo Abbate Rondinino conscriptam, cum
avidè perlustraverim, facultate tributa à Reverendis.
Patre Paulino Bernardinio sacri Palatii Apostolici Ma-
gistro, nec verbum Catholicis asperum auribus offen-
dere contigit. Tanta videlicet religione, totque sacris &
profanis eruditionibus referta est narratio, ut curiarum
priscarum Urbis, & viarum, ejusque ecclesiarum, sive

in structura, stationibus, martyrumque reliquiis, & brandeis, sive in S. R. E. Cardinalibus ejusdem ecclesiæ titulo præfectis adeò ingens lumen addatur; ut templum illud à Juliano Apostata usque ad hæc tempora cladibus, incendiis, & direptionibus Urbis superstes videatur, ne timeat inposterum interitum, dum in hoc opere stabit æternum. Unde maximum sacræ doctrinæ incrementum, reipublicæ literariæ utilitas, & nostræ provinciæ Æmiliæ decus emergunt: decus quidem & in Auctore, qui scribit, & in tanto Principe, cui opus inscribitur. Romæ decimo kalendas Martii anno à partu Virginis M DCC VII.

*Peregrinus Maserius utriusque Signaturæ
Votans.*

IMPRIMATUR,

Fr. Paulinus Bernardinus sacri Apostolici Palatii
Magister Ordinis Prædicatorum.

BENE-

BENEVOLO ET ERUDITO
LECTORI

Philippus Rondininus S. D.

EN iterum, benevole & erudite lector, alter tibi exhibetur ingenioli mei fœtus, qui sacræ antiquitatis beneficio donatur publicæ lucis usura. Hic autem nullus certandi locus, nullaque occurrit caussa dissidendi: nulla hic interpolata diplomata, nullaque adulterina: chronica nulla deturpata, & commenticiis traditionibus admixta. Habes acta sanctorum martyrum Johannis & Pauli, eaque omnia in unum collecta, quæ eorum attingunt laudem ac nomen, quæ probatæ fidei scriptorum auctoritate, quoad fieri potest, in bono lumine collocantur: præterea Romanæ eorum basilicæ vetera monumeta

ta a diuturna oblivione, & ab hominum silentio vindicata, quæ nonnihil ecclesiasticæ vetustati explorandæ proficiunt.

Nonnulla alicubi, ut ratio postulat, historica documenta, quæ antiquitatem illustrent, adjeci, atque insuper opus nonnullis aliquando digressionibus apposite respersi. In ejus calce cardinalium, qui huic titulo præfuerunt, elenchum subdidi chronologico ordine distributum, ubi viros leges vitæ sanctimonia, literarum ornameto, splendore generis, rerumque gestarum præstantia longe clarissimos. His interim frui, laborem meum æqui bonique consule, & si qua corrigenda offenderis, benigna manu corrige.

INDEX CAPITULUM.

CAPUT PRIMUM.

DE sanctis Johanne & Paulo, eorumque
martyrio pag. 1

CAPUT II.

De multiplici inventione & translatione corporum
sanctorum Johannis & Pauli 14

CAPUT III.

De pluribus corporum sanctorum Johannis &
Pauli reliquiis, & de locis, ubi religioso
cultu servantur 20

CAPUT IV.

Quantus fuerit apud veteres in sanctos Martyres
Johannem & Paulum cultus, & quanta eorum
memorie dignitas 32

CAPUT V.

De basilica sanctorum Johannis & Pauli, ejusque
fundatoribus 51

CAPUT VI.

De situ basilicæ sanctorum Johannis & Pauli
cujus monumenta explicantur 59

CAPUT VII.

Alia vetera & circumadjacentia situi basilicæ
sanctorum Johannis & Pauli monumenta 69

CA-

CAPUT VIII.

De monasterio sanctorum Johannis & Pauli in monte Coelio 77

CAPUT IX.

De titulo sanctorum Johannis & Pauli, ejusque antiquitate 104

CAPUT X.

Vetera basilicæ sanctorum Johannis & Pauli monumenta 110

CAPUT XI.

Alia basilicæ sanctorum Johannis & Pauli monumenta 121

CAPUT XII.

Restauraciones basilicæ sanctorum Johannis & Pauli, eique elargita munera, necnon indulgentiæ, quibus donata est, adnotantur 135

CAPUT XIII.

De Sanctorum reliquiis, quæ in basilica sanctorum Johannis & Pauli servantur 146

CAPUT XIV.

Præsens forma basilicæ sanctorum Johannis & Pauli, ejusque antiqua monumenta describuntur 152

CAPUT XV.

Elenchus chronologicus omnium sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, qui sanctorum Johannis & Pauli titulum obtinuerunt 171

DE
SS. MARTYRIBUS
JOHANNES ET PAULO,
EORUMQUE BASILICA
In urbe Roma
Vetera Monimenta.

CAPUT I.

*De sanctis Johanne & Paulo, eorumque
martyrio.*

I.

CCLESIA Romana, quæ
jamdudum Ethnicorum fu-
rente tyrannide, a diutur-
na trium prope sæculorum
captivitate dirissime vexa-
ta fuit, & adverfo fato mi-
ferrime attrita, toto dein-
de Christianissimi principis

Constantini Magni imperio innumeris onusta
triumphis reddita pace libera respiravit. Verum
Constantino e vivis sublato, postquam in ejus
filios orbis regimen migravit, quorum ætate vario
A rerum

rerum jactata discrimine laboravit, impio demum Juliano ad Cæsareum fastigium assumpto, elapsas sub Ethnicis iterum sensit æumnas. Scripto itaque committendam duxi infensam nimis in Catholicæ religionis incrementa Juliani Cæsaris mentem, qui vesana percitus indignatione ejus affectas immaniter exagitavit, quos inter sancti Fratres Johannes & Paulus martyrii palmam emeriti, inter martyrum agmina singulare nomen obtinuerunt.

II. Nulla autem recens ac edictis obfirmata, Juliano Cæsare, in ecclesiam bacchata est Ethnicorum persecutio; ideoque, ut diserte scribit Cardinalis Baronius ad annum trecentesium sexagesimumsecundum, longe dispar ab aliis fuit: quum videlicet ante illum Ethnici Imperatores Christiana religione vetita, adversus ejus cultores edicta sanxissent ac promulgassent, quibus fideles omnes Diis sacra facere sævitia pœnarum impellerentur. Verum Julianus, ut ex ejus literis apud Baronium satis exploratum habetur, Gentilium colendi Deos vim nemini adhibendam esse putavit, nec invitum quenquam Christianæ fidei desertorem fieri cogebat: ratus, quod pridem usuvenerat, fideles ad martyrium quasi ad alvearium apes volaturos, ut illum proloqui consuevisse testatur Johannes Chrysostomus in sermone octavo de sanctis martyribus Juventino & Maximo, exindeque
de

de more majora Christianæ fidei incrementa exoriri . Quapropter quod non exerto palam gladio furens barbaries ob Catholicæ religionis professionem grassata fuerit , idem Chrysostomus ait in pace ecclesiæ fideles Juliano imperante passos esse , hancque propterea nec inter persecutiones adnumerandam auctorum plures existimarunt : verum quidem sanctus Augustinus in libro duodevicesimo de civitate Dei , & Gregorius Nazianzenus in oratione adversus Julianum hanc plane inter persecutiones referendam esse tradiderunt . Hinc Julianus violentiam popularibus insolentiis relinquens , & ipse mitiori utens parte , versute primum jussit Christianos vel a professoribus suis discedere , vel fidem abjurare : discessionem autem eligentibus alias atrociter fingeat causas , quibus illos necaret . In actis Artemii martyris apud Laurentium Surium ad diem vicesimam Octobris expressum est Julianum ideo illud sanxisse edictum , quo literas Christianis inibuit , quod Antiochiæ expertus esset Eugenii presbyteri magnam in dicendo vim , ac falsam Deorum religionem confutando . At Sozomenus id evenisse monet ob invidiam in Apollinarem Syrum , Basilium , & Gregorium Cappadocas , aliosque amplissimi nominis Christianos viros , qui Ethnicorum literas apprime calebant : hæc tamen quæque fuerit impia lex ab Ammiano Marcellino , aliisque Ethnicis scripto-

ribus etiam ut improba damnatur. Subdit deinde Gregorius Nazianzenus Julianum in domesticos maxime, atque milites indignatum eos ferali crudelitate vexasse. Quos inter eluxit egregium Helpidii celeberrimæ notæ senatoris martyrium, qui a Constantino Magno prætorii præfectura fuerat decoratus. Is ob præclaram fidei confessionem, ementito vero perduellionis crimine accusatus, primum indomitis equis una cum sociis alligatus atque pertractus, mox in ignem coniectus est; ejusque memoriam commendat martyrologium Romanum die decimasexta kalendarum Decembris.

III. At præ ceteris, qui martyrii coronam, Juliano Cæsare, adepti sunt, recensendos esse postulat argumentum sanctos Fratres Johannem & Paulum Romæ ex inclyta Ursinorum stirpe prognatos, teste Abrahamo Bzovio in notis circa finem ad vitam sancti Adalberti Ursini episcopi & martyris, quorum alter præpositus, alter primicerius Constantiæ * Augustæ Magni Constantini filiæ in bello contra Scythas cum Ovinio Gallicano duce pro Christianissimo Imperatore nomen militiæ dederunt. Gallicanus, ut habent acta apud Surium ad diem vicesimasextam Junii, quum adhuc Ethnicorum superstitioni addictus in extremas angustias a Scythis reductus, defectionem sui exercitus pateretur, ideoque de fuga cogitaret, opera ac hortatu Johannis & Pauli se Christo vovit, ejusque suffragante

* Alii perperam in Hispania Sanguento oriundos, Brigantii natos fominarunt.

* Alii Constantiam vocant.

gante præsidio per angelos prævia cruce ministrato, celebri victoria potitus, Scytharum populos Romano Imperio vectigales adegit.

IV. Interea optima virgine Constantia ab humanis in cœlum sublata, sancti Fratres Johannes & Paulus ex opibus, quibus ab illa cumulati fuerant, pauperibus Christianis alimenta suppeditantes, eos præterea in fidei confessione contra Gentilium vota sedulo confirmabant. Quo ut primum audito Julianus avaritia in sanctorum Fratrum divitias, & iniquo odio in Christianam religionem adductus, illos perdere secum animo statuit. Quamobrem occasionem nactus, ad aulica ministeria, quibus Constantino imperante impliciti fuerant, evocavit. At illi divino afflati spiritu & de tuenda religione solliciti, Ethnici Imperatoris obsequio mancipari constantissime abnuerunt: quod Julianus ægre ferens, decem dierum inducias admisit, quibus potiora caperent consilia, seque Diis thus adolere pararent.

V. Hæc omnia, quæ sanctorum Fratrum historiam spectant apud Surium publicis literis tradita, cum actis omnino cohærent, quæ ex pervertusto & plusquam mille annorum MS. codice Corbejensi ad diem vicesimam sextam Junii Bollandiani vulgavit vir doctus Daniel Papebrochius: quæ tamen quia nondum Italia vidit, Antuerpia Romanam submisit ad principem eminentissimum Fabri-

bricium Paulutium spectatæ virtutis Cardinalem Conradus Janningus ab eruditione singularis opera viri illustrissimi Johannis - baptistæ Buffii nuper apud Belgas apostolici internuncii (quem hodie Colonia Agrippinæ nuncium & archiepiscopum Tarfensem optimus Pontifex CLEMENS XI. nominavit) ob gravissimum inter alia Hollandicarum missionum negotium de Catholica ecclesia egregie meriti, quod adeo feliciter explevit, ut nedum Romanæ aulæ, & Cardinalium, qui fidei propagandæ præfecti sunt, sibi comparaverit plausus, verum ob ejus in rebus gerendis solertiam apud Heterodoxos quoque magnum nomen adeptus sit. Eadem acta partim ex Vaticano codice, paucis immutatis, transcripsit Paulus Aringhius in libro quarto capite quadragesimosecundo Romæ subterraneæ, quæ insuper cum sex aliis per Papebrochium collata sunt, & præcipue cum Neapolitano & Audomarenfi, quos sedulo perlustravit.

VI. Ut autem sermo redeat ad sanctos Fratres Johannem & Paulum, qui decendiales inducias in eleemosynis pauperibus erogandis impendebant: „ Illi miserunt (actorum sunt verba) & „ rogaverunt ad se venire Crispum presbyterum, „ & Crispinianum clericum, & Benedictam venerabilem feminam, quibus narraverunt omnia, „ quæ gesta erant; & obtulerunt sacrificia in domo sua, & communionem participantes, Christia-

„ stianos ad se invitantes, ordinaverunt de omnibus
 „ quæ relinquere poterant, ac per totos decem
 „ dies incessanter diu noctuque eleemosynis insi-
 „ stentes, die undecimo sunt constricti intra do-
 „ mum suam. Quo nimirum die ad illos tacito
 pede inter noctis silentia Juliani jussu Terentianus
 prætoriae cohortis præfectus * militibus stipatus ac-
 cessit, qui auream Jovis statuunculam deferens,
 immerito cultu iis adorandam exhibuit. Tum san-
 cti Fratres immane scelus abhorrentes unam fidem
 Christo Domino polliciti, fatius duxerunt glorio-
 sum subire martyrium, quam Ethnici principis
 inani aura indigna labe scædari. Ejusmodi parvula
 simulacra apud Gentiles Christianis domi retentis
 vel sponte abditis offerri consuevisse, ut eis cultum
 persolverent, auctorum nonnulli scripserunt: unde
 sanctus Adhelmus Schireburnensis episcopus (quem
 alii Althelmum vocant) in libro de laude virgi-
 num in tomo tertio bibliothecæ patrum editionis
 Colonienfis vulgato de Victoria virgine hæc ha-
 bet: „ Porro Eugenius (ait) pronus ejus crenato
 „ triennio Capitolii flaminem enixa prece poposcit,
 „ ut missa statuunculo Dianæ cogeret Victoriam
 „ apostatico ritu sacrificare. Illa nefandum faci-
 „ nus exsecrata, & gerulum simulacri exosa, ictu
 „ gladii interimitur: idemque carminibus scripsit
 in poemate quod exstat in tomo quinto antiqua-
 rum lectionum Henrici Canisii: „ Itaque (sequuntur
 acta)

* Quem *Campido-
 forem*, seu
Campiductorem,
 acta apud Bol-
 landianos vocat.

acta) tertia hora noctis transacta Terentianus volens placere Juliano, sicut illi dictum fuerat, sine strepitu famæ puniri eos fecit, foveamque fieri jussit intra domum eorum, in qua quum decolari eos jussisset, statim involvi & reponi eos jussit, faciens hanc famam, quod jussu Cæsaris missi fuerant in exilium: nullum enim nec signum interfectionis eorum inventum est super terram. Haftenus acta.

VII. Capite ergo plexis jussu Juliani Johanne & Paulo, Crispus, Crispinianus, & Benedicta plurimo sensu eorum lamentabantur interitum, & votis omnibus Christum Dominum exorabant, ut sepulcri locum ostenderet. Quo divinitus patefacto, ceterisque fidelibus explorato, ii postmodum in obsequium fidei devotique animi argumentum sæpe sæpius illum invisere consueverunt. Hoc interim frequenti Christianorum cœtu, qui ad Martyrum sepulcrum jugiter accedebant Julianus acriter indignatus, Crispum, Crispinianum, & Benedictam capite mulctari jussit, ut eadem acta testantur:,, Tunc iratus Julianus jussit eos teneri, & capitalem sententiam subire, quorum corpora occulte rapuerunt Johannes, & Pigmenius* presbyteri, & Flavianus vir illis stris expræfectus Urbis, & sepelierunt eos in domo Johannis & Pauli non longe ab ipsis &c.

* Alii *Pimenium* scribunt.

VIII. Verum *quum non sit consilium*, ut loquitur psalmista, *adversus Dominum*, frustra impietatis viri fidelium ora obstruere conati sunt, ne Martyrum inclyta virtus palam ab omnibus ubique gentium commendaretur. Ipsi nanque immundi spiritus, licet inviti, triumphorum Christianæ religionis velut præcones, sanctorum Fratrum fortissimam mortem divinitus edicere ac celebrando prædicare compulsi sunt: hi enim ab obsessis hominum corporibus, qui Martyrum sepulcrum adibant, illico exire coacti publica voce quod omnes latebat inclamabant: Paulum videlicet & Johannem Terentiani gladio e medio sublato fuisse.

IX. Quin immo quum ejusdem Terentiani filius a dæmone graviter impeteretur, ad sanctorum Martyrum tumulum deductus confestim liber evasit. Hinc admirabili divinarum rerum consilio Terentianus admonitus, abnegato sacrilego Deorum cultu, Christo protinus nomen dedit, & Catholicam fidem amplexus est: & *postquam sacris undis ablutus* fuit, beatorum Fratrum acta ex persecutore præco & laudator factus literarum monimentis consignavit. Notam vero hic postulant quidam codices; in quibus de Terentiano actorum scriptore silentium est, ibique tantum, ut in Corbejensi, quem ex Bollandianis transcribimus, notatur, quod *ipso Terentiano referente ipsam passionem Sanctorum*

ea scripta esse dicatur : non autem , ut habent alia pleraque acta , ex iisque Ado , & Romanum breviarium , quod *ab ipso Terentiano passio ista Sanctorum descripta sit* : sic corruptum textum habuerunt illi , ut in commentario prævio ad eadem acta , Papebrochius observat , qui veteris brevii lectiones ab annis circiter ducentis composuerunt ; sed ejusdem recognitores , Gregorio XIII. Pontifice , de hac rei veritate prudenter dubitantes , adponere maluerunt quod *ab ipso Terentiano ea passio scripta esse dicitur* . Dubium hocce Cardinalis Baronius attingit ad annum trecentesium sexagesimumsecundum , ubi , descripta Terentiani conversione & baptismo , addit ex corruptis similiter actis quod Terentianus „ certamen Martyrum , cujus „ auctor fuit , scriptorum monumentis perpetuæ „ memoriæ commendavit . Quæ tamen (sequitur) „ haud ea esse prorsus contendimus , quæ „ præ manibus hodie habentur ; sed ex illis nonnulla accepta , additaque alia , quæ veritati haud videntur posse congruere : ut dum res gesta ponitur Romæ , quum ibi Imperator Julianus adesset , quem constat his persecutionis temporibus , quibus solus regnavit , nunquam recessisse „ ab Oriente .

X. Quod vero de Terentiano præfecto memoriæ hominum commendari meretur , est nobile pro fidei confessione una cum filio martyrium ,

rium, quod alacri invictoquo animo consummavit; quorum exinde sacra corpora ab Johanne & Pigenio presbyteris in eadem sanctorum Fratrum domo sepulcro tradita fuisse admonent acta:

„ Quorum corpora rapuerunt Johannes & Pigenius presbyteri, & posuerunt in eadem domo sanctorum Johannis & Pauli.

XI. Præterea in calce primi hujus capitis dubium vocatur an re ipsa Julianus Romæ præsens, ut acta docent, sanctorum Fratrum jussu cædem: quod quidem per virum etsi modicum in Sanctorum historiis eruditum levi opera solvitur. Constat enim apud æquales scriptores Julianum nunquam Romam adventasse, ibique Romanarum rerum imperio potitum fuisse. Sed ejusmodi actorum error facilius fortasse irrepere potuit, ut notat Papebrochius, si Romæ aderat Juliani Imperatoris avunculus Julianus item nomine, eo forte missus cum titulo præfecti Urbis, ubi nepotis vice fungens, res Romanas administraret: qui deinde Antiochiæ agentem assequutus fuerit, ab eodem contra Persas ituro ibi Comes Orientis relictus, sub eoque titulo eas acceperit leges, quæ prostant in codice Theodosiano a die quinta kalendarum Decembris & ultra. Artemium quoque martyrio affecit vicesima Octobris, ut in ejus passione scripto mandatum est, ac denique ibidem Christianos vexans miserrime diem obiit extremum. Sane utrun-

que Julianum in unam personam conflari pronum fuit ab iis, qui oretenus duntaxat a Terentiano relata Sanctorum acta, nec ex ejus ore immediate accepta scripserunt, addentes tum quæ postea gesta sunt Joviano imperante, tum quæ antea Cæsare Constantino acta fuerunt cum Gallicano duce, quem sancti Fratres Johannes & Paulus ad Catholicam fidem perduxerunt.

XII. Contigit autem Sanctorum passio, ut communis chronologorum opinio est, anno Christi supra trecentesium sexagesimosecundo, quum Julianus adhuc Constantinopoli ageret, unde ad ipsos scribere Tyrannus, & de ipsis Terentiano rescribere potuit. At pascha sequentis anni, quo baptizatus est cum filio Terentianus, cecidit in diem vicesimam Aprilis, ut expendit Papebrochius, quo tempore Julianus Perfidi appropinquabat, si vera est Gothofredi conjectura sane verosimillima, quod lex secunda de Ponderatoribus data nono kalendas Maii, data sit Sacronæ in Assyriæ & Sufianæ confinio, pro cujus nomine perperam *Salona* Dalmatiæ civitas notatur. Hoc addendum ex Papebrochio duxi, ut intelligatur Julianum Imperatorem de Terentiani morte nec per literas quidem mandasse quicquam potuisse, & cædem ejus imputandam præfecto Urbis, vel alteri Imperatoris ministro, dum satis temporis esse non potuit, ut literæ pro ejus martyrio ab Imperatore Juliano
da-

darentur. Haud diu tamen impune tulit Julianus sanctorum Johannis & Pauli fusum sanguinem: ipsa nanque anniversaria iis sacra die vicesimasexta Junii, ut antiqui scriptores referunt, & observat Cardinalis Baronius ad annum trecentesimum sexagesimumtertium, manu invisibili in praelii conflictu magno Christiani orbis beneficio sauciatus fuit ad mortem. Sed illam, antequam praelium iniret, omnia tristibus plena auguriis prænunciabant: nocte enim ipsa, quæ ejus præcessit obitum, squallidius vidit speciem illam Genii publici, quam, quum ad augustum culmen surgeret, in Galliis conspexisse historici tradunt, velata cum cornucopia per aulæa tristius discedentem. Quum vero hæc & alia aruspices infausa portendere significarent, & praelii conflictum differendum esse suaderent, ipse nihilominus eadem temere spernens, exorta jam die castra movit: quando aggressi eum undique Persæ acerrimum inierunt praelium, in quo dum ille tum suos excitaret, tum audacter effunderet semet in pugnam, subita equestris hasta cute brachii ejus perstricta, costis perfossis, hæsit in ima jecoris fibra. Hinc in castra relatus, lecto decumbens, hiantes latius suffossi vulneris latere, & spiritum tumore cohibente venarum, epota gelida aqua, medio noctis silentio immanes in Deum ejusque fidem blasphemias ab ore vomens vita est absolutus.

CAPUT II.

*De multiplici inventione & translatione,
corporum sanctorum Johannis
& Pauli.*

I.

ERUM etsi Martyrum sacra pignora in eorum domo Terentiani jussu condita fuerint, ibidemque requiescere Crispi, Crispiniani, & Benedictæ precibus divinitus compertum esset, necnon dæmonum

voce id palam innotuisset, adhuc tamen certus sepulcri locus latuit, donec Julianus orbi universo salutare vulnus accepit, eoque vita functo, ipsa die quinta kalendarum Julii admirabili Dei providentia, omnium fere Romanorum ducum consensu, totiusque exercitus suffragio Jovianus * Christianissimus princeps accerrimusque Catholicæ religionis vindex ad Imperii fastigium ascendit. Illi enim id maxime cordi fuit, ut primum res Romanas administrandas suscepit, quod sanctorum Johannis & Pauli sepulcrum, cujus locus ob Gentilium metum latebat, publicum fieret. Quamobrem optimi Cæsaris voto Byzantii * & Pammachii * sena-

* Alii Jovianum
perperam scri-
bunt.

* Alii Vîzantium
scribunt.

* Alii Pammachii.

senatorum cura , quibus a Cæsare literæ datæ sunt ,
sanctorum Martyrum corpora perquisita , favente
Deo , inventa fuerunt , sicut his verbis acta signi-
ficant : „ Post Jobianus sumpsit imperium Chri-
„ stianissimus , qui & ipse amicus erat Johannis
„ & Pauli . Eodem tempore apertæ sunt ecclesiæ ,
„ & cœpit religio Christiana gaudere . Tunc Jo-
„ bianus Imperator misit & rogavit ad se venire
„ Byzantium senatorem , cui sic dixit * : Nos gra-
„ tia Dei Domini nostri Jesu Christi ad te man-
„ davimus , eo quod jam nobis declaratum sit de
„ beato Crispo presbytero , & Crispiniano , &
„ Benedicta , eo quod & ipsos interfecerit Julia-
„ nus , & in domo sanctorum Johannis & Pauli
„ corpora eorum sepulta sunt : unde rogo ut dili-
„ genter requiras corpora sanctorum Johannis &
„ Pauli ; & ex codice Vaticano additur : *quia*
„ *credo eos in domo sua sepultos* . Et quum ma-
„ nifeste eos invenisset Byzantius cum filio suo
„ Pammachio , gratias agens Deo , renunciavit
„ Jobiano Imperatori .

* Melius corri-
gendum scripsit .

II. Hucusque acta de prima sanctorum
corporum inventione , quæ item luculento proba-
tur testimonio , quod nobis suppeditat museum
Septalianum Mediolani , ubi prostat nonnullorum
Cœlitum reliquiarum index , quæ Romæ Gregorii
Magni Pontificis ætate servabantur , Ægyptiaca
papyro exaratus , quem vir omni præditus erudi-
tione

tione Ludovicus Antonius Muratorius vulgavit in tomo secundo Anecdotorum, cujus est inscriptio: *Notatio de olea sanctorum martyrum, qui Romæ in corpore requiescunt*: ibique post sancti Hippolyti corpus sanctorum Johannis & Pauli corpora adnotantur; deinde in fine hæc adposita legitur barbara subscriptio: *Quas olea sancta temporibus domni Gregorii Papæ adduxit Johannes indignus & peccator domnæ Theodolindæ reginæ de Roma*. Necnon post tot sæculorum decursum in ipsa Martyrum basilica super eorum domum ædificata, Gregorio XIII. Pontifice, inventa fuerunt, quum Nicolaus Pelleuius inter cardinales cum hoc titulo a Pio V. cooptatus illam suis sumptibus instaurandam aggrediretur; ad eamque, ut sacra pignora præfens coleret, Gregorium Pontificem cum amplissimo cardinalium cœtu accessisse, atque illa ibidem digniori tumulo jussisse donanda, Marcus Antonius Ciappius Senensis scriptor æqualis in gestorum ejusdem Pontificis compendio testatur. Præterea Alexandro VII. sedente perquisita, reperia item fuerunt. Is enim serenissimæ Venetorum reipublicæ precibus inclinatus, aliquam ab eorum corporibus partem apostolico diplomate auferendam concessit, quæ in Veneta eorum nomini sacra basilica fidelium venerationi collocaretur; ejus autem literas hic lubet exscribere:

Di-

*Dilecto filio dilecti filii nostri in alma Urbe
Vicarii in spiritualibus generalis
Vicesgerenti.*

ALEXANDER PP. VII.

*Dilecte fili salutem & apostolicam
benedictionem.*

„ **Q**UUM, sicut dilecti filii nobiles viri dux
„ & respublica Venetorum nobis nuper
„ exponi fecerunt, ipsi partem aliquam
„ sacrarum reliquiarum sanctorum Martyrum Jo-
„ hannis & Pauli, quæ, ut pie creditur, in ipso-
„ rum sanctorum Martyrum ecclesia de Urbe ad-
„ servantur, sibi ad effectum illam in ecclesia
„ eorundem sanctorum Martyrum Venetiis exsi-
„ stente decenter collocandi, donari plurimum
„ desiderent, nos piis ipforum ducis & reipublicæ
„ votis, quantum cum Domino possumus, favo-
„ rabiliter annuere cupientes, & eorum singulares
„ personas a quibusvis excommunicationis, su-
„ spensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis
„ sententiis, censuris, & poenis a jure, vel ab ho-
„ mine quavis occasione vel causa latis siquibus
„ quomodolibet innodata existunt, ad effectum
„ præsentium duntaxat consequen. harum serie
C ab-

„ absolventes, & absolutos fore censentes, suppli-
 „ cationibus eorum nomine nobis super hoc hu-
 „ militer porrectis inclinati, discretioni tuæ per
 „ præsentis injungimus, ut e primodiæta ecclesia
 „ aliquam sacrarum reliquiarum dictorum sancto-
 „ rum Johannis & Pauli Martyrum partem aucto-
 „ ritate nostra apostolica extrahas seu extrahi fa-
 „ cias, illamque memoratis duci & reipublicæ ad
 „ effectum prædictum consignari cures. Nos enim
 „ quamcunque necessariam & opportunam ad præ-
 „ missa facultatem tibi harum serie eadem aucto-
 „ ritate tribuimus & impartimur. Non obstantibus
 „ quacunque prohibitione extrahendi reliquias hu-
 „ jusmodi sub quibusvis censuris & pœnis ema-
 „ nata, ac constitutionibus & ordinationibus apo-
 „ stolicis, necnon quatenus opus sit, primodiæta
 „ ecclesiæ etiam juramento, confirmatione aposto-
 „ lica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis
 „ & consuetudinibus, ceterisque contrariis qui-
 „ buscunque. Datum Romæ apud sanctam Ma-
 „ riam majorem sub anulo Piscatoris die xvi.
 „ Septembris m d c lxi. Pontificatus nostri an-
 „ no vii.

S. Ugolinus.

III. Postremæ sanctorum corporum inven-
 tionis & translationis recens & oculare præsto est
 testimonium, quod illa in hac eorum basilica re-
 quie-

quiescere satis evincit. Habemus enim præclarissimæ memoriæ Philippum Thomam Hovardum, cardinalem de Norfolcia, qui quum basilicam in hodiernam formam, veteri destructa, redegerit, sanctorum Martyrum corpora iterum reperit, nec non unum ex illis sacrum caput, quæ ad aram majorem asportavit, ibique deposuit. Ocularis autem recentisque testis documentum publica munitum fide, unde hæc sacrorum pignorum inventio & translatio probatur, prostat in archivo hujus monasterii apud Missionis sacerdotes, confectum anno supra millesimum septingentesimosecundo indictione decima die decimasexta Martii per acta Johannis Dominici de Rubeis Vicarii almæ Urbis curiæ causarum notarii, præside viro pietatis & prudentiæ laude præstanti Nicolao Antonio Cuggiò ejusdem Vicarii tribunalis secretario, & basilicæ sanctæ Mariæ trans-tyberim canonico.

CAPUT III.

*De pluribus corporum sanctorum Johannis
& Pauli reliquiis, & de locis,
ubi religioso cultu ser-
vantur.*

I.

UUM hactenus de sanctorum Martyrum Johannis & Pauli corporibus, quæ in Romana basilica requiescunt, satis verba fecerim, operæ pretium existimavi alias etiam, quæ sparsim in toto orbe coluntur, eorum numerandas esse reliquias, quæque de illis in ecclesiasticis tabulis prodita sunt, evulganda. Horum insignior pars Verulis in cathedrali ecclesia servatur, nimirum alterutrius sancti Martyris caput, vel sancti Johannis, vel sancti Pauli, quod argentea theca humani capitis forma veteri opere elaborata conditum est: idque cum aliis Cœlitum lipsanis ad celebre attinet Casæmarii monasterium sanctorum Martyrum nomini sacrum (quod tribus & ultra milliaribus ab urbe Verulana distat) quibus olim antiquorum Pontificum largitate abunde locupletabatur. Hæ Divorum reliquiæ an-
no

no a partu Virginis supra millesimum quingentesimo septuagesimosecundo, jubente Michaeli Bonello cardinali Alexandrino Pii V. Romani Pontificis fororis filio monasterii commendatario, Verulas uti tutiorem in locum translatae fuerunt; ligneique, ubi servantur, armarii clavis altera penes claustralem cœnobii abbatem, altera penes antiquiorem cathedralis ecclesiæ canonicum custoditur. Nobiliores inter alias, quæ Verulis hujus monasterii juris exstant reliquias, ingens est portio sanctissimæ Crucis, quæ in parva unius circiter palmi ex auro cruce super aliam ex argento majorem posita reconditur, palmorum longitudinis quinque, latitudinis trium; eamque a Johanne abbate anno millesimo ducentesimo nonagesimo-primo eleganti forma confectam fuisse, ejus nomen in ima parte sculptum testatur. Huic accedit sancti Matthæi apostoli brachium nedum carne exutum, quod argentea item in theca humani brachii instar elaborata recluditur. Crucem hanc & brachium, cum capite sancti Martyris annuo ritu ac sollemni pompa, toto cleri & populi Verulani stipante cœtu Christi Domini Ascensionis festivo die ad Casamarii basilicam deferri vetus est consuetudo, quam elapso anno humanæ salutis millesimo septingentesimosexto super alios ingenti populorum numero clarissimam egomet oculis coram animadverti: quum nimirum Pontificis omnium maxi-

ximi CLEMENTIS XI. benigno jussu Cafæmarium adiverim, ubi sacra & antiqua monasterii rudera, veterisque ædificii molem lubens omni ex parte lustravi.

II. Quod vero admirabilem pene hominum frequentiam sollemni illo die ad Cafæmarii basilicam accivit, amplissima fuit peccatorum indulgentia, quam sanctissimus Pontifex spirituali finimarum gentium profectui prospiciendo in forma Jubilæi concessit, cui missionem adjecit, quam Pii Operarii, ut vocant, sacerdotes plurimo animarum fructu, & infinito propemodum labore, peregerunt. Præstat hic paullo latius calamo digredi, & celebris adeo missionis memoriam palam educere, quam ingentibus Christianæ pietatis argumentis longe insigniorem reddiderunt viri illustrissimi Alexander Bonaventura optimi nostri Pontificis magnus eleemosynarius ab integritate & prudentia commendatissimus, necnon Johannes Christophorus Battellus domesticus ejusdem bibliothecarius, & a secretis sacri cubiculi omnigena eruditione excultissimus. Eo nanque ministrando pœnitentiæ sacramento, & divino pane reficiendæ incredibili adventantium populorum multitudini navarunt operam, ut mirum in modum omnibus exemplo fuerint & documento. Tanta siquidem exterarum gentium copia fuit, quæ mensis Maii duodecima die ac sequenti ad Cafæmarii basilicam
ac-

accessit, ut ad triginta & ultra hominum millia pertigisse prudentes existimaverint. Hæc inter plures virorum & mulierum societates, sacerdotes, claustrales, necnon Ferentinatis, ac Soranæ urbium episcopi cum clero & populo, aliarumque item urbium clerus & populus seorsim viri a mulieribus, aliique se ad sanguinem usque flagellis cædentes, sacris hymnis & precibus plaudentes factò ordine advenerunt: nec tantam hominum frequentiam ad sacra peragenda unquam me vidisse profiteor, qui ingenti adeo pietate ac religione divinis exercitiis vacaverint; ita quod præ animorum exultatione ac suavitate lacrymas pene ab intuentium oculis elicuerint.

III. Ut autem ad id, unde digressa est, revocetur oratio, quod sanctorum Martyrum reliquias attinet, caput alterutrius sancti Martyris in Romana basilica una cum corporibus inventum & translatum fuisse, satis constat ex publico documento, quod in archivo Romani monasterii servari innuimus, necnon ex unanimi, quæ in omnium ore versatur, traditione. His lubet subjicere vetustiores alias sanctorum Fratrum reliquias, quas literis commendavit Gregorius Turonensis in libro primo de gloria-martyrum capite octogesimo tertio, easdemque in Gallias Pelagio Pontifice anno circiter quingentesimo nonagesimo delatas:,, Diaco-
,, nus noster (inquit) a Papa urbis Romanæ Pela-
gio

„ gio quorundam martyrum confessorumque ad-
 „ sumpta pignora cum grandi pfallentio vel cleri-
 „ corum officio ac populi immensi obsequio usque
 „ ad portam deductus est. Subdit deinde illustre
 „ miraculum divinitus patratum, æquoream scilicet
 „ tempestatem iis coram objectis detumuisse : „ Erant
 „ enim (mox sequitur) reliquiæ Sanctorum, quo-
 „ rum sacra vestigia Domini manibus sunt abluta
 „ cum Pauli, Laurentiique, atque Pancratii, Chry-
 „ santi, Dariæque virginis, *Johannis atque alte-*
 „ *rius Pauli fratris ejus* reliquiis, quorum certa-
 „ mina ac palmas victoriarum ipsa caput orbis
 „ urbs Roma devote concelebrat. Harummet
 „ quoque mentionem agere professusest vir admo-
 „ dum eruditus Andreas Saussajus in martyrologio
 „ Gallicano ad diem vicesimam sextam Junii, ubi ait :
 „ Natalis sanctorum Martyrum Johannis & Pauli,
 „ qui Romæ sub Juliano inclyto martyrio decorati
 „ sunt. Horum autem post aliquot inde annorum
 „ sacratissima pignora in Galliam delata (quæ
 „ Sanctorum ferax & devota cultrix semper fuit)
 „ prope Massiliam sævientes in carinam cœli fla-
 „ tus, & æquoris fluctus turbulentos procellæ obje-
 „ cta a diacono piæ sarcinæ gerulo, devota Sancto-
 „ rum invocatione visibiliter represserunt, sicut
 „ sanctus Gregorius Turonensis testatus est.

IV. Alias etiam eorundem Martyrum
 reliquias apud Cardinalem Baronium ad annum
 fex-

sexcentefimum sexagesimumquintum meminit Vitaliani Pontificis epistola Ollujo regi Saxonum nuncupata : „ Veruntamen (inquit) gerulis harum „ nostrarum literarum vestris missis & beneficia „ sanctorum martyrum, hoc est reliquias beatorum „ apostolorum Petri & Pauli, & sanctorum „ martyrum Laurentii, *Johannis & Pauli*, Gregorii, „ atque Pancratii eis fecimus dari, vestrae „ excellentiae profecto omnes contradendas. Insuper in Casinenſi basilica repositas esse sanctorum Martyrum reliquias testatur Leo Ostiensis episcopus in chronici libro tertio capite tricesimo : „ Super omnia „ vero hæc (inquit) quod tacendum non duximus, „ in singularum columnarum ejusdem basilicæ „ capitellis tempore constructionis reverenter satis „ in æreis pixidulis reliquiae sanctorum Philippi & „ Jacobi, *Johannis & Pauli*, Nicandri & Marciani „ &c., & aliorum multorum locatae sunt. Et paullo ante scribit Benedictum VIII. Pontificem anno millesimo vicesimotertio de archivo Lateranensis palatii abstractas eidem basilicæ dono misisse corporum particulas apostolorum Petri & Pauli, „ Andreæ, „ Johannis, „ Jacobi, „ Thomæ, „ Bartholomæi „ & Mathæi, „ Simonis, „ Judæ, „ & Mathiæ: necnon „ sanctorum martyrum Laurentii, „ Stephani „ Papæ, „ Prudentii, „ Juliani, „ *Johannis & Pauli*, „ aliorumque: necnon in fronte basilicæ in cruce ærea præter „ lignum Domini, de lapide sancti Sepulcri, & Mauri

abbatis reliquias, alias conditas esse sanctorum *Johannis & Pauli*. In antiqua item marmorea tabula ecclesiæ sancti Silvestri Velitris ab anno octogesimoquinto supra millesimum ab Odone episcopo, deinde Urbano II. Pontifice dedicatæ, hæc jacet epigraphes:

Anno Domini millesimo octogesimoquinto indictione quinta mensis Julii die vicesima, Odo episcopus dedicavit ecclesiam beati Silvestri ad honorem, & laudem Dei omnipotentis, omni anno asseruit quadraginta dies: & hæ sunt reliquie, quæ requiescunt in ecclesia sancti Silvestri S. G. C. Hieronymi, Stephani Papæ, Laurentii martyris, sancti Xysti, Cornelii, & Cypriani, & sanctorum Johannis & Pauli, sanctæ Agnetis, Praxetis, & Anastasiæ.

Necnon in synodo Salernitana sub Marco Antonio Columna Marfilio archiepiscopo anno millesimo quingentesimo undecogesimo celebrata de Sanctorum lipsanis, quæ in metropolitana ecclesia colluntur, hæc scriptis tradita sunt: „ In altari majori „ ad honorem beatæ Mariæ virginis constituto „ sunt reliquiæ *beatorum Martyrum Johannis & „ Pauli*, & ad augendam fidelium devotionem
visi-

„ visitantibus altaria præfata , & unumquodque
 „ ipforum , ac inibi pro felici statu sanctæ matris
 „ ecclesiæ pie Deum rogantibus , illustrissimus do-
 „ minus Marcus Antonius Columna Marsilius ar-
 „ chiepiscopus concessit quadraginta dies de vera
 „ indulgentia in forma ecclesiæ consueta toties
 „ quoties contriti id fecerint .

V. Neapoli præterea in ecclesia sanctæ Ma-
 riæ de Sapientia , quam venerabilis soror Maria
 Carrafa Pauli IV. Pontificis germana a fundamen-
 tis ædificavit , teste Engenio Caracciolo in Neapoli
 sacra , reliquiæ *sanctorum Johannis & Pauli* con-
 ditæ sunt . Necnon in æde sanctæ Patriciæ mo-
 nialium ordinis sancti Benedicti , ut observat Fran-
 ciscus de Magistris in libro primo status ecclesiæ
 Neapolitanæ . In ecclesia quoque sancti Georgii
 Majoris inter parœciales clarissima , ubi Pii Operarii
 sacerdotes divinis vacant , de reliquiis sanctorum
 Martyrum partem adservari notat Carolus de Lel-
 lis in supplemento ad Neapolim sacram Engenii
 Caraccioli . Aversæ item alias in parœciali tem-
 plo sancti Andreae apostoli repositas olim fuisse ,
 hæc consecrationis inscriptio super majorem januam
 insculpta significat :

*Anno Domini MDLV . VII. die mensis
 Julii Leo Leonicus Sueffanus episcopus
 Castrensis hoc templum D. O. M. atque*

D ij

An-

Andrea apostolo sacravit . Præterea altare, in quo reliquias sanctorum Andrea apostoli, Johannis & Pauli, Leonis Papæ & martyris, Johannis episcopi & confessoris, & aliorum martyrum locavit . Omnibus autem Christi fidelibus illud visitantibus quotannis in ipsa die sexta Julii consecrationis quadraginta dies de vera indulgentia in forma ecclesiæ consueta concessit .

VI. Quibus omnibus illas adjiciam, quas in appendice ad acta sanctorum Martyrum ex nonnullis ecclesiasticis monumentis laudatus Papebrochius collegit . Et primo Richardus Josephus de Cambis Toparcha de Fargues Avenionensis eidem addens peculiari codice manu exarato sacrarum reliquiarum rationem, quæ Avenione coluntur, de illis sanctorum Johannis & Pauli hæc scripsit :

„ Eminentissimus Flavius Chisius cardinalis pro
 „ patruo suo Alexandro Papa VII. sollemni ad
 „ regem Galliæ legatione functus anno MDCLXIV.,
 „ atque in regressu transiens Avenione, metro-
 „ politanæ ibidem ecclesiæ donavit vas crystalli-
 „ num a duobus argenteis angelis sustentatum,
 „ continens vertebrae colli duas de corporibus
 „ sanctorum Johannis & Pauli, acceptas ab

ec-

„ ecclesia Jesuatorum; quo eodem tempore dice-
„ bat ipse Venetos quoque a Pontifice patruo
„ quædam ossa alia petiisse, & impetrasse. Hæ ni-
mirum fuerunt grandiora ex brachiis Martyrum
ossa, quæ pro Veneta sanctorum Johannis & Pauli
basilica Venetorum dux ab Alexandro Pontifice
obtinuit, eaque singulari ejusdem diplomate, quod
superiori capite vulgatum est, e Romana basilica
educta fuerunt.

VII. Christophorus Browerus libro altero
antiquitatum Fuldensium capite octavo, inter Cœ-
lites, quorum sacra lipsana ostendi Fuldæ solent,
sanctos Fratres Johannem & Paulum enumerat:
„ qui (antiqui auctoris verba sunt) ad monaste-
„ rium Novi-montis, ut pie creditur, palamque
„ cernitur translati; pars scilicet eorum aliqua
fuit, ut in margine notat idem Browerus, unde &
patroni Novi-montis sub insignibus appellantur,
quæ ex apocalypsi iis appicta sunt, duæ nimirum
palmae, & duo candelabra. Pezzina Pragensis de-
canus in suæ ecclesiæ diario ad diem vicesimam sex-
tam Junii memorat „ sanctorum Johannis & Pauli
„ Martyrum duo notabilis magnitudinis ossa,
„ Roma per Carolum IV. allata anno MCCC LV.
„ Item (inquit) minores partes duæ allatæ Me-
„ diolano per Danielelem de Lippa episcopum Pra-
„ gensem anno MDLIX., & a me nuper inventæ
„ inter alia ecclesiæ nostræ cimelia in grandiori
quo-

„ quodam, ut vocamus, reliquiario reconditæ. Johannes Paulus Masinus in sua Bononia perlustrata ecclesias sancti Petri, sancti Johannis in Monte, & sanctæ Mariæ Gratiarum eorundem Martyrum reliquiis donatas esse tradit, præter ecclesiam olim parœcialem in ripa Savenæ eorum nomini sacram.

VIII. Majorem longe portionem sanctorum corporum anno ultra millesimum sexcentesimo quinquagesimooctavo mense Julio in thesauro ecclesiæ cathedralis Viennensis se vidisse Johanni Bollandino renunciavit Theodorus Moretus, teste Papebrochio, simulque ex vetusta membrana originali & autographa Rodulphi IV. archiducis Austriae diploma transcripsit „ actum anno Domini „ MCCC LXIII. , ætatis nostræ XXIV. , regiminis „ vero V. ; quod deinde Papebrochius in præfata appendice publici juris fecit, ibique *corpora sanctorum Johannis & Pauli*, pro parte duntaxat eorum explicat intelligenda. Demum Cæsarius Heisterbachensis ordinis Cisterciensis monachus in libro octavo de diversis visionibus capite sexagesimoseptimo de aliis meminit beatorum Martyrum reliquiis perillustri miraculo insignibus. Quum enim monachus quidam Bernardus nomine aliquando iter ageret, & secum ferret ad latus in capsula sanctorum Johannis & Pauli reliquias, quumque ejus mentem turpis libido ad delectationem
move-

moveret, illæ (mirabile!) inopino motu monachi
 latus pulsare cœperunt, iterumque pulsarunt, do-
 nec improbum extinxit ardorem: „ Sancti Marty-
 „ res (ait Cæsarius) quia motus illicitos restringere
 „ monachus non conaretur, per capsellam latus
 „ ejus dure satis tundere cœperunt: quod quum
 „ ille non adverteret, & motibus libidinosis quie-
 „ scentibus etiam tunctiones cessarent per horas ali-
 „ quas, quum iterum titillationes surgerent, reno-
 „ vatæ sunt & punctiones: ac si Sancti suum baju-
 „ lum voce prophetica increparent, dicentes:
 „ Mundare qui fers vasa Domini: vasa Domini
 „ sunt corpora Sanctorum. Et sicut mihi retulit
 „ prædictus Bernardus (paucis interpositis sequi-
 „ tur Cæsarius) mox ut notare cœpit poenam, in-
 „ quantum potuit, compescuit culpam, ex hoc
 „ discens, quod Sanctis placet non solum mun-
 „ ditia mentis, sed & corporis.

CAPUT IV.

*Quantus fuerit apud veteres in sanctos Martyres
Johannem & Paulum cultus, & quanta
eorum memoriæ dignitas.*

I.

ANCTORUM Martyrum
Johannis & Pauli nomen,
eorumque memoriæ digni-
tas adeo apud veteres insi-
gnis fuit, & toti ecclesiæ
ornamento, ut dignum esse
putaverim nonnulla scriptis
committere, quæ de illis

tradita sunt cultus & honoris monumenta. Verum
inter alia illud præ omnibus notandum est, quod
ab antiquo ecclesiæ more eorum sacra nomina in
missæ canone invocantur: maximum enim laudis
præmium beatis martyribus in canone nominatis
ex missæ sacrificio referri, luculenter ostendit Jo-
hannis Chrysostomi auctoritate homilia vicesima-
prima super acta apostolorum vir egregiæ litera-
turæ Fabricius Pignattellus societatis Jesu presby-
ter sanctæ memoriæ Innocentii XII. germanus fra-
ter in libro quinto de Monte propitiatorio quæ-
stione octava: „ Beati quippe Martyres (inquit)
„ qui statim ac legitimo ordine in sacro canone
nomi-

„ nominantur, videntur esse principes solii, qui
 „ Christo summo Pontifici adstant, dum populi
 „ angelorum, ut loquitur Augustinus, inclinatis
 „ cervicibus divino altari supplices offunduntur.

II. Necnon Theodoricus Ruinart vir optimæ literaturæ in Actis synceris martyrum de illis, qui Juliano imperante passi sunt, scribit sanctos Fratres Johannem & Paulum missam habere propriam in missali Gelasiano, tum etiam in liturgia Gallicana. Hanc in eadem Gallicana liturgia legimus, quam Johannes Mabillonius vir ob singularem doctrinam satis in ore famæ versatus sacræ antiquitatis beneficio in lucem emisit, eamque ut sanctorum Martyrum insigne ornamentum existimavimus. Missæ autem explicationem, quam de sanctis Martyribus Johanne & Paulo habet Romana liturgia, aggreditur Cornelius Schultingius in tomo secundo parte item secunda æstivali bibliothecæ ecclesiasticæ his verbis: „ In officio missæ, quia ab
 „ impiissimo Juliano Cæsare manifeste & occulte
 „ sunt tentati dicit *introitus*. De gemina passionē
 „ eorum & spiritali fraternitate loquitur *oratio*.
 „ Quia fraterne inter se, & in aulis Imperatorum
 „ vixerunt, hoc refert *graduale*. Quia fidem ip-
 „ forum alii sequuti sunt, dicit *versus*. Quia Deus
 „ per eos Terentiani filium a dæmone arreptum
 „ sanavit, dicit *alleluja*. Quoniam Julianus apo-
 „ stata sub fūco evangelii religionem Christianam

„ subvertere nitebatur, & quod in domo propter
 „ nobilitatem generis occulte sepulti, divina ta-
 „ men virtute patefacti sunt, narrat *euangelium*.
 „ De gloriatione eorum in Domino, dicit *offer-*
 „ *torium*. Et quod a Juliano apostata tanquam
 „ aurum probati sunt, dicit *communio*. Epistola:
 „ *Hi sunt viri misericordiæ*. Eccl. 44. Sequentia
 „ non dicitur, etiamsi venerit in Dominica, quod
 „ & in ceteris festis trium lectionum observabitur,
 „ exceptis iis, quæ cadunt infra octavas sollemnes.
 „ Euangelium: *Attendite a fermento Phariseo-*
 „ *rum*. Luc. cap. 12. Ceterum Gelasius Pontifex,
 teste Johanne Diacono, primus codicem de missa-
 rum sollemnibus composuit, eumque deinde Gre-
 gorius Magnus in unius libri volumen redegit &
 reformavit.

III. Huc item spectat officium, quod pro-
 prium habent sancti Martyres in Romano brevia-
 rio, cujus antiquitatem ad tempora usque sancti
 Hieronymi referri puto. Quum enim per Hiero-
 nimum Theodosii Imperatoris ævo, Damasi Pon-
 tificis rogatu officia ecclesiastica primum eo modo,
 quo nos ea nunc habemus componi atque digeri
 cœperint, ut notat Schultingius, ideoque Lectio-
 narius fuerit ordinatus, quem *Hieronymi Comitem*
 vocant, atque in illo lectiones etiam pro officio san-
 ctorum Johannis & Pauli indicatæ sint, propterea
 Hieronymum primum ejusdem officii auctorem
 fuisse

fuisse conjectura auguramur. Hinc vero Gregorius, qui in suo antiphonario sanctorum Martyrum meminit, necnon in libro sacramentorum, illud, ut arbitror, meliori ordine digessit: cui accedit Micrologi auctoritas de ecclesiasticis observationibus capite vicesimoprimo, omnia pene ecclesiastica officia a sancto Pontifice profluxisse testantis. Pius V. propiori sæculo, ut scribit Bartholomæus Gavantus in thesauro sacrorum rituum tomo altero sectione septima capite octavo, euangelium mutavit, & addidit homiliam. In secundis vespers peculiarem adesse ritum idem auctor animadvertit contra rubricam generalem de concurrentia officii numero quarto: qui tamen ibidem significatur his verbis: *Nisi aliter signetur*, & causam in medium profert, quia nimirum nobiles Romani fuerunt. „ Vesperæ igitur secundæ (Gavantus inquit) erunt integræ de „ Sanctis, cur non primæ nobiliores secundis? ita „ placuit majoribus nostris.

IV. Antiquam legi de sanctis Martyribus præfationem, quam pro sua ecclesia Mediolanensi sanctus Ambrosius ordinaverat in missa recitandam, apud Schultingium loco supra citato, ubi post verba: „ Omnipotens sempiterne Deus, hæc addita sunt: „ Beati etenim Martyres tui Johannes „ & Paulus, quorum festa prædicamus, veraciter „ impleverunt, quod Davidica voce dicitur: *Ecce „ quam bonum & quam jucundum habitare.*

„ *fratres in unum* ; nascendi forte consortes , fidei
 „ societate conjuncti , passionis æqualitate confi-
 „ miles , in uno semper Domino gloriosi . Alia
 etiam præfatio propria legitur in sacramentario
 Gregoriano , quæ post verba : „ Per Christum Do-
 „ minum nostrum , sic procedit : Pro cujus amore
 „ gloriosi Martyres Johannes & Paulus martyrium
 „ non sunt cunctati subire : quos in nascendi lege
 „ junxit germanitas , in gremio matris ecclesiæ
 „ fidei unitas , in passionis acerbitate ferenda
 „ unius fidei societas . Per quem nos petimus eo-
 „ rum precibus adjuvari , quorum festa noscimus
 „ venerari .

V. His omnibus adnectere placet veterem hymnum elegiaco metro in sanctorum Fratrum natali die confectum , ubi Julianus etsi in Persarum bello occupatus auctor eorum necis exponitur , quem Mabillonius in tomo primo Analectorum inter poetica publicum fecit , & cujus auctor , ut quoque idem Mabillonius existimat , Pontifex Damasus fuit :

*Johannis Paulique diem sol attulit orbi ,
 Qui rubra martyrii ferta cruore gerunt .
 Unicus hos sanguis germano fœdere junxit ;
 Unica mox fratres morsque fidesque parit .
 Olim Romulei servantes moenia regni ,
 Barbaricus strarant sæpe mucrone globos .
 Nunc*

*Nunc ovium Christi purissima septa tuentes ,
Dæmonicas arcent vi precibusque minas .
Hos morti addixit sacra pro lege Tyrannus
Contemptor Christi Julianus rabidus .
Unius ille Dei cultum prius ore ferebat ,
Donec ad culmen scanderet Imperii .
Ast ubi convaluit misero terrena potestas ,
Idolum vero prætulit ille Deo .
Tum famulos Christi lanians & sanguine pastus
Innocuo , horrendis sævit ubique modis .
Verum ubi cœlesti prospexit Christus ab arce ;
Audiuitque pii sanguinis ille preces ;
Confestim misero cladem exitiâlibus horæ
Destinet , hostili hostis ut ense ruat .
Vastata ecclesia Persas in bella vocarat ,
Ac multis septusmillibus ibat atrox :
Quum subito arentes deserti ruris in agros
Devenit , & cunctos perdit ubique suos .
Qua neq; victus erat , nec fôs , nec fluminis unda ,
Caumate sed nimio tota jacebat humus .
Dumq; fremens montes , valles , camposq; peragrat
Sicubi vel modico stilla liquore fluat :
Incidit adversas condigno errore pbalanges ,
Perfossusque atra cuspide pectus obit .
Sed rabidus semper & in ipsa morte rebellis
Infremit , & summum hac voce laceffit herum :
Ebibe nunc nostrû , quem quæris , Christe , cruorem ,
Atque avidus letho jam satiare meo .*

Ille

*Ille quidem tales justo sub judice poenas
 Exsolvit, posthæc Tartara cæca petens.
 At Domini testes sacrato sanguine loti.
 Vertice laurigero sydera celsa petunt.
 Quos toga pacifico vestit præfulgida cultu,
 Regalique ambit purpura clara peplo.
 Hos ceu fructiferas florens paradisus olivas
 Irriguo vitæ jugiter amne rigat.
 Hi sunt æterno candelabra fulgida templo,
 Progenies lucis & pietatis honos.
 Sidereo Regi sublimi semper in aula
 Adstantes populis, qui pia vota ferunt.
 Quorum propitius precibus nos respice Christus,
 Et purga obscurum quicquid inesse vides.*

VI. Hic quoque illud memoriæ consignandum est, quod Mathias de Michovia scripsit in chronici Polonorum libro secundo capite duodecimo de quodam agricola in Poloniæ regem sanctorum Martyrum opera, ut ferunt, divinitus adlecto. Is (ait Michovias) in civitate Crusviczienfi nomine Pyast, eo quod statura erat non alta, sed robusta, habuit uxorem Rzepycza nuncupatam, & filium unicum nondum nominatum, homo multæ hospitalitatis & peregrinorum amator. Rege Pompilio circa annum salutis octingentesimum, quadragesimumsecundum duo hospites vultu & habitu venerandi advenerunt, qui quum regis aulam in-

ingredi voluissent, ab illa pulsi sunt, & ab ingressu prohibiti. Discedentes ergo, ad tugurium Pyast advenarum parentis declinaverunt, qui eos summa animi alacritate una cum uxore in domum suam excepit: & porcum faginaturn occidit, quem pro tondenda cæsarie & filii nominatione, sicut Gentilium fuit consuetudo, servabat. Obtulit & vas medonis*, quod etiam servabat, dumque potus ducilaretur* (mirabile dictu!) augebatur, & in altum effluebat. Consilio itaque ac jussu duorum hospitum, quos Johannem & Paulum Martyres Romanos fuisse auctorum plures tradiderunt, vasa quot & quantacunque habere potuit, a vicinis mutuavit, eaque implevit. Sed & carnes porci in tantum auctæ sunt, ut decem lintres implerent. Jubent demum præfati hospites supplicatum ire regemque, Pompilium invitare, ejusque militiam ad tondendum nominandumque filium; iisque coram bini hospites filium totonderunt, nomenque ei novum aptantes, Semovitu vocarunt. Refectio hinc copiosa adposita est, Deo cuncta per hospitum ministerium agente, qui post refectionem statim disparuerunt: donec secunda conventio Crusvicziensis collecta, ob votorum disparitatem fere in omnibus ex longa nimis diuturnitate temporis defecit. Tunc iterum duo advenæ ad Pyast hospitatum redierunt, qui ab eo, ejusque uxore perhumaniter excepti, prædixerunt illum post triduum in regem Poloniæ
cli-

* Potio melle & vino condita.

* E vase hauriretur.

eligendum. Interea vas medonis ante tugurium exponendum persuaferunt, & cunctis urbis proceribus ac ignobilibus confluentibus (singuli enim victualibus carebant) biberunt de illo vase nedum ad saturitatem, verum etiam abunde, Deo maximo suffragante. Altero die consilio inito, cunctis regni proceribus & populis quadam quasi religione concorditer in animo insedit Pyast eligendum in regem, & tota nobilium multitudo cum plebe ad ostium tugurii Pyast descendens, eum ad regnum suscipiendum coegit. Hæc habet Michovias de viro agricola sanctorum Johannis & Pauli opera & suffragio, ut communior opinio fert, in regem electo. Huic etiam accedit Alexandri Guagnini Veronensis testimonium in compendio chronico-
rum Poloniae ad præcitatum annum octingentesimum quadagesimum secundum.

VII. Plures huc pertinent appendicis loco sanctorum Martyrum nomini sacrae basilicæ & monasteria, quæ inter notam meretur illud, quod olim in Vaticano exstructum fuisse nonnulli rerum Urbis auctores testantur. Ejus memoriam plerique sacrae antiquitatis studiosi viri summo honori habuerunt, & ab originis excellentiam, quam sanctissimo Pontifici Leoni Magno debet, & ob vetera monumenta, quibus undequaque venerabile fuit, & tota in Urbe celeberrimum. Præ scriptoribus, qui de illo meminerunt primum obtinet locum.

Ana-

Anastasius Bibliothecarius in vita Leonis, ubi de magno Pontifice hujus monasterii fundatore sic ait: „ Hic constituit monasterium apud beatum „ Petrum apostolum, quod nuncupatur sanctorum „ Johannis & Pauli: illud nanque sanctus Pontifex prope Vaticanam basilicam sinistro e latere ædificavit in loco, ubi nunc absis ad septentrionem erigitur, seu sacellum exstat sanctorum Processi & Martiniani, atque, ut tradit Floravantes Martinnellus in sua Roma sacra, ubi antiquitus fuit ejusdem basilicæ canonica. Hujus monachi, ut scribit Augustinus Lubinius in notitia abbatiarum Italiæ, in eadem basilica divinas laudes per vices suas diu noctuque canebant. Olim enim circa illam, ut Onuphrius Panvinius monet in opusculo de septem Urbis ecclesiis, quatuor fuerunt monasteria, quorum monachi alternatim diuturnæ psalmodiæ vacabant: a dextro latere nimirum sancti Martini, cujus initia obscura sunt ac incerta, & sancti Stephani minoris, quod Pontifex Hadrianus I. exstruxit: a sinistro alterum sancti Stephani majoris hodie duntaxat superstes, cujus ecclesiam diuturnæ ætate fatiscentem excelsi animi Pontifex CLEMENS XI. Princeps sacræ antiquitatis amantissimus elegantiori structura restituit; ejusque proximam domum, quæ nonnullis ab hinc sæculis Eugenii IV., ut ferunt, concessione Christianorum Æthiopum hospitio cessit, pene labentem ingenti

sumptu magnifice instauravit: & alterum sanctorum Johannis & Pauli, quod Leo Magnus erexit. De tribus ex hisce monasteriis Gregorium III. Constitutum edidisse memorat Anastasius in ejus vita, ut etiam diserte notavit Mabillonius in erudito suo commentario ad ordinem Romanum in tomo secundo Musei Italici. Monasterii item sanctorum Johannis & Pauli in Vaticano meminerunt Johannis XIX. & Benedicti IX. Romanorum Pontificum diplomata, quæ prostant in tomo primo Italiæ sacræ apud Ferdinandum Ughellum. Illud ipsum Leo III. & Leo IV., teste Anastasio, pretiosis muneribus cumularunt. Quo ad primum: „ Ipse „ almificus Præsul (ait) fecit in monasterio san- „ ctorum Johannis & Pauli, qui ponitur juxta „ beatum Petrum apostolum canistrum ex argen- „ to pensans libras tres. De altero: „ Similiter „ (idem inquit) in monasterio sanctorum Johannis „ & Pauli fecit aliam lucernam argenteam simi- „ liter supradictas pensantem libras vigintiduas & „ dimidiam, quæ Dominicis vel festis diebus juxta „ lectorium consistentibus ad legendum sacras le- „ ctiones magno luminis splendore luceſcat. Hæc de veteri monasterio prope Vaticanum: cui accedit celeberrimum Casæmarii in agro Verulano cœnobium in superioribus memoratum, quod nunc silentio præterimus, dum alibi uberius erit de illo dicendi locus.

VIII. Proxime sequitur vetustissima Ravennæ basilica, cujus cum laude meminit Paulus Diaconus in libro secundo capite nono de gestis Langobardorum, ibique editi præclarissimi miraculi, quod contigit Venantio Fortunato deinde Pictavenſi episcopo, quodque carminibus scripsit idem Fortunatus prope finem libri quarti vitæ sancti Martini. Simile aliud notat Ughellus in tomo quinto inter episcopos Bellunenses de Felice episcopo, qui anno quingentesimo quadragesimosexto suffragium tulit in concilio Romano. Nullum de hac basilica superstes est dignæ notæ monumentum, præter quoddam marmoreum peribolum seu pulpitum, ubi vetus hæc exstat inscriptio:

*De donis Dei & sanctorum Johannis
& Pauli Adeodatus Prim. Strator. in
L. D. Templi Dñi. Urb. Marinian.
Arc. eps fecit. Ind. xv.*

Hodie ædes est parœcialis præ antiquioribus insignis, atque, ut tradit lectissimæ eruditionis scriptor Hieronymus de Rubeis in historia Ravennate libro quinto, necnon Hieronymus Faber sacrarum Ravennæ antiquitatum illustrator parte prima, inter ecclesias olim enumerari consueverat, quas archiepiscopi Ravennates provincialibus episcopis adsignabant, ut apud illas, donec celebrabantur

concilia, commorarentur; eamque de more Faventini nostri episcopi pro sede obtinebant.

IX. Sequuntur item plures Neapolitanæ urbis antiquissimæ ædes sanctorum Martyrum nomini olim ædificatæ, quarum vetustior illa fuit, quæ ab Alphonso Carrafa cardinale Neapolitano archiepiscopo societatis Jesu presbyteris tradita, hodie nomini Jesu sacra augustiori forma spectatur. Hæc, ut observat Petrus Stephanus in libro de locis sacris Neapolis, antequam Constantinus Magnus Imperator Neapolim advenisset, fertur extracta, non tamen eo tempore sanctorum Johannis & Pauli titulo decorata; ibique lapidea vetus erat inscriptio græcis exarata characteribus, quæ latine reddita hæc habet:

Theodorus consul & dux a fundamentis hoc templum ædificans, & hoc sacrum ministerium ex novo perficiens: hinc quartæ hujus regni Afontis & Constantini Dei amatorum & regum honeste vivens.

X. Altera est extra portam Capuanam, quam, ut testatur Engenius Caracciolus in Neapoli sacra, illustris Piscicellorum familia condidit & dotavit: illamque inter parœciales cardinalis Jesualdus archiepiscopus necnon episcopus Ostiensis

sis adscripsit. Vanam olim super hac æde in Neapolitano populo irrepsisse superstitionem scribit Engenius: quum enim olitores atque agricolæ aeris ferenitatem, aut pluviam optarent, vicarium civitatis petebant, qui ordinato clero, ad ecclesiam accedebat, ubi caput erat veteris columnæ detectum. Si ergo temporis ferenitas optaretur, ad lævam clerus ibat inter ecclesiam & columnam, ubi vicarius orationem pro aeris ferenitate recitabat, & illa hinc sequebatur. Si autem pluvia, clerus dextrorsum mare versus tendebat, ibique a vicario pro pluvia impetranda oratione habita, mox nubes solvebantur in pluviam. Hæc deinde quæque sit superstitio Hannibalis a Capua archiepiscopi Neapolitani ætate sublata fuit. Verum quidem est in hac æde sanctos Martyres Johannem & Paulum pro obtinenda aut pluvia, aut aeris ferenitate plura divinitus olim edidisse miracula, quamobrem Neapolitani cives, olitores, atque agricolæ ad illam sæpenumero accedere consueverunt; unde malo dæmonis astu, ut sanctorum Martyrum cultus deficeret, vana superstitio irrepsit. Huc idcirco facit quod vicesimasexta Junii, qua eorum natalis dies a Romana ecclesia celebratur, habet in officio brevium: „ Isti sunt olivæ, & duo candelabra lucencia ante Deum, & habent potestatem claudere cœlum nubibus, & aperire portas ejus, quia „ linguæ eorum claves cœli factæ sunt.

Alia

XI. Alia quoque prisca Martyrum ecclesia exstat Neapoli Montaneæ sedilis, cujus apud Petrum Stephanum mentio est, & initia apud Engenium obscura sunt. Vetus tantum marmor Engenius adfert super aram majorem positum, quod hic etiam adferre lubet:

*Et credo quod Redentor meus vibit,
 & in nobilissimo die de terra susci-
 tabit me, & in carne meo bidebo
 Dominum meum.*

Postrema Neapoli ædes sanctis Nicolao, ac Johanni & Paulo sacra est in via, quam vocant *Cruce via Putei albi*, eamque, ut indicat antiqua ibidem superstes inscriptio, Henricus Barut clericus & Caroli I. Neapolis regis familiaris anno ultra millesimum ducentesimo octogesimo primo a Christo nato ædificavit. Hanc temporis diuturnitate collabentem instaurarunt & multiplici ornamento instruxerunt viri clarissimi Antonius Sanfelicius canonicus sacra eruditione ubique versatus, & Ignatius Muscettola Meliti dux sedilis Montaneæ claustrarii. Recens ab ipsis posita epigraphes prostat apud Sigismundum Sicula in vita sancti Aspreni primi episcopi Neapolitani.

XII. Quibus additur celeberrima Venetiis basilica, ubi amplissimo cultu sacra faciunt ordinis
 Præ-

Prædicatorum fratres, quam serenissima respublica singulari præ aliis veneratione prosequitur. Ibi enim defuncto duci viri senatores lugubri apparatu parentalia celebrant, & funebria exsequiarum persolvunt officia. Necnon die vicesimasexta Junii ex voto dux serenissimus & senatores ad eandem celebri pompa ob gratiarum actionem Deo referendam accedunt, qua scilicet die reipublicæ navalis classis anno sexcentesimo quinquagesimosexto supra millesimum illustrem contra Turcas Christiani nominis hostes parta fuit victoriam, reipublicæ duce Alberto Valerio prudentiæ & integritatis laude præstantissimo principe, & classis generali præfecto Laurentio Marcello rei bellicæ terra marique peritissimo senatore. De hac insigni basilica & adjuncto cœnobio diserte loquitur Johannes Michael Piò de progenie sancti Dominici in Italia libro secundo capite vicesimo & sequentibus, cujus mihi copiam perhumaniter fecit in Vallicellana bibliotheca vir religione & doctrina notissimus Johannes-baptista Conventatus Oratorii Romani presbyter bibliothecæ præfectus. Vetera monumenta, sepulcrales tabulas, picturas, & simulacra singillatim describit; necnon duces, episcopos, aliosque illustres viros, qui in ea tumulum habuerunt, enumerat. Inter illos Dionysii Naldi Faventini nostri ductoris exercitus fortissimi de Hispanis, & Florentinis optime meriti, virtute & fide

fide in Venetam rempublicam incomparabilis mar-
moreum nōtat pro monumento simulacrum, cui
hoc elogium eadem respublica ad posterorum do-
cumentum supposuit :

*Imperatoris, ductoris, equitis,
Militisque
Dionysii Naldi
Conduntur hic ossa.*

*Hic juniorem Ferdinandum
Regno a Gallis pulsum restituit,
Florentinam rempublicam
Peditatui præfectus ornavit,
Venetis dignitatem Imperii sustinuit
Fide ac fortitudine incomparabili.
Inter alios duces
Peditum præfectus
Patarvium servavit,
Moriens nimis
Vigiliis
Hoc virtutis monumentum,
Clarissimo Lauredano principe,
Ex amplissimi senatus auctoritate
Meruit.
Obiit ætatis anno XLV.
Anno MDX.*

Hujus nobilissimæ familiæ laudes & decora, cui arctissima sanguinis necessitudine jungor, in unum redigere difficile esset ac operosum: satis enim de illa auctores scripserunt Petrus Bembus in libro septimo Venetæ historiæ, Leander Albertus, aliique, & ex se satis sua nobilitate commendatur. Inter viros, quos ubique clarissimos peperit, Philibertum Naldum memoriæ tradimus in Gallia ex Philiberto Naldo e Faventina familia oriundo Burdesio in Turonibus equestris ordinis viro, ac totius Galliæ regni exædificationibus præposito, & ex Maria Gaudinia natum, græce & latine doctissimum, Engolismensem primo, mox Antifiodorensensem antistitem, Henrici II. regis ad Paulum IV. Pontificem, aliorumque regum Francisci II. & Caroli IX. ad Pium IV. oratorem, a quo in amplissimum cardinalium ordinem titulo sancti Sixti fuit cooptatus. Hæc de Naldorum familia in gratiam dulcissimæ patriæ brevi digressionem placuit attigisse: de qua tamen aliquando erit opportunus scribendi locus; quum Æmiliæ illustratæ operi, Deo auspice & suffragante, manum admovero, ubi viros aut literis, aut armis, aut honoribus, morumve sanctimonia illustres, quos omni ævo produxit Æmilia, in animo est evulgare.

XIII. Pictavis insuper sanctis Fratribus Johanni & Paulo paucos post annos ab eorum martyrio exstructam fuisse basilicam testatur An-

dreas Saussajus in martyrologio Gallicano ad diem
 decimamtertiam Decembris. Alterius item cœno-
 bii in civitate Lunensi sanctorum Martyrum dicati
 nomini meminit sanctus Pontifex Gregorius Ma-
 gnus in libro septimo epistolarum epistola sexta ad
 Venantium episcopum Lunensem: „ Monasterium
 „ (ait) ancillarum Dei intra civitatem Lunensem,
 „ quod in honore beati Petri apostolorum princi-
 „ pis, & sanctorum Martyrum *Johannis & Pauli*,
 „ atque Hermæ & Sebastiani desideras consecrari.
 In Juvenacensi quoque urbe basilicæ iisdem sacre
 Martyribus, apud quam hodie sanctimonialium
 cœnobium erectum est, mentionem habet Ughel-
 lus in tomo septimo Italiæ sacre de Johanne epi-
 scopo inter Juvenacenses episcopos. Alteram etiam
 Tuderti ædificatam memorat Honorii III. Pontificis
 epistola decretalis *ad priorem & clericos sancto-
 rum Johannis & Pauli Tudertine urbis* inscripta
 Cap. *Quum inter*, ad rubricam *de verborum signifi-
 catione* libro quinto decretalium titulo undecimo.

CAPUT V.

*De basilica sanctorum Johannis & Pauli,
ejusque fundatoribus.*

I.

OMPERTUM fatis est
quanta fuerit apud anti-
quos in sanctos Martyres
Johannem & Paulum reli-
gio ac obsequium, unde
eorum nomen ubique lo-
corum summis laudibus in
tota ecclesia meruit deco-

rari. Hinc operis postulat argumentum ut de Ro-
mana iisdem sacra basilica sermonem aggrediar,
ejusque monumenta a diuturna vindicem oblivione.
Verum præmittendum duxi cujus pietate ac opera
tantæ molis basilica exstructa sit, & cui primordia
referat & foundationis originem. Itaque repetenda
sunt sæpememorata Sanctorum acta, unde basilicæ
antiquitas exploratur. Utprimum enim Martyrum
corpora Joviani Cæsaris jussu a Byzantio, & Pam-
machio perquisita Urbî innotuerunt, ædificandam
ibi basilicam prudentissimus princeps optimo con-
silio curavit: „ Et quum manifeste eos invenisset
„ Byzantius cum filio suo Pammachio (actorum
„ sunt verba) gratias agens Deo renunciavit Jo-

Potius scribēs.

„ biano Imperatori, quibus gratias agens, ita præ-
 „ cepit dicens *: Deus omnipotens bonum donum
 „ donavit nobis: accipe consilium, utere digne
 „ sanctis Domini, & fac fieri ecclesiam in domo
 „ Sanctorum. Et quum cœpisset Byzantius face-
 „ re, cœperunt dæmones sanctam passionem eo-
 „ rum declarare ad laudem Domini nostri Jesu
 „ Christi, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit
 „ & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum.
 „ Amen.

II. At licet Byzantius cum filio Pammachio ad basilicæ ædificium operam adhibuerit, Pammachius duntaxat absolvit, Byzantio patre, rebus humanis exempto. Id consonat Onuphrii Panvinii conjecturæ, qui in Fastis basilicæ foundationem existimat postquam Paulina Pammachii uxor fatis concessit. Hæc, ut monet Cardinalis Baronius sancti Hieronymi testimonio, anno Christi trecentesimo nonagesimooctavo mortem, oppetiit, nimirum Anastasio I. Pontifice, Imperatoribus Honorio & Arcadio: quamobrem paullo post, anno videlicet quadringentesimo, ut Pompeii Ugonii in libro de stationibus Urbis opinio est, Byzantio patre jam defuncto basilicæ ædificium Pammachius perfecit. Præcitato insuper anno trecentesimo nonagesimooctavo basilicæ foundationem ponit idem Cardinalis Baronius: „ Inter alia Pammachius (ad hunc annum inquit) sanctis Martiri-

„ tyribus Paulo atque Johanni, qui hoc sæculo
„ tempore Juliani apostatæ Romæ passi sunt,
„ prope clivum Scauri contra Palatinum nobilem
„ memoriam excitavit, in titulumque erexit, qui
„ usque hodie nomine dictorum Martyrum dictus
„ Pammachii titulus perseverat. Idque in nota-
tionibus martyrologio ad diem tricesimam Augu-
sti, quo Romana ecclesia Pammachii memoriam
colit, illum hujus basilicæ conditorem esse testatur:
„ Erexit quoque (ait) titulum Pammachii dictum
„ sanctorum Johannis & Pauli. Hinc citra dubium
est quin hodierna sanctorum Johannis & Pauli ba-
silica eorum olim fuerit domus, quum nulla alibi
in monte Cœlio sanctorum Martyrum nomini sa-
cra fuerit ædes, nisi quam Joviani Cæsaris jussu a
Byzantio & Pammachio constructam fuisse acta
significant. Quod præter antiqua ejusdem basilicæ
monumenta, eorumque ibidem corporum transla-
tiones, quibus in ipsa eorum domo sepulta fuisse
atque inventa satis exploratum habemus, monent
insuper omnes rerum ecclesiasticarum Urbis scri-
ptores.

III. Quantum ergo vetus hæc sanctorum
Johannis & Pauli basilica Byzantio patri, & Pam-
machio filio debeat nemo non videt. Idcirco rei
dignitas exposcit ut quicquam de illis compendiose
subjiciam, unde palam fiat basilicæ amplissima
origo. Quo ad Byzantium omnibus in comperto
est

est sancti Pammachii fuisse parentem. Pammachium enim Camillorum antiquo stemmate Furiano prognatum, ipsumque inter primos Urbis senatores emicuisse consulum pronepotem, sancti Hieronymi auctoritate firmatum est apud Cardinalem Baronium ad annum superius citatum. Hujus si eruditionem quæras, a cunabulis bonis literis una cum ipso sancto Hieronymo affluevit, cum quo magna semper familiaritas ac necessitudo & amicitiae usus intercessit. Uxore defuncta sanctissima femina Paulina sanctæ Paulæ filia, bona sua in pauperes erogavit, & monasticam amplexus institutionem, summum Christianæ philosophiæ verticem attigit. Inter egregia, quæ edidit pietatis opera, sanctorum Johannis & Pauli basilicam, patre Byzantio superstite, inchoatam, uti nuper scripsimus, absolvit. Ibi etiam pernobile monasterium adjecit atque instauravit, ibique monasticum habitum induisse, arreptumque religiosæ vitæ institutum miro sæculi contemptu ad obitum usque traduxisse auctorum plures affirmant. Nec sane a rei veritate deflectunt: exstructa siquidem sanctis Martyribus in eorum domo illustri memoria, vero simillimum est sanctissimum virum de contemptu sæculi cogitantem ibidem loci, ubi basilicam ædificaverat, etiam monasterium condidisse, eique necessarios adjecisse proventus, ibique monasticam disciplinam coluisse.

Verum

IV. Verum quodnam fuerit reipsa institutum, quod Pammachius arripuit, nemo est, quem non lateat: credibile tantum videtur, illum ut dilectissimum sancti Hieronymi alumnum monasticam ejus institutionem arripuisse, quam in Palæstina inter Hilarionis discipulos profitebatur. Id facile convenit sancti Doctoris epistolæ juxta Mariani Victorii Amerini episcopi editionem vicesexmæstæ, qua Pammachium super obitum Paulinæ uxoris solatur, ubi habet: „ Nobis post dormitio-
„ nem somnumque Paulinæ Pammachium mona-
„ chum ecclesia peperit posthumum & patris &
„ conjugis nobilitate patricium, eleemosynis di-
„ vitem, humilitate sublimem &c. Deinde inferius: „ Primum (inquit) inter monachos primum
„ quæris patriarcham. His credi potest de sancto Pammachio Hieronymum uti de suo monacho & alumno gloriari, qui sui instituti vestigia calcaret. Eadem insuper epistola de erogatis ab eo in pauperes conjugis ornamentis nonnulla subdit, & de exstructo in portu Romano pauperum beneficio hospitali domo lætatur: necnon Pammachio alias sanctus Hieronymus inscripsit epistolas, quinquagesimam scilicet pro libri adversus Jovinianum apologia, & sexagesimamprimam adversus errores Johannis episcopi Jerosolymitani. Item illi Paulinus Nolanus epistolam consolatoriam ob defunctam uxorem nuncupavit.

Pam-

V. Pammachium hunc studium adhibuisse, ut Donatistæ ad Catholicam communionem redirent Innocentio I. Pontifice existimat Cardinalis Baronius ad annum quadringentesimumquintum. Quum enim in Numidia Pammachius latifundium possideret, in quo coloni omnes Donatistarum schismate miserrime infecti erant, iidemque pertinacissimi, ita se prudenter gessit, ut cunctos rediderit abnegato schismate Orthodoxos: quamobrem illi sanctus Augustinus gratulatur in epistola olim tricesimaquarta supra centesimam, hodie quinquagesimaoctava juxta librum epistolarum, quas sapientissimi monachi sancti Mauri in tomo secundo ejus operum ediderunt, & notationibus illustrarunt. Id quoque constanti animo Romæ præstitisse idem Baronius observat in notis martyrologio ad diem tricesimam Augusti, ubi junctis manibus cum sancto Hieronymo hæreticos Urbem irrepentes repulisse scribit: quapropter ab illo in procæmio ad Johelem amplissime commendatur, ejusque virtutes ac præclaras animi dotes pluribus aliis in epistolis ingenti ornat elogio. Demum mortem obiit vir sanctissimus de Catholica fide egregie meritis, quum urbs Roma immaniter a Gothorum irruptionibus obsideretur, teste quoque Hieronymo in procæmio libri primi super Ezechielem, ubi dolet uno eodemque nuncio captam Urbem, & Pammachii obitum accepisse, anno scilicet

a Christo nato, juxta Onuphrii fastos, quadringentesimo decimo. Ejus corpus cum alio Byzantii parentis in hac ab ipsis condita basilica terræ mandatum fuisse, unanimi auctorum, qui de Romanis antiquitatibus scripserunt, traditione firmatur. Officium pro ejus sollemnitate Fabricius Paulutius hujus tituli Cardinalis, agentibus quoque congregationis Missionis sacerdotibus, instituendum curavit: ejusque lectiones pro secundo nocturno nuper sacra Rituum congregatio probavit, eas referente amplissimo Cardinale Leandro Colloredo pietatis laude omnique literarum genere præstantissimo, easdemque singulis annis die tricesima, Augusti ab ipsis Missionis presbyteris, qui in basilica sacra faciunt, recitandas concessit.

VI. Restat hic differendum an huic ædi sanctorum Johannis & Pauli *basilicæ* nomen conveniat; & quidem convenire satis constat ex ipsa structuræ forma, qua conditam intuemur. Martyrum nanque ædes ideo *basilicæ* nomine antiqui dixerunt, vel quia Ethnicorum basilicis in partium structura conformes fuerunt, vel quia super aliquam martyrum memoriam ædificatæ, nimirum aut ubi paterna fuerat domus, aut martyrii locus, aut ubi corpora condebantur: de qua veterum consuetudine late disputavi in libro secundo capite primo de basilica sancti Clementis. Quod autem sanctorum Martyrum Johannis & Pauli ædes in forma

H

Ethni-

Ethnicorum basilicis consona sit, ipsæ ædis partes satis evincunt. Videmus enim in illa, sicut & in antiquis aliis Urbis basilicis, oblongam in medio ambulationem, simplicibus hinc inde ad latera alarum instar stipatam porticibus, quæ marmoreis columnis incumbunt: deinde tribunal in summo loco hemicycli forma mediæ testudini sive ambulationi respondens, ubi cathedra episcopalis editior olim erigebatur. Quod vero super aliquam martyrum memoriam exstructa sit, abunde ex superioribus perspicuum habemus, ubi scilicet scriptum est super ipsam, quam sancti Fratres in vivis incoluerunt domum, super locum martyrii, in quo Juliani Cæsaris jussu, Terentiani prætoris cohortis præfecti gladio capite obtruncati fuerunt, & super corporum sepulcrum erectam fuisse, unde propterea duplici hac de causa basilicæ nomen meretur.

CAPUT VI.

*De situ basilicæ sanctorum Johannis & Pauli,
cujus monumenta explicantur .*

I.

BASILICAM sanctorum Johannis & Pauli in Cœlio monte sitam esse , apud omnes Romanarum rerum scriptores compertum est , idcirco in regione secunda , quam a Cœlio monte Cœlimontanam appellant :

hæc enim regio fuit illa vel conjuncta vel saltem vicina primæ , quam *Capenam* vocant . Intra muros nanque portæ Capenæ Latinæque sumebat initium , a qua limitem secundum muros ad sancti Johannis portam , & aliquanto etiam ulterius protendit : unde viam illam , qua nunc itur in Cœlium ad ecclesiam sanctæ Mariæ in *Dominica* , eandem esse verosimile est , qua olim per *Tabernolam* antiquæ Urbis vicum ascendebatur in Cœlium : hæc siquidem , ut animadvertunt Famianus Nardinus in Roma veteri libro tertio capite quinto , & Olajus Borrichius de antiqua Urbis facie capite quarto , finiebatur planitie tertiæ regionis , & tramitem Cœlii sequuta sub ædem sanctorum Johannis &

H ij

Pauli ,

Pauli, in rupes illas fledebatur, donec ad angulum ejus accedens versus sancti Gregorii ecclesiam detorquebatur. Hic omne illud spatium inter Cœlium & Palatinum montem intermedium quartæ forte regionis fuit, ut e flexu nimis angusto colligitur, quem aliter ipsa ibi fecisset. Ab æde porro sancti Gregorii ad mœnia usque una cum ipso Cœlio monte proxime portam Latinam progrediebatur.

II. Cœlius mons ita dictus perhibetur, ut putat Thomas Dempsterus in libro primo Romanarum antiquitatum capite septimo, a Cœlio, sive ut Fastus mavult, a Cœle Vibenna Etruscorum, duce, qui cum primus incoluit; quo autem tempore, incertum. Varro tamen ad antiquissima usque Romuli tempora rem refert, Cœlium hunc nimirum Romulo suppetias latum venisse in bello contra Sabinos. At Tacitus in libro quarto annalium, Cœlium ipsum in auxilium Tarquinii Prisci advenisse memorat, montemque a quercuum copia *Querquetulanum* fuisse appellatum; ac demum *Augustum* dictum vel propter Tiberii Cæsaris imaginem, quæ, quum mons ille incendio absumeretur, in ædibus Junii senatoris illæsa intactaque superfuerat: vel, ut Suetonius tradit in vita Tiberii, ob ejusdem Cæsaris liberalitatem, qui ædium igne consumptarum dominos pecunia munifice adjuverat.

Hujus

III. Hujus forma, quam etiam in præcitato libro secundo capite item secundo de basilica sancti Clementis descripsi, oblonga est & angusta; ab amphitheatro Flavio scilicet ad septentrionale latus versus ortum solis per viam, quæ ab ædibus sancti Clementis, & sanctorum Petri & Marcellini ad portam Majorem ducit sinuoso flexu proserpens, inter sancti Johannis, & sanctæ Crucis in Jerusalem basilicas finitur. Versus Occidentem vero una cum ipsis Urbis muris usque eo ubi *Marrana* Urbem intrat pergens, cum hoc ipso rivulo sensi in ad Aventinum procedit, donec ad sancti Gregorii ædem e regione Palatini montis deficiat. Præter Cœlium Cœlioli quoque hic in secunda regione mentio fit a scriptoribus. Nardinus autem in libro secundo capite etiam secundo, etsi alii dissentiant, Cœliolum collem illum fuisse non putat præruptum, abscissum, munitum & mœnibus proximum, in quo porta Latina situm habet, verum potius inquit, si ex facie, quam hodie præfert collis, conjecturam facere licitum sit, Fabioque Pictori, qui *Argiletum* veterem olim vicum ad Cœlium usque inter Circum maximum & Aventinum extendit, habenda fides, Cœliolum Cœlii cornu sinistrum appellatum se velle, quod e regione est Palatini, & in quo ædes exstat sancti Gregorii. Hoc cornu, quod reliquo monte depresso videtur, ac ulterius procurrit, satis large ab eo divisum est tam clivo
Scauri

Scauri intermedio apud sancti Gregorii ecclesiam, quam declivitate, qua ab ecclesia sanctæ Mariæ in Dominica itur ad sancti Sixti ædem, quæ duæ cavitates angulum illum ab ipso monte velut peninsulam dividunt & adnectunt. Sed hæ conjecturæ tantum invalidæ sunt atque incertæ, & Fabius ille Pictor auctor suppositicius nil fidei meretur: ac propterea certum Cœlioli situm se ignorare optime ait Nardinus.

IV. Verum utcunque id fuerit, inter plurima Ethnicæ antiquitatis monumenta, quæ in hoc Cœlio monte fuerunt, primum ut omnium vetustissima sibi vendicat locum Hostilia curia, quam in hoc ipso basilicæ situ a Tullo Hostilio tertio Romanorum rege magnifice ædificatam fuisse ferunt. Sed ut aliquod æquivocationis periculum declinetur, quod alii forte subierunt, illudque manifestum fiat, unde eorum errores effluxere, notandum duxi Tullum regem geminas Romæ extruxisse curias, sicut eruditiores de Romanis antiquitatibus scribentes testantur: altera in foro, altera in Cœlio condita fuit. Hæc a pluribus ignorata duplex curia nonnullis inter auctores causam dedit erroribus, unde vetera unius monumenta, cum alterius monumentis confundere. Illam, quam in foro rex Tullus erexit post rostra positam, a monte Cœlio ingenti porrectam fuisse substructione versus forum, inde vero rostra ingens & ipsum ædifi-

ædificium a foro versus Cœlium montem procu-
rifle, Flavius Blondus civis Forolivienſis Æmilie
noſtræ ſcriptor illuſtris in libro primo Romæ in-
ſtaurata exiſtimavit, hac duplici Hoſtilia curia forte
ad id ſcribendum inductus. At illa, quæ olim in
foro ſita fuit, ſilentio præterita, quicquam dunta-
xat de altera in Cœlio monte ſubjiciendum putavi.
Hanc, ut ſcriptorum omnium ſuffragium eſt, in-
genti ſumptu rex Tullus in Cœlio monte exſtruxit,
quem ipſe, Livio teſte, Urbi Alba diruta adjecit,
ab Albanis deinde ejusdem regis juffu habitatum. Id
luculenter monet Livius in libro primo: „ Roma
„ interim (ait) creſcit Albæ ruinis, duplicatur
„ civium numerus, Cœlius additur Urbi mons,
„ & quo frequentius habitaretur, eam ſedem Tul-
„ lus regie capit, ibique deinde habitavit, tem-
„ plumque ordini ab ſe aucto curiam fecit, quæ
„ *Hoſtilia* uſque ad patrum noſtrorum ætatem,
„ appellata eſt. Hinc Livii teſtimonio liquet Tul-
lum regem in Cœlio monte & regiam domum, &
ſimul curiam habuiſſe, quod etiam Onuphrius in
deſcriptione Urbis, necnon Alexander Donatus de
urbe Roma in libro tertio capite ſecundo diſertif-
ſime obſervant.

V. Ut tamen clarius res innotefcat, &
Hoſtiliæ curiæ vetera prodeant monumenta, opus
eſt altius principia repetere. Primus, qui Urbem
in partes diviſit, ſicut recte diſſerit Dempſterus in
libro

libro primo capite septimo, cui consentit Nardinus in libro secundo capite primo, Romulus fuit, qui ante bellum cum Sabinis gestum, ut putavit Dionysius Halicarnasseus, seu ut Livius, Plutarchus, & Varro scripserunt, post fœdus cum Tito Tatius Sabinorum rege initum, in tres eam tribus distribuit, Ramnensium scilicet, Tatiensium, & Lucretum, earumque singulas in decem curias, ita quod urbs Roma in triginta curias divideretur. Harum unamquamque suam a Romulo sibi sacerdotem *curionem* appellatum accepisse, cumque sacerdote templum, & in templo unum plurave numina, seu singulares dæmones, quibus sacra facerent, in secundo libro erudite notat Dionysius. Recentiorum aliqui curias illas Christianorum parœciis comparare solent, quæ tamen comparatio non undique convenit. Nam parœciæ nostræ in gremio suam sibi habent ecclesiam, at veterum curiarum templa extra curias suas in quadam Palatini collis parte exstructa fuere, aut saltem invicem vicina, ubi antiquas fuisse curias Tacitus animadvertit. Quare Nardino cum synagogis Hebræorum potius quam nostris conferri posse parœciis videntur: & ut illæ, ita forsitan & hæ curiæ unum fuere ædificium in triginta facella sive aulas distinctum: aliter enim triginta distincta inter se templa, eaque ampla latum nimis in monte illo spatium occupassent, quod ipsum etiam Dionysium indicare constat in citato libro:

libro: „Sacra sua (ait) Romulus cuique curiæ par-
 „ titus est, assignatis in singulis diis & dæmonibus,
 „ quos perpetuo colerent, sumptusque in hæc attri-
 „ buit ex arario publico , quæ quoties celebraren-
 „ tur, aderant curiæ suis vicibus , epulumque die-
 „ bus festis præbebatur curialibus , idest iis, qui
 „ erant ejusdem curiæ in aula cuique curiæ pro-
 „ pria . Hæc Dionysius . Quod nomen curiæ ipsi
 etiam templo datum fuerit non abludit a nostra
 loquendi consuetudine : nam & nos parœciæ nomen
 non parti tantum Urbis , sed ipsi quoque templo
 parœciali tribuere solemus . Licet enim dispari un-
 dequaque ratione inter falsam Gentilium & veram
 Christianorum religionem, Nardino tamen ad cu-
 riæ nomen explicandum visum fuit , ut quemad-
 modum Romulus suos cuique curiæ dæmones seu
 deos attribuit , unde denominarentur , non aliter
 & nostris accedere parœciis , quibus suus cuique
 assignatur titularis ex Cœlitum albo patronus ,
 unde & nomen mutantur . Hinc ulteriori conje-
 cturæ fortassis est locus ac deduci potest , sicut præ-
 cipua illa græca templorum vocabula *ecclesia* &
synagoge convocationem congregationemque po-
 puli in unum ad Dei cultum significant , ita nomen
 illud *curiæ* , sive ut antiqui dixere *coiriæ* prisco
 Latinorum vel Etruscorum idiomate similem po-
 puli conventum collectionemque significasse : præ-
 fertim quum locus , in quo senatus convocari con-

sueverat, curiæ vocabulum obtinuerit; quia nempe utraque hæc fuerunt loca, licet in diversum usum atque finem, ad conveniendum delecta. Idipsum etiam ex Varrone de lingua latina libro quarto argui videtur: „ Curia (inquit) duorum generum, „ nam & ubi sacerdotes res divinas, ut curiæ veteres, & ubi senatus humanas, ut curia Hostilia. Nec discrepat seu potius convenit Festus apud Nardinum: „ Curia locus est (ait) ubi tantum ratio sacrorum gerebatur. Curia etiam nominantur, in quibus uniuscujusque partis populi Romani quid geritur, quales sunt, in quas Romulus populum distribuit numero triginta, ut in sua quisque curia sacra publica faceret, feriasque observaret. Huc demum facit illud Tertulliani in Apologetico capite undequadagesimo, ubi de conventibus Christianorum agens in suis ecclesiis: „ Quum probi (inquit) quum boni coeunt, quum pii, quum iusti congregantur, non est factio dicenda, sed *curia*.

VI. Quamobrem quum nomen curiæ pluribus commune usurpatum etiam ad populi in unum convocationem significandam migraverit, hinc est Hostiliam curiam in ejusmodi sensu sumendam esse, ac propterea ædificium fuisse ad senatus conventum accomodatum, quod una cum regia domo in monte Coelio rex Tullus, Alba diruta, extruxit. Hoc in loco Tullum regem cum
senatu

senatu congregari consuevisse Livius ut supra testatur, ubi Tullum templum fecisse *curiam* tradit, hoc est, juxta Varronis explicationem, in curiam redevisse, quod nimirum senatus congressui rebusque publicis agendis accomodaverit, ac proinde, ut Livius quoque innuere videtur, curiæ nomine dixerit. Quod vero Hostilia curia in hoc ipso basilicæ situ condita fuerit, late perhibent ex antiquioribus Fabricius Varranus de urbe Roma, Raphael Volaterranus in descriptione Urbis, alique, necnon Andreas Fulvius de antiquitatibus Urbis frequenti carminum serie, quibus summatim hæcenus scripta perstringit :

*Martyres egregii cum Paulo dive Johannes,
Pulcra quibus posita est titulis communibus
ædes,*

*Quondam ubi magnanimi surgebat regia Tulli,
Qui montem incoluit, populisque & mœnibus
auxit,*

*Atque ubi consiliis Hostilia curia regis
Clara fuit, senioque patrum, rebusque ge-
rendis.*

His consona sunt Lucii Mauri itidem de antiquitatibus Urbis, Bartholomæi Marliani in libro quarto capite nono, Alexandri Donati in libro tertio capite duodecimo, aliorumque testimonia, cum qui-

bus tantum non satis convenit Nardinus in libro tertio capite septimo, ubi ait se nescire quo auctore, quoque indicio firmatum sit Hostiliam curiam ibidem loci fuisse. Pulcrum enim illud & insigne antiqui operis fragmentum, ingentesque arcus ex tiburtino lapide, super quibus basilicæ campanaria turris ædificata est, longa insuper substructione in hortum porrecti, an idipsum, ut ferunt, adhuc Hostiliæ curiæ vestigium sint, inter scriptores agitur opinio: & plures præcipue recentiores Blondi testimonio adhærentes, vulgari quoque suffragante fama, revera Hostiliæ curiæ rudera fuisse arbitrantur. Attamen Pompeius Ugonius in libro de stationibus Urbis, aliique potius antiquum aliquod ædificium Cæsarum ætate exstructum conjectant, quum parum credibile videatur post tot sæculorum intercapedinem, tot Urbis excidia, totque diversa principum imperia, qui Romæ dominati sunt, hætenus Hostiliæ curiæ adeo integra superesse fragmenta, nec annorum edacitate, aut direptionum furore de medio prorsus sublata fuisse. Nardinus denique scribit nil certum antiquitatis eadem præferre, quidve olim fuerint, colligi non posse: quum præsertim in hoc Cœlio monte, ut observat Marlianus in libro primo capite nono, veterum ædificiorum ruinæ ita confusæ sint, ut „perpaucis certum locis, cum liceat adsignare.

CAPUT VII.

Alia vetera & circumadjacentia situi basilicæ sanctorum Johannis & Pauli monumenta.

I. NTER alia Ethnicæ vetustatis monumenta, quæ sanctorum Johannis & Pauli circumadjacent basilicæ, primum veteris ædificii sese offerunt rudera, quæ proxime hærent basilicæ, necnon antiqui plures arcus, de quibus scriptorum nulli meminerunt. Conjectura tantum augurari posse existimo sanctorum Fratrum domus prisca esse vestigia, qui in hoc ipso Cœlii situ suas ædes habuerunt. Sequuntur prope vetusti templi reliquiæ, de quo item tacent auctores. Accedit Scauri clivus ab antiqua, ut ajunt, veteris Romæ familia ita dictus, sicut opinio est Octavii Panciroli in libro de thesauris Urbis absconditis, cujus proximæ fuerunt ædes, ibi nimirum positus, ubi mons Cœlius in longitudinem porrectus & angustus Palatinum respicit, & per eundem clivum in duas dividitur partes, quo secundum hanc basilicam ascenditur. Clivus hic,

re

re Romana florebat, celebris fuit, ejusque meminit sanctus Pontifex Gregorius Magnus in libro septimo epistolarum epistola decimatertia Candido abbati sancti Andreae inscripta: „ Candidum abbatem (ait) monasterii sancti Andreae apostoli „ positi in hac urbe Romana *in clivo Scauri*: dextrorsum enim habet sancti Pontificis paternam domum, quam in cœnobium sancto Andreae sacrum commutavit, quod hodie sancti Gregorii obtinet nomen. Hanc ipsam fuisse domum vetustissimæ Aniciorum familiæ, unde Gregorius ortum duxerat, notavit Nardinus in libro quinto capite quinto: eandemque alias habuisse ædes in insula Tyberina testatur illustris poeta Claudianus in panegyri de Probini & Olybrii fratrum consulatu, quos Aniciorum genere prognatos esse nemo eruditorum ignorat. Nobilissimæ hujus familiæ dignitatem & laudes disertissime in unum collegit vir omni liberali doctrina perpolitus omnique eruditione singularis alibi laudatus Johannes Christophorus Battellus in sua dissertatione de sarcophago marmoreo Probi Anicii & Probæ Faltoniæ numero quinto, quam nuper sapientum omnium plausu typis vulgavit.

II. Aquæ Claudiæ ductus a Nerone deinde, ut tradit Frontinus in libro de aquæductibus, arcubus ab illo Neronianis additis hucusque pertigisse palam facit Nardinus, qui eorum fragmenta, quæ
etiam-

etiamnum super sunt, ultra ecclesiam sancti Stephani, quam alii Fauni, alii Claudii templum fuisse scripserunt, usque ad sanctorum Johannis & Pauli ædem pergere animadvertit, in cuius cœnobii proxima vinea Lucius Faunus sua ætate se veteris ædificii rudera vidisse monet, in iisque integrum castellum quoddam aquarum, quod adhuc superstes est, cuius parietes, ut observat Marlianus in libro secundo capite decimo, sunt per ambitum latitudine pedum sex, interius vero trium, operi tectorio crassitudine digitorum pariter trium. Omnium vero concamerationum longitudo pedibus viginti & unum constat, latitudo varia est, ut ex ejusdem castelli figura, quam habet Marlianus, facileprehenditur. Idipsum libro octavo capite quarto Nardinus repetit, ubi ait Neronianorum arcum magnam partem continuo ferme tractu a porta Majori usque ad sanctorum Johannis & Pauli basilicam, ut hætenus visitur, procedere, ibique fortassis in proxima vinea antiquam aquarum divisionem in Palatinum & Aventinum incepisse, quam Frontinus prope templum Claudii locavit: siquidem ex altera parte aquarum pars Aventinum versus procurrebat super arcum, qui ædi sancti Thomæ *in formis* vocatæ adhæret, altera vero ex parte sub sanctorum Johannis & Pauli basilicam in valle, quæ Cœlium a Palatino dividit, ubi alii hodie cernuntur arcus, per quos reliqua ejusdem aquæ pars

in

in Palatinum montem trans mittebatur. Huic fere
 consonat Flaminius Vacca Romanus sculptor in
 vulgata epistola, quam vir longe doctissimus Ber-
 nardus Montfauconius in Diario Italico capite de-
 cimo latinitate donavit, ubi de divortiis aquæ
 Claudiae, quæ isthic fuisse censet, verba faciens,
 ita Flaminii epistolam vertit: „ Prope ecclesiam fan-
 „ ctæ Mariæ in navicula reperti sunt tiburtini
 „ multi, qui non in opere sunt, sed incompositi.
 „ Et quia aquæductus, qui ante sanctum Johan-
 „ nem Lateranensem videtur, istum in locum per-
 „ git, putarem isthic fuisse angulum, ubi in du-
 „ ctus duos aquarum divortia fierent, quorum
 „ unus in Antonianam procederet, ut testantur
 „ literæ quædam e muro aquæductus paullum
 „ eminentes confectæ, quæ tales sunt *Niana*,
 „ nam literæ T & O labefactatæ sunt: alius in
 „ Palatium tendebat, ut palam est ex vestigiis
 „ aquæductus interdum recurrentibus; unde ne-
 „ cesse erat isthic aquæductum transversum in
 „ via fuisse, & arcum amplum ædificatum esse
 „ &c.

III. Admonet idem Flaminius ad latus am-
 phitheatri Titi in vinea prope basilicam plura olim
 reperta fuisse tiburtina marmora, & gemina capi-
 tula ordine corinthio elaborata. Ex illis unum
 Pii IV. Pontificis jussu sublatum fuit, & quum ve-
 teres Diocletiani thermas amplissimo sumptu repa-
 raverit,

raverit, atque in ædem Deiparæ angelorum sacram redegerit, in media ac majori templi nave, capitulo deficiente, fuit collocatum. Ibidem præterea tradit marmoream inventam fuisse navem quadraginta palmorum longitudine, & simul egregio opere instructum fontem antiquis ornatum lapidibus, pluresque plumbeos ductus, quæ omnia veteris aureæ domus rudera vulgi opinione ferebantur, quum scilicet ibidem loci ejus finem Romanæ antiquitatis periti constituerent.

IV. In proxima monasterii vinea amplum exstat ædificium, seu potius ingentis molis murus, qui illam ambit ex parte orientali, & ab horto superiore dividit; verum auctorum nulli de hoc monumento scripserunt, unde quid olim fuerit antiquitatis, nonnisi conjecturarum ope argui valet. Forma quippe, & structuræ genus, ac ædificii moles thermarum vestigia fuisse designant, sed cujus Imperatoris, quove tempore ædificatæ, nemo nisi temere adstruere potest. Mox ultra basilicam *mansiones Albanas* a Rufo & Victore memoratas existisse putat Nardinus in libro tertio capite septimo, cui favet Donatus in libro itidem tertio capite duodecimo, ubi nunc sanctæ Mariæ in Dominica surgit ædes, quam vulgo *in Kyriaca* vocabant, quum nempe, ut ex actis sancti Laurentii proditum est, sanctæ Cyriacæ fuerit domus. Verum Panvinus in descriptione Urbis longe dissentit, ibique non

mansiones Albanas collocat, sed *castra peregrina*, hoc est domicilia & hospitia peregrinorum ab Augusto, ut ajunt, instituta, sibi que lapides nonnullos ibidem inventos suffragari perperam arbitratur. Illa enim ceteri de urbe Roma scribentes in montis crepidine ponunt, ubi ædes sita est sanctorum quatuor Coronatorum, quæ sedes quidem aptior videtur ac tutior. Quod autem attinet ad mansiones Albanas, an revera in proximo hujus basilicæ situ fuerint, incertum esse apud omnes notat Nardinus. Attamen animadvertendum est, quod etiam observavit Donatus, mansiones illas non esse, ut ferunt, antiqua Albanorum domicilia, quæ illis rex Tullus attribuit, quum eos Alba everfa in Cœlium montem traduxisset, sed eorum militum stativa, qui ordinarium in monte Albano præsidium agitantes, per partes nonnunquam Romam evocari solebant.

V. A profanis demum ad sacra pergimus monumenta: & primum, omissis sancti Gregorii Pontificis paternis ædibus, quas in dextro clivi Scauri latere sitas fuisse nuper exposui, hanc prope sanctorum Johannis & Pauli basilicam domum olim exstitisse sancti Fausti martyris, ubi a Dafrosa sanctissima femina, cujus opera ad Christi fidem traductus fuerat, sepulturæ officiosa manu fuit demandatus, sanctæ Bibianæ acta apud Laurentium Surium ad diem secundam Decembris locupletissime

sime testantur: „ Eadem vero nocte veniens Da-
 „ frofa mater Demetriæ, & Bibianæ collegit cor-
 „ pus sancti Fausti, & sepelivit in domo ejusdem
 „ juxta domum sanctorum Johannis & Pauli.
 Corpora autem Bibianæ, Demetriæ, & Dafrosæ
 Urbano VIII. sedente reperta in æde sanctæ Bi-
 bianæ sacra ad palatium Licinianum, ibidem sub
 ara maxima ab Urbano Pontifice collocata fue-
 runt, eaque elegantiori ornamento illustrata.
 Eadem hanc Eugenius IV. Liberianæ basilicæ jam-
 pridem adjunxerat, quamobrem ejusdem canonici
 earum officia anniversaria die decimatertia No-
 vembris recitare quotannis consueverunt. Lucius
 Maurus in libro de antiquitatibus Romanis vetu-
 stum sancti Thomæ hospitale memorat, quod penes
 sanctorum Johannis & Pauli basilicam fuit, idque,
 ut scribit Augustinus Lubinius in prælaudata noti-
 tia abbatiarum Italiæ, monasterium erat fratrum
 ordinis sanctissimæ Trinitatis Redemptionis capti-
 vorum, qui proximam sancti Thomæ, quam *in for-*
mis appellant, ecclesiam hodie longævo annorum
 decursu dirutam ad sacra peragenda habuerunt.
 Monasterii hujus meminit Onuphrius de basilica
 Lateranensi in libro de septem Urbis ecclesiis, ubi
 notat inter antiqua Urbis monasteria æque claris-
 simum fuisse, ac inter viginti abbates, qui Pontifici
 olim adfistere solebant, decimotertio loco abba-
 tem *sancti Thomæ juxta formam Claudiam* ad-

numerat . Mox idem in commendam fuisse redactum, ejusque redditus diu commendatarium plerunque Romanæ ecclesiæ cardinalem suos fecisse tradit quoque Lubinius, hodieque basilicæ Vaticanæ cum omnibus latifundiis ac proventibus additum esse nemo Romanorum ignorat . Hinc ultra sanctæ Mariæ in Dominica, quam vulgus *in navicula* vocat, cujus nuper memini, occurrit ædes olim sanctæ Cyriacæ domus ab illa, furente Ethnicorum barbarie, pauperibus Christianis in hospitium conversa : quam deinde posteriores Romani Pontifices inter Urbis diaconias retulerunt . Præ viris virtutum fama clarissimis, qui eidem de illa meriti in cardinalium ordinem cooptati præfuerunt, notandum sese exhibet magnus & excelsi animi Pontifex Leo X. Medicæ gentis decus maximum & ornamentum, qui eam, quum cardinalis munere fungeretur, nimia annorum diuturnitate labantem instaurandam suscepit, & Pontifex renunciatus magnifice absolvit . Hanc ipsam Ferdinandus Medicus, antequam amplissima dignitate abdicaret, & magni Etruriæ ducis insignia, fratre sine hærede defuncto, reciperet, elegantissime illustravit marmoribus, & qua labefactatam restituit, qua corruptam ornavit . Hodie diaconus inter Cardinales illi præficitur Franciscus Maria Medicus princeps super omnem laudem maximus, qui pergit majorum exemplo literatorum votis & otio favere .

CAPUT VIII.

*De monasterio sanctorum Johannis & Pauli
in monte Caelio.*

I.

ANTIQUITATE sanctorum
Johannis & Pauli basilicæ,
ejusque situs dignitate ha-
ctenus evulgata, facili etiam
opera proximi monasterii
antiquitas & primordia in-
notescunt. Id enim Pam-
machium basilicæ condito-
rem ædificasse, idemque largis donasse proventibus
omnes Urbis scriptores fatentur. Ibi etiam sanctis-
simum virum monasticam traduxisse vitam, & am-
plissimo monachorum cœtu stipatus religiosæ per-
fectionis institutum arripuisse superius scripta signi-
ficant. Ibique aliquando sanctum Hieronymum
Romam sæpius adventantem versatum fuisse vero-
simillimum est, cujus familiaritas cum Pammachio
celebris fuit, & cujus monasticam institutionem
Pammachium suscepisse communiori auctorum opi-
nione perhibetur: ac proinde monasterii hujus lon-
ge clarissima fuisse primordia, pluribusque morum
sanctimonia & pietate præstantissimis viris antiqui-
tus effloruisse satis omnes testantur.

Lubet

II. Lubet hic addere appendicis loco præcos redditus & proventus, quibus olim cœnobium positum fuit, & quorum meminit in veteri diplomate sanctus Gregorius Pontifex, quod prostat in hac ipsa sanctorum Johannis & Pauli basilica marmorea in tabula antiquis characteribus exsculptum. Ibi Gregorius latifundia omnia & prædia, quæ credibile est Pammachium monasterio largitum fuisse, apostolica auctoritate confirmat; quæ item Constantinus Pontifex post illum probavit. Gregorii diploma infra dabimus, modo veterum prædiorum nomina ibidem in alio lapide exarata, prout jacent, exscribenda putavi, videlicet:

Territor. Bellitrinen. mill. xxii.

Fundus Macianus in integro.

Fundus Coseonis in integro ubi supra.

Fundus Prætoriolus in integro ubi supra.

Fundus Proclis in integro via Appia mill. xiii.

Fundus Virg. in integro via Appia mill. ii. cum pantano.

Fundus Capitonis via Ardentina mill. iii.

Fundus Fontejanus in integro via superscript. mill. v.

Fundus Forausian. in integro via sup. m. pl. mill. xii.

Fundus Causianus in int. via sup. m. sup.

Fundus Carbonianorum in int. via sup. m. pl. ix.

Fundus

*Fundus Casquin. in integro via Lata m. pl.
mill. XI.*

*Fundus Lacitinianus in integro via Lavicana
mill. XV.*

Fundus Sergianus in integro ubi supra.

Fundus Septiminus in integro via

*Fundus Cesarianus in integro via Prænestina
mill. XXX.*

*Fundus Stagnus in integro via Lat. m. pl.
mill. XXX.*

Fundus Casalucci in integro ubi supra.

Fundus Casacellensis via Appia mill. XII.

Hicce, quæ numeravimus, prædiis Romanum sanctorum Johannis & Pauli monasterium olim potitum est, præter alia, quæ leguntur in antiquo manu & vetustis literis scripto codice, quem optimus Pontifex CLEMENS XI., dum Cardinalem ageret, congregationis Missionis sacerdotibus mox in idem monasterium admissis dono dedit, ubi plura, ut legimus, memorantur, quæ præfati monasterii juris fuerunt.

III. Verum quicquid fuerit de obsoleta horum memoria, recensenda duxi universa ordinum instituta, qui monasterium incoluerunt, in ejusque basilica divina peregerunt ministeria. Et primum ab ejus exordio monachorum curæ addictam fuisse in superioribus abunde notavi :
hinc

hinc sæculares clericos ibidem sacra fecisse vetus ecclesiæ consuetudo, & olim superstitēs basilicæ partes ac monumenta suadent: postmodum anno ducentesimo sextodecimo ultra millesimum in collegiatam, ut vocant, commigrasse, Octavius Pancirolus in laudato libro de thesauris Urbis absconditis, alique ecclesiastici scriptores significant. Immo observat Ugonius apud presbyteros collegiatæ nomine perseverasse ad Nicolai V. ætatem usque, quo Pontifice quinque aut sex tantum canonici raro infra annum sacrorum onera basilicæ perolvebant. Quapropter annorum decursu factum est, ut deserto divino cultu, sive temporum imbrumque injuria sæpe sæpius præpedito, sive ob culpabilem canonicorum segnitiam destituto, ipsa quoque basilica & monasterii ædes paullatim ætatis detrimenta sentirent, & prope ruinam minarentur, ac velut sine nominis luce despectæ jacerent. Qua de re quum Pauperum Jesuatorum congregationis nongentos & ultra ante annos orbi Christiano conditæ fama tunc temporis amplissime pervolaret, & Latinus Urfinus hujus tituli cardinalis ejus incolumitati atque ornamento prospiceret, a Pontifice Nicolao enixis precibus postulavit, ut canonicatus abolerentur, & basilica, monasterium, ejusque proventus Jesuatorum congregationi apostolica auctoritate tribuerentur. Hinc anno millesimo quadringentesimo quinquagesimoquarto basilica,

filica, ejusque cœnobium Jesuatis fratribus Nicolai diplomate concessum est, & eorum prior possessionem iniit Antonius Bettinus Senensis inter Cœlites beatos adscriptus, quem vita integerrimum & sanctimonia clarissimum Pius II. Pontifex insula Fulginate donavit. Monasterium hocce ad nostra, usque tempora Clemente IX. Pontifice Jesuati fratres obtinuerunt: quo sedente eorum congregatione e medio sublata, ut Pontificio ejusdem diplomate monitum est, quod incipit: *Romanus Pontifex*, datum „ apud sanctam Mariam majorem anno mil- „ lesimo sexcentesimo sexagesimooctavo sexta De- „ cembris, Pontificatus secundo, monasterium in commendam redactum fuit, illudque primus abbas commendatarius administravit Jacobus Rospigliosius cardinalis Clementis fratris filius, quo vita functo, plures post annos Alexander VIII. æternæ memoriæ Pontifex Petrum Otthobonum Cardinalem nepotis filium Romanæ ecclesiæ Vicecancellarium principem ad magna natum commendatarium præfecit.

IV. Deinde ab anno supra millesimum sexcentesimo sexagesimooctavo usque ad septuagesimumprimum puellæ & sanctimoniales, quas a sancto Philippo Nerio vocant, Clementis IX. Pontificis beneficio hoc ipsum monasterium incoluerunt; quibus postmodum ad primos lares redeuntibus, basilicæ cura & cœnobii usus Philippi Thomæ Howardi

vardi cardinalis patrocínio & òpera Anglis fratribus ordinis Prædicatorum traditus est, Innocentio XI. Catholicam ecclesiam administrante : ibique religioni ac bonis artibus operam navantes, ad annum usque millesimum sexcentesium nonagesimum-septimum summa cum laude degerunt. Verum Howardo cardinali e vivis erepto, ob proventuum deficientiam, quos liberali manu suppeditabat, iis proinde recedentibus, Pontificis Innocentii XII. beneficentia basilicam, monasterium, ejusque omnes redditus congregatio Missionis, & domus ejus Romana adepta est. At rei seriem, in qua admodum enituit optimi Principis egregia voluntas, hic paulo fusius exscribendam putavi, quod etiam præfatæ congregationi pergratum fore arbitror, quum tanti benefactoris memoriæ multis nominibus se devotissimam profiteatur.

V. Noverat Innocentius jam sub ipso Pontificatus exordio, & probaverat singulare studium congregationis Missionis sacerdotum in informandis, ut eorum postulat institutum, sacrorum ordinum candidatis, aliisque cujuscunque conditionis & status viris, qui in Romanam domum in monte Citatorio sitam quotidie confluunt ad spiritualia, quæ vocant, exercitia obeunda. Alii quidem, qui perfectioris vitæ stadium ingressi sunt, ut novis ac frequentioribus mentem excolant sacris meditationibus : alii vero, qui laxiorem calcant viam, ut
ad

ad meliorem redeant frugem, & per generalem anteactæ vitæ confessionem, seriamve animi relectionem vetera expient crimina, atque adnitente eorundem sacerdotum opera, novam aggrediantur morum disciplinam. Religiosam hanc domum, quam Pontifex Urbanus VIII. anno ultra millesimum sexcentesimo quadragesimoprimum fundari indulserat, posteriores Romani Pontifices Alexander VII., Clemens IX. & X., Innocentius quoque XI. paterna dilectione, largisque beneficiis cumulaverunt. Hos inter Pontifex Alexander ad excolendos sacre militiæ tyrones, qui in urbe Roma, & in proximis sex episcopatum dicecesibus ad sacrorum ordinum ministeria promoveri volunt, illam perpetuo destinavit, uti palam facit centesima vicesimasexta ejus constitutio in bullario Romano vulgata, cujus initium: *Apostolica sollicitudo*, data „ Romæ apud sanctam Mariam majorem die septima Augusti anno millesimo sexcentesimo sexagesimosecundo, Pontificatus octavo. Hanc vero Missionis ædem, ut in sacris literis scriptum est, *probaticam piscinam* dixeris, in qua *multitudo magna languentium expectat aquæ motum salientis in vitam æternam*; tamen non quinque porticus habentem, angustam scilicet tot devotis hospitibus excipiendis, quos non longo annorum spatio ad usque vigintifex millia & ultra hominum pertigisse ex peculiari regeſto in id per seriem tem-

porum constituto compertum est. Accedebat amplissimorum cardinalium commodum, quorum nonnulli vel unius pietatis causa, vel ut ad sacros ordines suscipiendos majori religionis studio longe ab hominum conspectu incumberent, in hanc domum secedere consueverant. Quos inter legimus integerrimæ vitæ Cardinales Emanuele Theodosium Bullonium sacri collegii decanum, Josephum Renatum Imperialem, Franciscum Barberinum, Savum Millinum, aliosque purpuratos patres, & qui omnium religionem compendio quodam in se uno collegit, Johannem Franciscum Albanum in apostolica Sede auspiciatissime regnantem, quem a spiritualibus exercitiis in præfata domo una cum ceteris mense Septembri anni sæcularis & Jubilæi septingentesimi supra millesimum mira humilitate admirabiliorique exemplo peractis, ut ita dicam, redeuntem, sequente Octobri sacrum cardinalium conclave, & mox ipsa Pontificalis cathedra excepit. Quibus si Romanæ curiæ præsulum pro iisdem obeundis exercitiis confluentium ordinem & numerum addas, vix amplissimæ ædes, nedum una domus mediocris fatis erant. Urgebat insuper ingens congregationis familia, quæ in dies augebatur: sed illi commodius alendæ, & ad tot impensas sane impari ferendas, quas in Urbe & extra in proximis diocesibus & provinciis sacras agendo missiones gratis ubique præstat, adhuc tamen deerat

deerat aptus domicilii locus , immo & necessarius optabatur . Quamobrem ut religiosis hospitibus cellula pararetur plerosque domesticos magnus eorum numerus de loco migrare cogebat , & in propria domo sub incerto lare jugiter peregrinari ; ea tamen animi alacritate , ut plane dici posset : *hospitales invicem sine murmuratione* ; sed , quod credibile parum videtur , tanta modestia , ut sua sorte contenti nihil facerent quo domus amplificaretur , ipsis tacentibus , quum lapides clamarent , de unico regno Dei amplificando solliciti . Verum clementissimus Pontifex Innocentius latiores cogitans ædes rem tacitus considerabat , & multum dolebat : quum tandem ejus votis arrisit sanctorum Johannis & Pauli monasterii vacantis occasio , quo Missionis congregationem statuit se donaturum : & pro ea , qua in egregiis rebus præstandis sollicitudine pollebat , non rogatus , non precibus aut officiis circumventus regali plane animo incunctanter absolvit . Neque hic substitit magni Principis largitas : quia enim Dei perfecta sunt opera , æmulator ipse divinorum operum , ne titulum sine re donasse videretur , vel pompa major esset quam census , de redditibus olim eidem monasterio adnexis , deindeque in commendam traditis , novæ presbyterorum Missionis familiæ adjiciendis cogitavit : ac propterea excelsum animum Petri Otthoboni Cardinalis commendatarii ad virtutes omnes , religionem

nem maxime, & liberalitatem paratissimum intuens, eumque Pontificiæ munificentiae comitem habere gestiens, prompta manu ab eo dimissam abbatialem commendam novæ domui, quam fundabat, addixit. Qua in re quum adhuc incertum sit quis eorum in eximia adeo ac singulari liberalitate primas tulerit, nihil nobis dicendum superest, quam quod beneficentissimus Pontifex, & optimus Cardinalis suæ uterque egregiæ menti responderunt.

VI. Itaque congregationis Missionis sacerdotibus basilica sanctorum Johannis & Pauli, ædes, ac redditus omnes monasterii apostolico diplomate adjecti sunt, novaque domus addita, fundatore Innocentio, atque Urbe applaudente, quæ eorum operam dudum notam laudare pergit & experiri. Verum tamen nedum Innocentius Missionis congregationi tot ubique beneficiis profecit, sed etiam Pontificum maximus CLEMENS XI., qui suos imitatus prædecessores de illa optime meritus est, eamque apostolico patrocinio dignatur. Sub ejus nanque auspiciis, & Pontificia intercedente gratia (aliis silentio præteritis, ut brevitati consulam.) Florentina domus a serenissimo Cosmo III. magno Etruriæ Duce Christianæ religionis Principe studiosissimo, & Firmana a Balthasare Cincio Cardinale exploratæ integritatis, & summæ vigilantie archiepiscopo pro instituendis in peramplo, quod
cogi-

cogitat, seminario adolescentibus Romanæ congregationis provinciæ adjunctæ fuerunt. Avenionensis item, Cardinalibus, qui fidei propagandæ præfecti sunt, sedulo agentibus, pro collegiorum Roborei & Anissiaci perfectiori regimine, necnon Barchinonensis fundatio apostolicis literis ad episcopum, proregem, & proceres excellentissimæ urbis maximo Pontificiæ dilectionis argumento promota novissime Italiæ accesserunt. At majora in hujus congregationis institutionem beneficia, ingens tanti Principis animus pollicetur.

VII. Hic modo subjiciendas duxi, ut perennis sit beneficii memoria Innocentii literas, quibus præfatæ congregationi sanctorum Johannis & Pauli monasterium adjungit :

INNOCENTIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

„ **I**N apostolicæ dignitatis folio divina favente
 „ clementia, meritis licet imparibus, consti-
 „ tuti, ad ea libenter intendimus, per quæ piis
 „ locis ad propagationem fidei Catholicæ desti-
 „ natis subvenire possimus, ac favorabiliter dex-
 „ teram nostræ liberalitatis extendimus, ut mini-
 stri

„ stri in eis inservientes in pluribus locis, præ-
„ fertim hujus almæ Urbis nostræ eorum pia ope-
„ ra commode exercere valeant, prout conspici-
„ mus in Domino salubriter expedire. Quum ita-
„ que (sicut nobis innotuit) alias bonæ memoriæ
„ Jacobus cardinalis Rospigliosius nuncupatus, &
„ abbas seu perpetuus commendatarius, dum vi-
„ xit, abbatiaæ sæcularis sanctorum Johannis &
„ Pauli de Urbe, olim congregationis regularis
„ ordinis fratrum Jesuatorum nuncupatorum apo-
„ stolica auctoritate perpetuo suppressæ, & ex di-
„ ctæ congregationis bonis præfata auctoritate
„ erectæ & institutæ ecclesiam & conventum dictæ
„ abbatiaæ, ac duo viridaria illi adnexa dilectis
„ filiis vicario generali, & fratribus provinciæ An-
„ gliaæ ordinis Prædicatorum, & bonæ memoriæ
„ Philippo Thomæ Hovardo cardinali de Norfol-
„ cia etiam nuncupato pro eis acceptante, ad effe-
„ ctum inibi erigendi & instituendi conventum
„ seu collegium fratrum secundodicti ordinis na-
„ tionis Anglicanæ in perpetuum concesserit &
„ adsignaverit, ea inter ceteras adjecta lege, ut si
„ tractu temporis collegium seu conventus reli-
„ giosorum dicti ordinis Prædicatorum, & natio-
„ nis Anglicanæ a præfato conventu eis concessio
„ amoveretur, seu amplius non subsisteret, ac reli-
„ giosi secundodicti ordinis & nationis præfata
„ dictum locum reliquissent, tunc & eo casu ipsi
etiam

„ etiam tenerentur & obligati existerent ecclesiam,
 „ conventum primodictum, & viridaria præfata,
 „ cum omnibus & singulis reparationibus, melio-
 „ ramentis, commoditatibus, & ornamentis per
 „ religiosos secundodicti ordinis, & nationis præfa-
 „ tæ in ecclesia, conventu primodicto, & viridariis
 „ præfatis quomodolibet factis, præfato Jacobo
 „ cardinali, sive ejus in dicta abbatia successoribus
 „ libere restituere, absque eo quod aliquid propte-
 „ rea a præfato Jacobo cardinali, sive successoribus
 „ præfatis habere, seu quocumque titulo præten-
 „ dere potuissent & valuissent, itaut præfatus Ja-
 „ cobus cardinalis, sive successores præfati præ-
 „ missorum omnium, & singulorum possessionem
 „ propria auctoritate & de facto absque judicis de-
 „ creto, sententia, seu ministerio apprehendere,
 „ seu retinere possent & valerent, & alias prout in
 „ instrumento super hoc desuper confecto, & apo-
 „ stolica auctoritate confirmato plenius & uberius
 „ dicitur contineri. Et postmodum capitulum ge-
 „ nerale dicti ordinis fratrum Prædicatorum tunc
 „ celebratum, conventum seu collegium inibi, ut
 „ præfertur, erigendum præfatae provinciae Angliæ
 „ & solummodo sine, ut ejusdem provinciae alum-
 „ ni in eo possent studiis vacare, seque instructos
 „ & capaces reddere ad sacras missiones in eorum
 „ patria cum fructu obeundas, incorporaverit:
 „ abinde vero præfato Philippo Thoma cardinali,

M

qui

„ qui dum viveret hujusmodi religiosos profusis
„ eleemosynis subveniebat, de medio sublato, ne-
„ dum antedictus finis ob eleemosynarum præfa-
„ tarum aliorumque necessariorum reddituum defi-
„ cientiam adsequi possit, verum etiam dictæ na-
„ tionis conventus seu collegium nullatenus inibi
„ subsistere amplius valeat, immo in ecclesia &
„ primodicto conventu præfatis procul ab homi-
„ num frequentia, & in situ Urbis remoto existen-
„ tibus spes regularis observantiæ difficilis redda-
„ tur, præsertim quia ad præsens tres tantum sa-
„ cerdotes ex hujusmodi religiosi dictæ nationis
„ in primodicto conventu degant; & nos animad-
„ vertentes quod ex præmissis causis religiosi præ-
„ fati conventum primodictum, ecclesiam, & duo
„ viridaria hujusmodi eis, ut præfertur, concessa,
„ & ad antedictum, & non ad alterum finem dictæ
„ provinciæ incorporata, moderno abbati seu com-
„ mendatario dictæ abbatix ex præfata concessio-
„ nis lege restituere teneantur: motu proprio, non
„ ad infraascriptorum presbyterorum congregatio-
„ nis Missionis infraascriptæ, vel alterius pro eis
„ nobis super hoc oblata petitionis instantiam,
„ sed ex certa scientia, meraque deliberatione
„ nostris, & de apostolicæ potestatis plenitudine
„ concessionem conventus primodicti, ecclesiæ, &
„ viridariorum hujusmodi eisdem religiosi, ut
„ præfertur, factam, quatenus opus sit, abrogan-
tes

„ tes & annullantes, ac ex nunc abrogatam &
 „ annullatam esse & fore decernentes & statuen-
 „ tes, necnon omne & quodcunque jus super con-
 „ ventu primodictō, ecclesia, & viridariis hujus-
 „ modi, tam præfatis religiosiſ secundodicti or-
 „ dinis, & nationis Anglicanæ, quam univerſæ
 „ religioni dicti ordinis Prædicatorum ex præfata
 „ conceſſione competens, & per eos prætenſum
 „ penitus & omnino ab eis abdicantes & amoven-
 „ tes, illud in abbatiam præfatam perpetuo trans-
 „ ferimus, ac eccleſiam, conventum primodictum,
 „ & duo viridaria præfata in priſtinum, & eum,
 „ in quo ante conceſſionem, & incorporationem
 „ præfatas quomodolibet erant, ſtatum integre
 „ reponimus, reſtituimus, & plenarie reintegra-
 „ mus, & quatenus opus ſit, primodictum con-
 „ ventum, eccleſiam, & viridaria huiusmodi ab-
 „ batia præfatæ, etiam abſque conſenſu vicarii
 „ generalis, & religioſorum ordinis Prædicatorum
 „ provinciæ Anglicanæ præfatæ, necnon prioris
 „ dicti conventus, & magiſtri generalis univerſi or-
 „ dinis huiusmodi de novo unimus, adnectimus,
 „ & incorporamus, ac de novo eidem abbatia uni-
 „ ta, adnexa, & incorporata eſſe volumus & de-
 „ cernimus; & inſuper cum abbatia præfata,
 „ quam dilectus filius noſter Petrus ſancti Lauren-
 „ tii in Damaſo nuncupati diaconus Cardinalis
 „ Otthobonus nuncupatus in titulum ſeu com-

„ mendam ad sui vitam ex concessione & dispen-
„ satione apostolicis nuper obtinebat, per infra-
„ scriptam dimissionem, seu commenda hujus-
„ modi (ex eo quod idem Petrus Cardinalis nuper
„ illi, ac omni, & cuicunque juri sibi in dicta abba-
„ tia, vel ad illam quomodolibet competenti, &
„ per eum prætenso cessit, seu abbatiam hujusmodi
„ in manibus nostris sponte & libere dimisit, nos-
„ que cessionem seu dimissionem hujusmodi duxe-
„ rimus admittendam) cessante, adhuc & quo ante
„ commendam ipsam vacabat, modo vacaverit,
„ & vacet ad præsens: nos, qui muneris nostri esse
„ arbitramur, ut congregationibus virorum Altis-
„ simi obsequiis ad proximorum salutem promo-
„ vendam mancipatis, earumque statui quantum
„ nobis ex alto conceditur consulamus, ad uberes
„ bonorum operum fructus, quos dilecti filii pres-
„ byteri congregationis Missionis de Urbe præ-
„ fata, Deo adjuvante, in ecclesia Dei ac potis-
„ simum in Urbe præfata proferre fatagunt, pa-
„ terne dirigentes considerationis intuitum, eos-
„ demque presbyteros specialibus favoribus &
„ gratiis prosequi volentes, & a quibusvis excom-
„ municationis, suspensionis, & interdicti, aliisque
„ ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure,
„ vel ab homine quavis occasione vel causa latis,
„ si quibus quomodolibet innodati existunt, ad
„ effectum præsentium tantum consequendum,
harum

„ harum ferie absolventes & absolutas fore cen-
 „ sentes, ac ecclesiæ, conventus sanctorum Johan-
 „ nis & Pauli, illiusque abbatiae præfatis, necnon
 „ domui presbyterorum supradictæ congregatio-
 „ nis Missionis alias concessiones, applicationes,
 „ uniones, & incorporationes factas, & indulta
 „ eis, & eorum cuilibet quomodolibet concessa,
 „ verumque & ultimum dictæ abbatiae vacationis
 „ modum, etiam si ex illo quævis generalis refer-
 „ vatio etiam in corpore juris clausa resultet, præ-
 „ sentibus pro expressis habentes, motu simili, &
 „ ex certa scientia, meraque deliberatione nostris,
 „ deque apostolicæ potestatis plenitudine hujus-
 „ modi in præfata ecclesia sanctorum Johannis &
 „ Pauli nomen, titulum, denominationem, essen-
 „ tiam, & insignia abbatis, ac dignitatis præfatæ
 „ abbatiae, cujus & illi forsan adnexorum fructus,
 „ redditus, & proventus quadrigentorum ducato-
 „ rum auri de camera secundum communem æsti-
 „ mationem, valorem annuum, ut accepimus,
 „ non excedunt, quovis modo, aut ex alterius
 „ cujuscunque persona, seu per similem vel aliam
 „ liberam dicti Petri Cardinalis, vel cujusvis alte-
 „ rius cessionem de illa in Romana curia, vel ex-
 „ tra eam etiam coram notario publico, & testibus
 „ sponte factam, vel assequutionem alterius bene-
 „ ficii ecclesiastici quavis auctoritate collati, non
 „ tamen per obitum, etiam commendam præfata,

ces-

„ cessante, vacet, etiamsi tanto tempore vacave-
„ rit, quod ejus provisio juxta Lateranensis statuta
„ concilii ad sedem apostolicam legitime devoluta,
„ dictaque abbatia dispositioni apostolicæ specia-
„ liter vel generaliter reservata existat, & super
„ ea inter aliquos lis, cujus statum præsentibus
„ haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa,
„ perpetuo supprimimus & extinguimus, ipsam-
„ que abbatiam cum ejus ecclesia, conventu pri-
„ modicto, & duobus viridariis præfatis, & aliis
„ quibuscunque illis adnexis membris, bonis, pro-
„ prietatibus, juribus, privilegiis, exemptionibus,
„ jurisdictionibus, & pertinentiis suis omnibus di-
„ ctæ ecclesiæ, & conventus præfati situ, stantiis,
„ adjacentiis, & pertinentiis universis, omnibus
„ aliis, & singulis ecclesiæ, conventus primodicti,
„ ac abbatiæ præfatæ, si qui alii ultra memoratos
„ sint, fructibus, redditibus, proventibus, juribus,
„ obventionibus & emolumentis universis tam-
„ certis quam incertis quomodolibet, qualiter-
„ cunque, & undecunque provenientiis, & in
„ quibusvis rebus consistentibus, & ad quamcun-
„ que summam, & quantitatem ascendentibus,
„ cumque universa illius suppellectili sacra & pro-
„ fana inibi existente, & ad abbatem, seu pro
„ tempore commendatarium dictæ abbatiæ spe-
„ ctante, ac cum omnibus illius campanis, cru-
„ cibus, candelabris, calicibus, patenis, vasis,
thu-

„ thuribulis etiam aureis & argenteis , & quantum-
 „ cunque pretiosis domui presbyterorum dictæ
 „ congregationis Missionis de eadem Urbe pro
 „ eorundem presbyterorum , & personarum eccle-
 „ siasticarum in eadem domo degentium uberiori
 „ sustentatione eadem apostolica auctoritate ,
 „ tenore præmissis , ac motu , scientia , delibera-
 „ tione , & potestatis plenitudine præfatis (sup-
 „ portatis tamen per modernos & pro tempore
 „ existentes superiorem & presbyteros dictæ con-
 „ gregationis omnibus & singulis abbatiae , & ec-
 „ clesiae , ac primodicti conventus hujusmodi one-
 „ ribus) perpetuo unimus , adnectimus , & incor-
 „ poramus , ita quod liceat eis per se , vel alium ,
 „ seu alios eorum ac dictæ congregationis nomine
 „ veram , corporalem , realem , & actuale[m] pos-
 „ sessionem abbatiae primodicti conventus , eccle-
 „ siæ , & tam duorum viridariorum præfatorum ,
 „ quam aliorum ejusdem abbatiae adnexorum ,
 „ membrorum , bonorum , proprietatum , jurium ,
 „ privilegiorum , exemptionum , jurisdictionum ,
 „ & pertinentiarum omnium præfatorum possessio-
 „ nem propria auctoritate libere apprehendere , &
 „ apprehensam perpetuo retinere , fructus quoque ,
 „ redditus , proventus , & emolumenta quæcunque
 „ abbatiae , ac illius ecclesiae , conventus primodi-
 „ cti , & adnexorum præfatorum in quibusvis re-
 „ bus ut supra consistentia , & undecunque , ut
 præ-

„ præfertur, provenientia, propria auctoritate,
„ percipere, exigere, & levare, recuperare, lo-
„ care, dislocare, & in suos, & eorum congre-
„ gationis, & domus communes usus, & utili-
„ tatem convertere, aliaque omnia in præmissis,
„ & circa ea quomodolibet necessaria & opportuna
„ facere, gerere, & exercere cujusvis licentia,
„ desuper minime requisita: districtius inhibentes
„ tam dictæ provinciæ Angliæ, & illius conven-
„ tus præfati, quam universi ordinis Prædicato-
„ rum fratribus, ceterique superioribus, & per-
„ sonis quibuscunque in præmissis quomodolibet
„ interesse habentibus, seu habere prætendentibus,
„ ne modernos, & pro tempore existentes supe-
„ riorem, & presbyteros dictæ congregationis Mis-
„ sionis de Urbe propterea quovis prætextu in-
„ quietare, perturbare, & molestare audeant seu
„ præsumant; decernentes quoque præmissa om-
„ nia & singula, necnon easdem præsentis ex quo-
„ cunque capite, vel quacunque causa, quan-
„ tumvis legitima, & juridica, etiam ex eo quod
„ fratres dicti ordinis Prædicatorum, & nationis
„ Anglicanæ, seu prior primodicti conventus, &
„ quivis alius illorum, & universi ordinis Prædi-
„ catorum magister generalis, seu alter superior
„ quacunque præfulgeat dignitate, etiam cardi-
„ nalatus, gradus, conditionis, præeminentiæ in
„ præmissis, & circa ea, aut eorum singulis quo-
modo-

„ modolibet , & ex quavis caussa aut occasione ,
„ vel ratione , & actione jus vel interesse haben-
„ tes aut habere quomodolibet prætendentes ad
„ id vocati , citati , vel auditi non fuerint , seu ex
„ eo quod fratrum dicti ordinis Prædicatorum , &
„ nationis Anglicanæ , vel illius conventus prio-
„ ris , aut magistri generalis , vel superioris præfati,
„ seu aliorum quorumcunque in præmissis , ut præ-
„ fertur , interesse habentium seu habere præten-
„ dentium præfatorum expressus ad id non acces-
„ serit consensus , aut caussæ , propter quas præ-
„ sentes emanaverint , adductæ , verificatæ , &
„ justificatæ non fuerint , aut ex alia quacunque ,
„ quantumvis justa , legitima , & juridica , pia ,
„ & privilegiata caussa , colore , prætextu , & ca-
„ pite etiam in corpore juris clauso , etiam enor-
„ mis , enormissimæ & totalis læsionis nullo un-
„ quam tempore de subreptionis , vel obreptio-
„ nis , seu nullitatis vitio , vel intentionis nostræ ,
„ aut jus , vel interesse habentium , consensus ,
„ aliove quomodolibet , quantumvis magno , ma-
„ ximo , substantiali , inexcogitato , & inexcogi-
„ tabili , specificamque & individuum mentionem ,
„ & expressionem requirente defectu , notari , im-
„ pugnari , retractari , annullari , invalidari , in
„ jus , vel controversiam vocari , aut adversus eas
„ quodcunque juris gratiæ , vel facti remedium
„ impetrari , seu impetrato , aut etiam motu ,

„ scientia, & potestatis plenitudine paribus, con-
„ cesso, vel emanato, in judicio, vel extra illud uti
„ seu se juvari posse, nec sub quibusvis similibus,
„ vel dissimilibus gratiarum revocationibus, sus-
„ pensionibus, limitationibus, modificationibus,
„ vel aliis contrariis dispositionibus, etiam per
„ nos, & successores nostros Romanos Pontifices
„ pro tempore existentes & sedem præfatam sub
„ quibuscunque tenoribus & formis, ac cum qui-
„ busvis clausulis, & decretis, etiam motu pro-
„ prio, & ex certa scientia, etiam consistorialiter,
„ & de apostolicæ potestatis plenitudine pro tem-
„ pore factis & concessis comprehendere, vel con-
„ fundi, sed semper ab illis exceptas, & quoties
„ illæ emanabunt, toties in pristinum, & validis-
„ simum, ac eum, in quo antea quomodolibet
„ erant, statum restitutas, repositas, & plenarie
„ reintegratas, ac de novo etiam sub quacunque
„ posteriori data per modernos & pro tempore
„ existentes superiorem & presbyteros congrega-
„ tionis Missionis de Urbe quandocunque eligen-
„ das, concessas, ac firmas, validas, & efficaces
„ esse, & fore, suosque plenarios & integros effe-
„ ctus sortiri & obtinere, & ab omnibus, ad quos
„ spectat, & pro tempore quomodolibet specta-
„ bit, inviolabiliter, & inconcusse observari, sic-
„ que & non alias per quoscunque iudices ordi-
„ narios, vel delegatos quavis auctoritate fungen-
tes,

„ tes, etiam caussarum palatii apostolici auditores,
„ ac sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, etiam de
„ latere legatos, vicelegatos, dictæque sedis nun-
„ cios, aliosque quoslibet quibuscunque præemi-
„ nentia, privilegio, aut prærogativa fungentes,
„ & quomodolibet functuros, sublata eis, & eorum
„ cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi
„ facultate, & auctoritate in quacunque causa,
„ judicio, & instantia judicari, & definiri debere,
„ irritumque & inane quicquid secus super his a
„ quoquam quavis auctoritate scienter, vel igno-
„ ranter contigerit attentari. Non obstantibus La-
„ teranensis concilii novissime celebrati, uniones
„ & concessiones perpetuas nisi in casibus a jure
„ permissis fieri prohibentis, nostrisque, & cancel-
„ lariæ præfatæ, præsertim quatenus opus sit de ex-
„ primendo vero annuo valore, & quatenus etiam
„ opus sit, de præstando consensu de jure quæsito
„ non tollendo, necnon de concessionibus, & dis-
„ membrationibus committendis ad partes voca-
„ tis, quorum interest, aliisque in contrarium,
„ præmissorum quomodolibet editis regulis, cete-
„ risque apostolicis, etiam in universalibus, pro-
„ vincialibus conciliis editis, specialibus, vel gene-
„ ralibus constitutionibus, & ordinationibus, ac
„ suppressi Jesuatorum, & Prædicatorum ordinum
„ hujusmodi, & quatenus opus sit, ecclesiæ san-
„ ctorum Johannis & Pauli, ac congregationis

„ Missionis præfatarum, aliisque quibusvis, etiam
„ juramento, confirmatione apostolica, vel quavis
„ firmitate alia roboratis, statutis, eorumque re-
„ formationibus, & novis additionibus, stilibus,
„ usibus & consuetudinibus etiam immemorabi-
„ libus, privilegiis quoque, indultis, & literis
„ apostolicis, etiam dilectis filiis populo Roma-
„ no contra forenses, & alienigenas, ac præfatis,
„ aliisque personis, & locis quibuscunque etiam
„ specifica, expressa ac individua mentione di-
„ gnis, etiam motu, scientia, & potestatis pleni-
„ tudine paribus sub quibuscunque tenoribus &
„ formis, ac cum quibusvis etiam derogatoria-
„ rum derogatoriis, aliisque efficacioribus & effi-
„ cacissimis, ac insolitis clausulis & decretis,
„ etiam quomodolibet irritantibus in genere, vel
„ in specie, aut alias quomodolibet in contra-
„ rium præmissorum quomodolibet concessis, ac
„ etiam pluries approbatis, confirmatis, iteratis,
„ & innovatis: etiamsi in eis caveatur expresse
„ quod præfata abbatia, aliaque Urbis beneficia
„ nonnisi civibus Romanis originariis, aut civium
„ Romanorum originariorum filiis, & forsan aliis
„ certo inibi expresso modo qualificatis personis
„ concedi queant, & alias de illis per sedem apo-
„ stolicam factæ dispositiones nullæ sint, quibus
„ omnibus & singulis, etiamsi de illis eorumque
„ totis tenoribus specialis, specifica & individua,

„ & de verbo ad verbum, non autem per clau-
 „ fulas generales idem importantes mentio, seu
 „ quævis alia expressio habenda, aut quæcunque
 „ alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illo-
 „ rum omnium & singulorum tenores, formas,
 „ occasiones, & causas etiam quantumvis præ-
 „ gnantes, pias, & privilegiatas, præsentibus pro
 „ plene & sufficienter, ac de verbo ad verbum
 „ nihil penitus omisso, insertis, & expressis, ac
 „ exactissime adductis, & acuratissime servatis,
 „ & specificatis, respective habentes, illis alias in
 „ suo robore permanfuris, ad præmissorum om-
 „ nium effectum, motu, scientia, & potestatibus
 „ plenitudine similibus, hac vice duntaxat plenif-
 „ sime, & sufficientissime derogamus, & sufficienti
 „ causa derogari & derogatum esse velle decla-
 „ ramus, ceterisque contrariis quibuscunque.
 „ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc pagi-
 „ nam nostræ absolutionis, suppressionis, extin-
 „ ctionis, unionis, adnexionis, incorporationis,
 „ inhibitionis, decreti, derogationis, & volunta-
 „ tis infringere, vel ei ausu temerario contraire.
 „ Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indi-
 „ gnationem omnipotentis Dei, ac beatorum Pe-
 „ tri & Pauli apostolorum ejus se noverit incur-
 „ surum. Datum Romæ apud sanctam Mariam
 „ majorem anno incarnationis Dominicæ mille-
 „ simo sexcentesimo nonagesimoseptimo, sexto
 idus

„ idus Septembris, Pontificatus nostri anno sep-
„ timo.

VIII. Haftenus Innocentii literæ, quarum expeditioni possessio basilicæ, & monasterii accessit per virum a probitate & doctrina singularem Pellegrinum de Nigris ejusdem congregationis presbyterum tunc Romanæ domus prorectorem. Nova interim domus sanctorum Johannis & Pauli alteri montis Citatorii adjuncta fuit uni subdita rectori. Deinde translato illuc Romanæ provinciæ tyrocinio, ibique collocatis ad philosophica, & theologica studia percurrenda ejusdem provinciæ clericis, loci amœnitate ac amplitudine, & saluberrimo cœlo invitante, primus rector ei præfuit post administratam Romanam congregationis provinciam, & aliam montis Citatorii domum vir prudentiæ & literarum laude clarissimus Petrus Jordaninus Academia nobilium ecclesiasticorum rector optimus, quam summa omnium commendatione moderatur: cujus incremento totum admoveat animum sapientissimus Pontifex CLEMENS XI., qui sua in omnem genus hominum benevolentia, & admirabili, qua fervet, de ecclesiastica disciplina restituenda sollicitudine veræ laudis fastigium adsequitur; necnon Josephus Renatus Imperialis amplissimus Cardinalis, qui Romanæ ecclesiæ spectata ubique gentium animi integritate & vigilantia ma-
ximo

ximo est profectui atque ornamēto. Hinc Missio-
nis congregatio ingentis adeo muneris dignitate,
aliisque pluribus in Pontificem Innocentium obstri-
cta, marmoreo ejusdem simulacro, quod in aula
majori montis Citatorii domus erexit, pereleganti
hac subiecta inscriptione publicum grati animi mo-
numentum adposuit:

I N N O C E N T I O XII.

P O N T I F I C I M A X I M O

*Ob auctam banc domum**Ingentibus beneficiis;**Aliamque**Sanctorum Johannis & Pauli**In monte Cœlio erectam**Principi munificentissimo**Anno Jubilæi*

M D C C.

CAPUT IX.

*De titulo sanctorum Johannis & Pauli,
ejusque antiquitate.*

I.

ET USTAM hanc sanctorum Johannis & Pauli basilicam paullo post ab ejus origine in titulum Romanæ ecclesiæ erectam, & presbytero in parœcialem domum, ut olim moris fuit, distributam fuisse nemo non arbitratur. Id probat præter scriptorum testimonia Romana synodus anno nonagesimo-octavo ultra quadringentesimum Symmacho Pontifice celebrata, cui duo titulares presbyteri subscripserunt, *Gordianus* scilicet, & *Johannes*. Cur autem *Pammachii* titulo fere undique nuncupata sit, eam esse causam puto, quia a Pammachio condita: quin etiam identidem *Byzantii* titulus appellatur, quum nimirum Byzantius Pammachii pater operam ad basilicæ foundationem admoverit, quo superstitite cœptum est ædificium. Solebant enim Romanæ ecclesiæ presbyteri, quibus sacra ædes in titulum addicta erat, præter martyris nomen, cui dicabatur, illud etiam fundatoris sibi vindicare, quod

quod plerunque in subscriptionibus usurpabant, sicut etiam hac ætate penes aliquos viget consuetudo. Emergit hinc Alphonfi Ciaconii lapsus in vita Hygini, qui inter vigintiquinque titulos, quos Marcellus Pontifex Romanis presbyteris distribuit, illum sanctorum Johannis & Pauli enumeravit. Id enim si veritati consonum foret, inclyta hujus basilicæ primordia corruerent, quum illa non senatori Pammachio, sed alteri hujus nominis essent vendicanda. Ciaconius quippe nimis ab errore occupatus haud observat Marcellum Pontificem longe ante sanctorum Johannis & Pauli martyrium in humanis egisse, quum nempe anno trecentesimoquarto in apostolica sede Pontifex fuerit, & sancti Fratres, Juliano imperante, anno trecentesimo sexagesimotertio martyrium consummaverint; ideo nunquam potuit Marcellus sanctorum Johannis & Pauli titulum inter vigintiquinque antiquiores distribuisse, ac proinde nec alium fuisse Pammachium a senatore hujus basilicæ conditorem sine errore adstrui potest. Quamobrem fatendum profecto est lapsum esse Ciaconium, & pro altero vetustiori sanctorum Johannis & Pauli titulum enumerasse, quibus sacram ædem certiori argumento, meo quidem judicio, sanctus Pontifex Innocentius I. circa annum humanæ salutis quadringentesimumdecimum Romanæ ecclesiæ presbytero in titulum adsignavit.

II. Quid olim fuerint ejusmodi Romanæ ecclesiæ tituli nemo est inter eruditos quem lateat, si Johannem Filescum in libro de parœciarum origine capite secundo & tertio, Franciscum Florentinum in vetusto martyrologio ad diem primam Augusti, aliosque sacros scriptores consuluerit. Id quoque a me latiori calamo scripto traditum est in libro secundo de basilica sancti Clementis capite quinto, ubi præterea me scripsisse memini quemadmodum veteri Christianorum ævo usus invaluit, ut uni titulo plures addicerentur presbyteri, eo fere modo, quo huic sanctorum Johannis & Pauli duos addictos fuisse prænotavi. Duo item alii in concilio Romano Gregorio Magno Pontifice celebrato hujus tituli presbyteri interfuerunt, videlicet *Deusdedit* & *Johannes*, quorum memoriam habet sanctus Pontifex in epistola vicesima secunda libri noni epistolarum, ubi testandi facultatem admittit Probo monasterii sancti Andreæ abbati, episcopis, & presbyteris Romanæ ecclesiæ confidentibus, cum quibus eidem statuit facultatem. Necnon iis epistolam, seu potius apostolicum diploma inscripsit, quod in marmore exsculptum adhuc in basilica annorum edacitati superstes est, quodque hic, ut pollicitus sum, exhibendum putavi:

GREGORIUS EPISCOPUS

Servus fervorum Dei.

*Dilectissimis in Christo filiis Deusdedit cardinali,
& Johanni archipresbytero tituli sanctorum
Johannis & Pauli, & per vos in
eodem titulo in perpe-
tuum.*

» **C**REDITÆ speculationis impellimur cura &
» ardore Christianæ religionis, etiam stu-
» dio Divini cultus promovemur pro venerabi-
» lium piorumque locorum præcogitare stabili-
» tate, atque Deo fervientium securitate, ut hoc
» proveniente pio labore, & animæ Christo di-
» catæ eique se illi diebus vitæ eorum fervire,
» decreverunt, perseverent, & imperturbate, nec-
» non in illa maneant finetenus firma, quæ a
» Christianis in Dei laudem constructa sunt.
» Quia igitur dilectio, atque religiositas vestra
» petiit nobis, quatenus hos fundos in integro
» sitos territorii Bellitrinensis mill. xxii. &c.

Aliosque in alio lapide enumerat, quos superius recensui; deinde epistolæ sensum in eadem tabula reassumit :

„ Vestræ ecclesiæ confirmaremus, & nos ita con-
„ firmamus, ut si quis Dei temerator exstiterit,
„ anathematis vinculo subiaceat in perpetuum.

III. Hactenus Gregorii diploma, in cujus inscriptione illud notam meretur, quod sanctus Pontifex Deusdedit hujus tituli presbyterum *cardinalis* nomine vocat, unde *cardinalis* vocabuli in Romana ecclesia antiquitas observatur. Cardinalis enim voce Deusdedit presbyterum Gregorius appellat, quia in titulo sanctorum Johannis & Pauli ceteris uti principalis ac dignior præerat ministris. Mutuatum est cardinalis nomen a cardine, vel quia cardinalium consiliis Romana ecclesia, quæ omnium est cardo, dirigitur, vel quia super illos quasi cardines Christiana respublica vertitur. In albo officiorum Theodosii Imperatoris, ut notavit Caspar Sagittarius in suo libro de januis veterum capite septimo, cardinales vocantur præfecti prætorio Asiæ dioceseos, & præfectus Africæ, quod ceteris essent majores. Unde civilium magistratuum exemplo fortasse in ecclesiam cardinalium nomen manavit, quo jam illos vocari inoleverat consuetudo. Sunt vero qui censeant sancti Pontificis ætate cardinalem presbyterum, vel episcopum, aut diaconum eum appellari, qui quum ad aliquam assumptus fuerit ecclesiam, ad aliam episcopo, vel presbytero destitutam transferebatur :
verum

verum *cardinare* aut *incardinare*, vel *cardinalem sacerdotem constituere* in epistolis sancti Gregorii Magni (ut sæpenumero occurrit) necnon apud Johannem Diaconum in ejus vita , nedum significare videtur id quod aliunde *transferre* , & alicui ecclesiæ sacerdotem translatum præficere , sed illud etiam quod *ordinare* , & in ecclesia aliquem constituere , ut palam facit idem Johannes Diaconus in libro tertio capite decimo . Quare arbitror sancti Gregorii ævo , quin immo plura ante sæcula sancto Silvestro Pontifice , quum primum *cardinalis* nomen in ecclesiam inductum fuit , duplici significatione cardinales nuncupatos fuisse : vel quia certæ ecclesiæ adscripti erant ac veluti inserti , vel quia in ecclesiis principes erant ac digniores ; idque duplici etiam de causa : aut quia ecclesia , cui addicebantur , principalis erat ac dignior , aut quia cardinales episcopi , sacerdotes , & diaconi inter ceteros ejusdem ordinis uti principes eminebant ; quo nimirum sensu Gregorius Magnus Deusdedit sanctorum Johannis & Pauli presbyterum *cardinalem* vocavit . Plura diserte scripsit de cardinalium origine ac nomine , quæ ab instituto nostro aliena sunt , Ludovicus Thomassinus vir in literis summus parte prima veteris ac novæ ecclesiæ disciplinæ libro secundo capite nonagesimoquinto .

CAPUT X.

*Vetera basilicæ sanctorum Johannis
& Pauli monumenta.*

I.

PRIMUM sibi vindicat locum inter vetera basilicæ monumenta Johannis I. Romani Pontificis nomen, qui antequam ad apostolicam sedem eveheretur, præ aliis sanctorum Johannis & Pauli presbyteris, omnium prior basilicam summa hac dignitate illustravit. Illum enim Gelasius Pontifex sanctorum Johannis & Pauli titulo in ordinem presbyterorum adlegit; idemque in Romana prima synodo, quam Symmachus celebravit, una cum Gordiano ejusdem tituli presbytero subscripsit: deinde anno quingentesimo vicesimotertio ad Pontificiam sedem elatus, inter egregia, quibus claruit, opera, Theodorico Gothorum rege cogente, Constantinopolim ad Justinum Imperatorem profectus est; ubi magno exceptus honore id potissimum egit, ut Arianis expulsis, templa Catholicæ religionis cultoribus redderentur: ac primus omnium inter Pontifices primum omnium inter Imperatores Justinum

stinum imperiali diademate ornavit . Ravennam hinc ad Theodosium regem reversus, Arianis infenso animo enixe stimulantibus, in carcerem conjectus est, ubi pædore, situ, & inedia optimus martyr occubuit .

II. Nomen item legitur in sacris tabulis sancti Agapeti, quem anno quingentesimo tricesimoquarto Romanum Pontificem coluit ecclesia . Hic Gordiani presbyteri sanctorum Johannis & Pauli, cujus nuper memini, filius inter minores basilicæ clericos patre superstite fuit ; ejusque mentionem agit vulgatus Anastasius in libro de Romanis Pontificibus : „ Agapetus (inquit) natione „ Romanus ex patre Gordiano presbytero clerici „ cus ad sanctos Johannem & Paulum . Inviæti animi Pontifex Romanæ ecclesiæ jura constantissime propugnavit . A Theodato Gothorum quoque rege Constantinopolim ad Justinianum Imperatorem adire coactus, in itinere, ut antiqui scriptores referunt, nonnulla divinitus edidit miracula . Constantinopoli Anthimum, quem Theodora Augusta in illam sedem ex Trapezuntina intruserat, in salutationem renuit suscipere, nisi prius se Orthodoxum dato libello probaret, & ad Trepezuntinam sedem rediret . Ab illo Anthimus interrogatus, quum duas in Christo mordicus negaret naturas, & Imperatori Justiniano fraus improba comperta fuerit, ab archiepiscopali dignitate depositus .

fitus est, & in exilium illico ablegatus, suffectusque Menas vir sanctimonia & doctrinæ præstantia clarissimus. Quæ omnia Pontifex Agapetus per encyclicas literas ad Orientales episcopos inscriptas renunciavit. Quum autem in Italiam reditum cogitaret, repentino morbo correptus, vita functus est, ejusque corpus Romam deinde translatum, in basilica Vaticana sepulcro traditum fuit.

III. Anno sexcentesimo decimoquinto alium sanctorum Johannis & Pauli presbyterum Romanum Pontificem electum fuisse plerique ecclesiastici auctores observant, nimirum Deusdedit cardinalem, cui sanctus Gregorius Magnus præfatum diploma nuncupavit, & qui in secunda synodo Romæ habita suffragium tulit: hunc Cardinalis Baronius, ut notat in ejus vita Augustinus Oldoinus apud Ciaconium, non hujus tituli presbyterum, sed subdiaconum arbitratur. Erat Deusdedit vocabulum ex nomine & verbo compositum, ac ea ætate frequens, ne quis putet novum ac inusitatum huic Pontifici nomen fuisse: epistolam enim dirigit Aurelius Cassiodorus ad *Deusdedit* scribam Ravennatem, & sanctus Augustinus ad *Quodvultdeum* aliam inscripsit. Verum inter illustria hujus Pontificis gesta illud præ omnibus hominum memoria dignum est, quod quum urbs Roma elephantinæ morbo miserrime afflicta laboraret, & præ-

sens

sens sanctissimus Pontifex visitare ægrotos, unum ex illis deosculatus, divino miraculo pristinae sanitati restituit. Exstat inter ejusdem scripta fragmentum duntaxat apud Gratianum unius epistolæ ad Gordianum in Hispania episcopum de viris ac mulieribus, qui proprios liberos e sacro lavacro suscepissent, quos ex prædecessorum sententia a carnali copula jussit omnino abstinere. Præfuit apostolicæ fedi juxta sancti Antonini chronologicam numerationem annos duos & dies viginti. Alios Romanæ ecclesiæ cardinales, qui ex titulo sanctorum Johannis & Pauli ad Pontificatum assumpti fuerunt, nimirum Cencium Sabellum, qui Honorii III. accepit nomen, Stephanum Albertum Innocentii VI., Hadrianum Florentium Hadriani VI., Alexandrum Mediceum Leonis XI., & Camillum Burghesium Pauli V., inferius opportuno loco numerandos hic prætereo, quum nempe de singulis hujus tituli cardinalibus sermo redibit, quorum præclara gesta summatim describam.

IV. At quia de presbyteris, sacrisque ministris, qui olim basilicæ sanctorum Johannis & Pauli famulati sunt, verba facimus, huc spectat vetus in basilica sancti Pauli exsculptus lapis in nave ab ara media ad conversionem usque sancti Pauli inter secundam & tertiam columnam positus, qui, ut notat inscriptionum basilicæ collector Cornelius Margarinus num. 396. (suppresso tamen

nomine) annum præfert quingentesimum tricesimum; hujus pars est:

Hic requiescit Romanus

In pace

Dep. xv. kal. Iunii.

altera inverfa his notis:

Locus Donati mansionarii

Sanctorum

Iohannis & Pauli.

Satis his constat inter ministros, quos habuit sanctorum Johannis & Pauli basilica, etiam *mansionarios* fuisse. Mansionarii, ut habet Mabillonius in suo commentario ad ordinem Romanum capite quarto, necnon Thomassinus in tomo primo libro altero capite centesimotertio, sacrarum ædium custodes erant, sive æditui vel matricularii ad eas ornandas atque emundandas, aliaque necessaria præstanda designati, mansionarii ideo appellati, quod mansionem seu ædem ecclesiæ adjunctam habebant. Apud Gregorium Magnum libro tertio dialogorum capite vicesimoquarto & quinto Abundius *mansionarius* & *custos* promiscue nuncupatur. Erant hi, teste Anastasio in vitis Benedicti III., Johannis V., & Gregorii V. Pontificum, qui-

quibus etiam reliquiarum, & phylacteriorum cura incumberebat, necnon clavium ecclesiæ, ut recte monet Leo Ostiensis in chronici libro secundo capite tricesimoquarto. Frequens est apud ecclesiasticos scriptores *mansionarii* nomen: præ aliis enim apud Carolum Cangium in tabulario Casauriensi, cujus late memini in libro primo de sancto Clemente Papa & martyre capite sexto & sequentibus, chartam anni nongentesimi septuagesimi-quinti subscribit Scambertus presbyter monachus & *mansionarius*.

V. Superfunt hic adnectenda sancti Gregorii Pontificis cultus & honoris argumenta, quibus sanctorum Johannis & Pauli basilicam & proximum monasterium amplissime cumulavit. Primum est prædiorum omnium, quibus monasterium fruebatur, approbatio, unde illa apostolico, quod exhibui, diplomate eidem perpetuo adjudicavit. Alterum suppeditat homilia tricesimaquarta super euangelia, quam ad populum Romanum Dominica tertia post Pentecostem super euangelium Lucae capite decimoquinto in hac basilica recitavit. Tertium litaniarum septiformium indictio, quas Romæ ad luem avertendam indixit, ubi populum in septem classes distribuit, eumque in sollemni supplicatione e septem præcipuis Urbis ecclesiis egredi iussit. Has inter sanctorum Johannis & Pauli basilica enumeratur, unde pro una

litaniarum indictione infantes & pauperes, & pro altera monachi procedentes egrediebantur. Priorem refert Gregorius Turonensis in libro decimo historiæ Francorum, ubi earum ordinem ita describit:

„ Clerus igitur egrediatur ab ecclesia san-
 „ ctorum Cosmæ & Damiani cum presbyteris re-
 „ gionis sextæ.

„ Omnes vero abbates cum monachis suis
 „ ab ecclesia sanctorum martyrum Gervasii &
 „ Protasii cum presbyteris regionis quartæ.

„ Omnes abbatissæ cum congregationibus
 „ suis egrediantur ab ecclesia sanctorum Marcel-
 „ lini & Petri cum presbyteris regionis primæ.

„ Omnes infantes & pauperes *ab ecclesia*
 „ *sanctorum Martyrum Johannis & Pauli* cum
 „ presbyteris regionis secundæ.

„ Omnes vero laici ab ecclesia sancti pro-
 „ tomartyris Stephani cum presbyteris regionis
 „ septimæ.

„ Omnes mulieres viduæ ab ecclesia sanctæ
 „ Euphemie cum presbyteris regionis quintæ.

„ Omnes autem mulieres conjugatæ ab ec-
 „ clesia sancti martyris Clementis cum presbyteris
 „ regionis tertiæ.

Alterius indictionis testis est idem sanctus Pontifex in sermone de tempore mortalitatis libro secundo inter ejus epistolas edito , quem habuit in basilica sanctæ Sabinae , ubi collecti populi cœtum hoc ordine procedere jubet :

- „ Litania clericorum exeat ab ecclesia divi
- „ Johannis Baptistæ .
- „ Litania virorum ab ecclesia beati martyris
- „ Marcelli .
- „ Litania monachorum *ab ecclesia beatorum*
- „ *Martyrum Johannis & Pauli .*
- „ Litania ancillarum Dei ab ecclesia beato-
- „ rum martyrum Cosmæ & Damiani .
- „ Litania feminarum conjugatarum ab ec-
- „ clesia beati primi martyris Stephani .
- „ Litania viduarum ab ecclesia beati mar-
- „ tyris Vitalis .
- „ Litania pauperum & infantium ab ecclesia
- „ beatæ martyris Cæcilie .

VI. Quartum honoris argumentum exhibet statio tertia die Veneris a magno jejunio , quam inter alias singulari nota huic basilicæ adsignavit . Id quoque ex antiquo indice sollemnium collectarum , & stationum sanctæ Romanæ ecclesiæ ex duobus membranaceis codicibus deprompto observavit Mabillonius , quem etiam in tomo secundo
musei

musci Italici in lucem emisit. De statione hæc verba sunt: „ FERIA sexta post quinquagesimam „ collecta ad sanctam Luciam in septem foliis. „ *Statio ad sanctos Johannem & Paulum.* Et de collecta hæc habet: „ DOMINICA quinta feria sexta *collecta ad sanctos Johannem & Paulum.* Statio ad sanctum Stephanum in monte „ Cœlio.

VII. Hic autem rerum dignitas exigit, ut de statione & collecta, quæ sanctorum Johannis & Pauli basilicæ tot ab hinc sæculorum decursu adscriptæ sunt, deque celebris adeo sacre antiquitatis monumenti consuetudine in medium aliquid proferam. Stationis vox ambigua aliquando pro jejunio voluntario, quandoque pro statu orantium usurpatur. In utraque significatione passim apud Tertullianum, aliosque veteres scriptores occurrit: attamen in præsentiarum pro populi frequentia ad locum indictum, nempe ad ecclesiam accipitur. in qua, ut antiquorum mos fuit, clericorum processio statis diebus ad statas preces faciendas consistere solebat. Vetus quippe in Urbe ritus fuit, ut certis diebus Romanus clerus supplicationis causa in aliquam conveniret ecclesiam, ubi sacra fierent, divinaque officia celebrarentur. Cleri Romani processionem, uti luculenter distinguit Mabillonius in Commentarii ad ordinem Romanum capite quinto, duplicem faciunt auctores, sollemnem sci-

scilicet & privatam: hæc fit quum unusquisque privatim in locum indictum se recipit, sicut etiam hodierna viget consuetudo: sollemnis vero, quum sollemni ac publico ritu sacras canendo preces Pontifex aliique ecclesiastici ordinis viri eo se conferunt. Sollemnes hæc processiones collecta præcedit, nempe clericorum in una ecclesia coadunatio, ut inde quasi agmine facto in locum stationis procedatur, ita fortassis dicta, quod in loco clerus cum populo ad processionem peragendam colligatur; quemadmodum illam explicavit sanctus Hieronymus in epitaphio sanctæ Paulæ, aliique scriptorum nonnulli. Sed quia in loco, ubi collecta fit, ante processionem super populum oratio funditur, hinc est, quod ejusmodi orationes etiam *collectæ* nomine appellantur, sicut illas appellaverunt celeberrimi auctores Alcuinus, Hugo a sancto Victore, Walfridus, ceterique antiquorum. Fieri solebant hæ collectæ quadragesimali præsertim jejuniis, & in singulis quatuor temporum triduis, ut hodie quoque in missalibus notantur, propterea quod illis diebus sollemnis processio consueverat celebrari. Harum auctorem præcipuum, ut observat Cornelius Schultingius in bibliothecæ ecclesiasticæ tomo secundo, parte secunda, capite septimo, Gelasium Pontificem plerique putant qui de sacris ritibus scripserunt, easque ad missarum sollemnia totius anni composuisse.

Ut

VIII. Ut vero ad stationes redeam, unde oratio diverterat, illas Gregorius Magnus antea vagas certisve ecclesiis minime addictas in suo sacramentario fixas constituit, & ut loquitur Johannes Diaconus in ejus vita libro tertio capite duodevicesimo,, per basilicas & beatorum martyrum cœmeteria ordinavit. Primitus autem, (quod erudite notat Mabillonius) stationes illæ institutæ fuerunt vel ob sanctorum martyrum natalitia, vel ob dies publicæ processionis aut missæ sacratori tempore celebrandæ; etenim illæ ob sanctorum martyrum natalitia in eorum memoriis ac cœmeteriis, hoc est basilicis super eorum sepulcra ædificatis ordinabantur: unde quum omnibus innotescerent Sanctorum festivitates ac memoriæ, ideo stationum diem & locum in sacramentariis constitui necesse non erat, nanque in illis quæcunque propriæ Sanctorum missæ habebantur, publicas exigebant stationes. Aliorum tamen dierum stationes, quadragesimæ, quatuor temporum, adventus, & similium quum incertæ forent, eas designari oportebat, nequa oriretur dubitatio ad quamnam ecclesiam pro publica statione esset procedendum: quamobrem Pontifex Gregorius Magnus certis illas diebus, ut omnibus palam fierent, in sacramentario ordinavit, & in basilicis Urbis constituit.

CAPUT XI.

*Alia basilicæ sanctorum Johannis & Pauli
monumenta.*

I.

ONUMENTUM de hac basilica tam illustre quam antiquum memorat Petrus Mallius de rebus sacris gravis in primis auctor sancti Petri canonicus in suo codice, cujus partem Johannes Mabillonius in tomo

secundo musei Italici typis vulgavit, necnon Johannes Diaconus in libro de basilica Lateranensi ibidem etiam edito, ubi patriarchalium in Urbe basilicarum mentionem agunt, quibus adscripti presbyteri cardinales per septennarium numerum distributi in illis singillatim diuturnum missæ pensum solvebant. Quinque Urbis patriarchales basilicæ enumerantur, Lateranensis nimirum, cui septem episcopi cardinales addicti erant, Vaticana, sancti Pauli in via Ostiensi, Liberiana, quam etiam *sanctæ Mariæ ad præsepe* ac *sanctæ Mariæ majoris* nomine vocant, & demum sancti Laurentii in agro Verano, quibus undetriginta cardinales presbyteri adscribebantur. At *patriarchales* ideo

Q

nuncu-

nuncupari mos fuit , vel quia iis adjuncta erant palatia sive patriarchia , vel quia utpote sine titulo propriæ Romani Pontificis erant , quum definitum populum non haberent , sed omnium censerentur , vel quia denique totidem patriarchales sedes pro quinque præcipuis Catholici orbis patriarchis repræsentent . In his antiqui septem episcopi , & vigintiocto presbyteri cardinales per hebdomadam septennario ordine divisi sacrum celebrabant .

Inter illos basilicæ sancti Laurentii extra Urbis mœnia adscriptos , presbyter cardinalis sanctorum Johannis & Pauli his verbis a Mallio memoratur :

„ Cardinales septem patriarchalis ecclesiæ sancti
 „ Laurentii foris murum hi sunt : Sanctæ Praxedis,
 „ sancti Laurentii in Lucina , sanctæ Crucis in Je-
 „ rusalem , sancti Stephani in monte Cœlio , *san-*
 „ *ctorum Johannis & Pauli* , & sanctorum qua-
 „ tuor Coronatorum .

II. Alia insuper illustris memoria occurrit de hac basilica apud antiquum Cencii Camerarii codicem , quem etiam Mabillonius de re literaria ubique locorum meritis meliori luce donavit in ejusdem musei Italici tomo secundo , de quo Onuphrius hæc præfatur : „ Codex censuum inscriptus
 „ a Cencio diacono cardinali sanctæ Lucie in-
 „ Orphea , & sanctæ Romanæ ecclesiæ camerario
 „ sub Celestino III. In eo cum omnibus sanctæ
 „ Romanæ ecclesiæ redditibus, vectigalibus, & cen-
 sibus

„ sibus ab eodem Cencio summa diligentia cum
 „ singulorum publicis instrumentis in unum reda-
 „ ctis, vetustissimus etiam ritualis sive cæremo-
 „ nialis liber descriptus est, in quo sanctæ illius
 „ & venerandæ vetustatis puritas & sinceritas, at-
 „ que Romanæ ecclesiæ in tractandis sacris, & re
 „ divina celebranda summa cura & observantia
 „ inspicitur. Hæc Onuphrius. Inter ejusmodi
 redditus, sive Romanæ ecclesiæ vectigalia *presby-*
terium legitur, quod erat quædam pecuniæ summa
 aut eleemosyna, quæ olim pluribus Urbis tribue-
 batur ecclesiis: præ quibus sanctorum Johannis &
 Pauli basilicæ *presbyterium* pro thuribulo erogari
 auctor Cencius testatur.

III. Idem Cencius jam ad Pontificatus api-
 cem Honorii III. nomine evectus plura & amplif-
 sima dedit in sanctos Martyres, in eorumque basi-
 licam maximi honoris argumenta. Ad basilicam
 quod attinet, hic olim Pontifices sedem habuisse
 auctorum aliqui tradiderunt, ut notant Lucius Fau-
 nus in libro tertio, & Blondus in libro primo Ro-
 mæ instauratæ; quinam vero hi fuerint Pontifices,
 obscurum est: ego tamen inter illos Honorium III.
 fuisse conjectura sum auguratus. Nemo enim igno-
 rat, qui Romanas callet antiquitates, Honorium
 Pontificem palatio in Aventino, ubi ædem habe-
 bat, una cum sanctæ Sabinæ basilica sanctum Do-
 minicum ordinis Prædicatorum fundatorem dona-

viffe; vero ideo fimillimum eft Honorium, poftquam Aventinum deferuit, in Cœlium fe recepiffe in monafterio fanctorum Johannis & Pauli, quorum memoriam peculiari cultu profequebatur, ibique aliquantulum Pontificiam fedem habuiffe. At fcriptores nonnulli arbitrati funt re ipfa in Cœlio monte Pontificium palatium olim fuiſſe conſtructum, cujus rudera adhuc penes basilicam ſuſpereſſe putavit Blondus, in cujus opinionem recentiores quidam venerunt. Verum rudera illa, quæ palatii Pontificii feruntur, Ethnicæ potius Romæ ævo quam Chriſtianæ proxima eſſe, præter cæmentitium opus, vicina monumenta fatiſ evincunt.

IV. Spectant etiam ad basilicæ monumenta plures altarium conſecrationes antiquæ & recentes, de quibus quicquam nota dignum ſcriptis tradere conſultum exiſtimavi. Martinellus in libro de Roma ſacra veteres quarundam inſtaurationum, conſecrationum, & ſepulcrorum aliquot inſcriptiones in hac basilica olim exſculptas in medium profert, quarum prior de priſca altaris conſecratione hæc habet:

Anno Domini M C LVII.

Pontificatus D. Hadriani IV. Papæ

Anno IV.

Kalend. Ianuarii

Per Iohannem presbyterum cardinalem,

Qui

*Qui totum opus simul & altare
 Construxit,
 Consecratum est hoc altare
 A Viliano Pisano archiepiscopo
 Viro religioso
 Ad honorem Dei omnipotentis;
 Et sancti confessoris Nicolai,
 Et protomartyris Stephani,
 Et sancti Silvestri,
 Et omnium apostolorum;
 Et sanctorum Chrysanti & Dariæ
 Martyrum,
 Quorum reliquiæ
 Ibi plurimæ reconditæ sunt.*

Alia consecrationis minus veteris , sed majoris dignitatis sic fertur :

*Anno Domini M C C L V I .
 Indictione XIV .
 Pontificatus D. Alexandri IV . Papæ
 Anno II .
 Consecratum est hoc altare
 In die palmarum
 Ad honorem Dei omnipotentis ;
 Petri & Pauli ,
 Et aliorum apostolorum
 Per ipsum Papam ,*

Qui

DE SS. JOHANNE ET PAULO,

*Qui annis singulis
Ad hanc ecclesiam accedentibus
In assumptionis
Beatæ Mariæ Virginis die,
Et usque ad quindecim sequentes
Duodecim annos
De vera indulgentia
Concessit.*

V. Recentis altarium omnium basilicæ consecrationis memoria, sedente Sixto V. Pontifice, opera Antonii Carrafæ hujus tituli cardinalis, adhuc visitur in ipsa basilica marmorea in tabula his verbis exsculpta:

*Antonius Carrafa
Hujus tituli
S. R. E. presbyter cardinalis
Sex hujus ecclesiæ altaria
A Ludovico archiepiscopo Montis-regalis
Die festo sancti Ioseph
M D LXXXVIII.
Consecrari curavit:
Quo die quotannis
Visitantibus unum ex ipsis altaribus
Sixtus Papa V.
Decem annos de vera indulgentia
Concessit,*

Ex-

Extrema ac tempore propior altariū basilicæ consecratio, postquam in recentiorē formam, ingenti sumptu cardinalis Hovardi redacta fuit, Vincentio Mariæ Ursino Cardinali Beneventanæ ecclesiæ archiepiscopo, principi morum integritate & literarum præstantia singulari debetur. Hujus documentum publica firmatum fide hic evulgandum duxi, ut scilicet luculentiori testimonio res in apertum prodiret:

In Christi nomine. Amen.

„ **P** Ræfenti hoc publico instrumento cunctis
 „ ubique pateat evidenter & notum sit, qua-
 „ liter die & anno, quibus infra, ego notarius apo-
 „ stolicus protonotarius nuncupatus jussu emi-
 „ nentissimi & reverendissimi domini cardinalis
 „ Hovardi de Norfolch ordinis Prædicatorum,
 „ ecclesiæ sanctorum Johannis & Pauli, ubi nunc
 „ fratres Angli ejusdem ordinis degunt, instaura-
 „ toris accessi ad ecclesiam eandem, & inveni
 „ hora circiter decimaquinta eminentissimum &
 „ reverendissimum in Christo patrem & dominum
 „ dominum fratrem Vincentium Mariam præfati
 „ ordinis Prædicatorum miseratione divina tituli
 „ sancti Sixti sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyte-
 „ rum Cardinalem Ursinum sanctæ Beneventanæ
 „ ecclesiæ archiepiscopum, qui instante eodem
 „ emi-

„ eminentissimo de Norfolch, & patribus supra-
 „ dictis, præhabita facultate ab illustrissimo &
 „ reverendissimo domino Stephano Menatti epi-
 „ scopo Cyrenensi vicesgerenti eminentissimi do-
 „ mini Cardinalis Casparis de Carpineo sanctissimi
 „ domini nostri Papæ vicarii, sollemni ritu sacra-
 „ vit quinque altaria ejusdem ecclesiæ, videlicet
 „ aram maximam sub invocatione *sanctorum Jo-*
 „ *bannis & Pauli*, qui de eadem familia Urquina
 „ fuisse perhibentur, sanctissimi Rosarii, sancti
 „ Saturnini, sancti Thomæ Aquinatis, & sancti
 „ Dominici, confecta ex sex antiquis altaribus in
 „ alio situ antiquitus existentibus, de quibus hæc
 „ posuerat memoria in lapidem incisa tenoris se-
 „ quentis: *Antonius Carrafa hujus tituli sanctæ*
 „ *Romanæ ecclesiæ presbyter cardinalis sex hujus*
 „ *ecclesiæ altaria a Ludovico archiepiscopo Montis-*
 „ *regalis die festo sancti Joseph MDXXCIIX. consecrari*
 „ *curavit, quo die quotannis visitantibus unum ex*
 „ *iis altaribus Sixtus Papa V. decem annos de vera*
 „ *indulgentia concessit.* Præfatum vero eminentissi-
 „ mum archiepiscopum Urinum, quum quinque
 „ dicta altaria sacraret, vidi in altari majori ad-
 „ ponentem capsulam plumbeam forma oblon-
 „ gam tres digitos latam, quatuor longam he-
 „ sterno die a se benedictam, in qua erant reli-
 „ quię sanctorum martyrum Evagrii & Quintillæ,
 „ tria grana thuris cum chartula de pergamento
 „ teno-

„ tenoris, qui sequitur: [M DC LXXXIX. die xxviii.
„ mensis Maii, ego frater Vincentius Maria ordinis
„ Prædicatorum miseratione divina tituli sancti
„ Sixti sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyter Cardi-
„ nalis Ursinus, sanctæ Beneventanæ ecclesiæ ar-
„ chiepiscopus consecravi altare hoc in honorem
„ sanctorum martyrum Johannis & Pauli, & reli-
„ quias sanctorum martyrum Evagrii & Quintillæ
„ in eo inclusi, & singulis Christi-fidelibus hodie
„ unum annum, & in die anniversario consecra-
„ tionis hujusmodi ipsum visitantibus centum dies
„ de vera indulgentia in forma ecclesiæ consueta
„ concessi]; quam capsulam vitta coccinea alli-
„ gatam, & suo sigillo in cera hispanica impresso
„ munitam idem eminentissimus archiepiscopus
„ in medio lapide altaris majoris prædicti tumu-
„ lavit.

„ In altari sanctissimi Rosarii, quod est in
„ capella ad cornu euangelii altaris majoris præ-
„ dicti. vidi eundem eminentissimum archiepisco-
„ pum adponentem capsulam plumbeam antiquam
„ jam benedictam quadratæ formæ tum latitudinis
„ tum longitudinis digitorum quinque, in qua
„ erant reliquiæ sanctorum martyrum Clari & Cas-
„ siæ, tria grana thuris cum charta de pergameno
„ tenoris sequentis: [M DC LXXXIX. die xxviii. men-
„ sis Maii, ego frater Vincentius Maria ordinis
„ Prædicatorum miseratione divina tituli sancti

„ Sixti sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyter Cardi-
 „ nalis Ursinus , sanctæ Beneventanæ ecclesiæ ar-
 „ chiepiscopus consecravi altare hoc in honorem
 „ beatæ Mariæ Virginis sub invocatione sanctif-
 „ simi Rosarii , & reliquias sanctorum martyrum
 „ Clari & Cassiæ in eo inclusi , & singulis Christi-
 „ fidelibus hodie unum annum , & in die anniver-
 „ sario consecrationis hujusmodi ipsum visitanti-
 „ bus centum dies de vera indulgentia in forma
 „ ecclesiæ consueta concessi] ; quam capsulam
 „ vitta coccinea alligatam , & suo sigillo in cera
 „ hispanica impresso munitam idem eminentissi-
 „ mus archiepiscopus in medio lapide supradicti
 „ altaris sanctissimi Rosarii tumulavit .

„ In altari sancti Saturnini , quod est in ca-
 „ pella in ima ecclesia e regione supradicti altaris
 „ sanctissimi Rosarii vidi eundem eminentissimum
 „ archiepiscopum adponentem novam capsulam
 „ plumbeam hesternæ die a se benedictam digitos
 „ quinque latam & totidem longam , in qua erant
 „ reliquæ sanctorum martyrum Saturnini & Ve-
 „ nerandi , tria grana thuris , & chartulam de per-
 „ gameno tenoris , qui sequitur : [M DC LXXXIX .
 „ die xxviii. mensis Maii , ego frater Vincentius
 „ Maria ordinis Prædicatorum miseratione divina
 „ tituli sancti Sixti sanctæ Romanæ ecclesiæ pres-
 „ byter Cardinalis Ursinus , sanctæ Beneventanæ
 „ ecclesiæ archiepiscopus consecravi altare hoc in
 hono-

„ honorem sancti Saturnini, & reliquias sanctorum
 „ martyrum Saturnini ejusdem, & Venerandi in
 „ eo inclusi, & singulis Christi-fidelibus hodie
 „ unum annum, & in die anniversario consecra-
 „ tionis hujusmodi ipsum visitantibus centum dies
 „ de vera indulgentia in forma ecclesie consueta
 „ concessi]; quam capsulam vitta coccinea alli-
 „ gatam, & suo sigillo in cera hispanica impresso
 „ munitam idem eminentissimus archiepiscopus
 „ in medio lapide supradicti altaris sancti Satur-
 „ nini tumulavit.

„ In altari sancti Thomæ Aquinatis, quod
 „ est in capella in ima ecclesia ex altera parte
 „ prope sacristiam, vidi eundem eminentissimum
 „ archiepiscopum adponentem antiquam capsu-
 „ lam plumbeam jam benedictam digitos quinque
 „ latam & totidem longam continentem reliquias
 „ sanctorum martyrum Bonifacii, & ejusdem Ve-
 „ nerandi, de quo supra, tria grana thuris, &
 „ chartulam de pergamento tenoris, qui sequitur :
 „ [M DC LXXXIX. die XXVIII. mensis Maii, ego fra-
 „ ter Vincentius Maria ordinis Prædicatorum mi-
 „ seratione divina tituli sancti Sixti sanctæ Ro-
 „ manæ ecclesie presbyter Cardinalis Ursinus,
 „ sanctæ Beneventanæ ecclesie archiepiscopus con-
 „ secravi altare hoc in honorem sancti Thomæ
 „ Aquinatis confessoris atque ecclesie doctoris,
 „ & reliquias sanctorum martyrum Bonifacii &

„ Venerandi in eo inclusi, & singulis Christi-fide-
„ libus hodie unum annum, & in die anniversario
„ consecrationis hujusmodi ipsum visitantibus cen-
„ tum dies de vera indulgentia in forma ecclesiæ
„ consueta concessi]; quam capsulam vitta cocci-
„ nea alligatam, & suo sigillo in cera hispanica
„ impresso munitam idem eminentissimus archie-
„ piscopus in medio lapide supradicti altaris san-
„ cti Thomæ Aquinatis tumulavit.

„ In altari sancti Dominici, quod est in
„ capella ad epistolæ cornu altaris majoris vidi
„ eundem eminentissimum archiepiscopum adpo-
„ nentem antiquam capsulam plumbeam jam
„ benedictam digitos quinque latam & totidem
„ longam, continentem reliquias sanctorum mar-
„ tyrum Saturnini ejusdem, de quo supra, & Fau-
„ stini, tria grana thuris, & chartulam de perga-
„ meno tenoris sequentis: [M DC XXXIX. die XXVIII.
„ mensis Maii, ego frater Vincentius Maria ordi-
„ nis Prædicatorum miseratione divina tituli san-
„ cti Sixti sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyter Car-
„ dinalis Ursinus, sanctæ Beneventanæ ecclesiæ
„ archiepiscopus consecravi altare hoc in honorem
„ sancti patris mei Dominici confessoris, & reli-
„ quias sanctorum martyrum Saturnini & Faustini
„ in eo inclusi, & singulis Christi-fidelibus hodie
„ unum annum, & in die anniversario consecra-
„ tionis hujusmodi ipsum visitantibus centum dies
de

„ de vera indulgentia in forma ecclesiæ consueta
 „ concessi] ; quam capsulam vitta coccinea alli-
 „ gatam & suo sigillo in cera hispanica impresso
 „ munitam idem eminentissimus archiepiscopus
 „ in medio lapide supradicti altaris sancti Domi-
 „ nici tumulavit .

„ Quibus omnibus sic peractis &c.

„ Actum Romæ in supradicta ecclesia san-
 „ ctorum Johannis & Pauli Sabbato vigilia sacra-
 „ tissimæ Pentecostes, die vicesimaoctava mensis
 „ Maii anno millesimo sexcentesimo octogesimo-
 „ nono, Pontificatus sanctissimi Domini nostri
 „ Innocentii Papæ XI. decimotertio, præsentibus
 „ illustri & admodum reverendo domino Johanne
 „ Antonio Chiappetti canonico diocesis Tauri-
 „ nensis, & venerabilibus presbyteris Thoma-
 „ Chiaresio Neapolitano, & Josepho Rota Ber-
 „ gomeni testibus ad supradicta omnia rogatis,
 „ specialiter habitis atque vocatis .
 „ Et in fidem &c. hic me subscripsi, & proprio
 „ signo signavi rogatus & requisitus .

Locus ✠ sigilli .

*Ego Pompeius abbas Sarnellius
 protonotarius apostolicus .*

Totius

Totius consecrationis memoria in marmore insculpta legitur contra illam cardinalis Carrafæ, cujus hæ sunt notæ :

*Quinque altaria hujus ecclesiæ
Sanctorum Johannis & Pauli*

Anno M D X X C I I X.

*Ab archiepiscopo Montis-regalis sacrata,
Deinde ab eminentissimo cardinale de Norfolcia*

Ex ordine Prædicatorum,

Qui ecclesiam ipsam basilice instauravit

E priori situ amota

Frater Vincentius Maria

Ordinis Prædicatorum

Sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyter cardinalis

Ex eorundem sanctorum Martyrum

Ursino genere procreatus,

Sanctæ Beneventanæ ecclesiæ archiepiscopus

Sollemni ritu dicavit

Die XXVIII. mensis Maii

M D C L X X X I X.

CAPUT XII.

*Restauraciones basilicæ sanctorum Johannis
& Pauli, eique elargita munera,
necnon indulgentiæ, quibus
donata est, adno-
tantur.*

I.

PERITUR in ecclesiasticis tabulis antiquior sanctorum Johannis & Pauli basilicæ restauratio Symmacho Pontifice, qui anno duodecingentesimo Romanæ ecclesiæ præfuit, cujus testis est Anastasius in ejus vita his verbis: „ Ad beatos Johannem & Paulum fecit „ gradus post absidam. Quinam autem hi gradus fuerint lis est inter auctores. Putant enim nonnulli, & sibi Ugonium vendicant asserentem, basilicæ faciem olim inversam ante Anastasii scriptoris ætatem, & in loco ubi hodie tribuna erigitur, fuisse; ideoque Symmachum Pontificem sacram ædem ascendentium commodo „ gradus fecisse post absidam. Verum tamen Ugonium intelligendum arbitror, dum scripsit portam e dextro latere aræ maximæ in una ex minoribus navibus antiquitus con-

constitisse, ad ipsamque ex clivo Scauri, ubi sancti Gregorii ædes sita est, per collem ascendisse videri, intelligendum, inquam, de alia, præter majorem in facie basilicæ, olim reclusa, de illa scilicet parvula, quæ adhuc exstat in capite navis ad lævam ingredientium basilicam post altare Deiparæ sacrum, quam de Rosario vocant, quo ut e via publica ascenderetur, gradus post absidem & presbyterium aperto cœlo hætenus supersunt, etsi hodie longo temporis intervallo consumpti & labefactati; quos propterea Symmachus faciliori ad basilicam fidelium accessu instauravit. Post Symmachum Hadrianus I., qui anno a Christo nato septingentesimo septuagesimo secundo Pontifex fuit, eandem insuper magnifice reparavit: „ Sed „ & in titulo Pammachii (inquit Anastasius in ejus vita) sanctorum Johannis & Pauli, quæ per „ elapsos marcuerant annos, omnia facta testæ „ ejusdem tituli renovavit.

II. Leo III., qui anno septingentesimo nonagesimoquinto in Pontificali cathedra fedit, etsi reparationis non reliquerit monumentum, tamen basilicam ter muneribus largissime cumulavit: „ Verum etiam (ait quoque Bibliothecarius) & in titulo Pammachii fecit vestes duas, „ ex quibus unam de stauraci cum periclysin de „ chryfoclavo, & aliam vestem de imizilo. Deinde paullo infra: „ Sed & in titulo Pammachii

„ chii fecit coronam ex argento pensantem libras
 „ decem . Ulterius : „ Verum etiam & in titulo
 „ Pammachii super altare sanctorum Johannis &
 „ Pauli fecit vestem albam holofericam ornatam
 „ in gyro de fundato habentem historiam Cruci-
 „ fixi, Ascensionis, & Pentecostes . Item Grego-
 rius IV. , qui anno octingentesimo vicesimoseptimo
 Romanæ ecclesiæ regimen habuit , Leonis exem-
 plum imitatus eandem basilicam sacris donis dita-
 vit : „ Obtulit vero beatissimus Papa (scribit simi-
 liter Anastasius) in titulo Pammachii vestem de
 „ stauraci cum periclysin de quadrapulo .

III. Verum non modo Pontifices basilicæ huic reparationibus, & munerum largitate profuerunt, sed insuper cardinalium plures, qui eam in titulum adepti sunt. Hos inter antiquior est Johannes Sutrinus Hadriano IV. Pontifice cardinalis clarissimæ Comitum familiæ gentilis, qui basilicæ porticum instauravit, ut super illam vetustis characteribus exsculpta carmina testantur:

*Presbyter ecclesiae Romanae rite Iohannes
Haec animi voto dona rorenda dedit
Martyribus Christi Paulo pariterque Iohanni,
Passio quos eadem contulit esse pares.*

Necnon intra basilicam aram ædificavit , ut docu-
mentum suppeditat allata in superioribus inscriptio ,
S
cujus

cujus opera a Viliano Pisano archiepiscopo eadem fuit consecrata.

IV. Latinum cardinalem Urfinum virtutum omnium ornamento commendatissimum, sedente Nicolao V., basilicæ titularem, illam Jesuatis fratribus ipso postulante jam traditam aliqua ex parte reparavisse opinio est: hanc adjuvat marmorea tabula olim in priori cœnobii peristilio a Jesuatis erecta, teste Johanne Antonio Brutio sanctæ Dorotheæ paracho in suo codice MS. de Urbis ecclesiis ex archivo Vaticano deprompto; eamque plurimum augent ejus gentis insignia in eadem basilica dextrorsum in pariete mediæ navis super columnas depicta, quorum hodie, dealbato pariete, tantum vestigia supersunt. His proxima accedunt alia Petri Schovumbergi cardinalis, Latini, ut arbitrator, in titulo decessoris: necnon alia inferius nimia parietis albedine deleta, nisi Philiberti Ugoneti Latini in titulo successoris esse divinemus; quos omnes basilicæ reparatores aut largitores fuisse credibile fatis videtur.

V. Elapso deinde plurium annorum decursu Willelmus cardinalis Enkenvoirtius Flandricus ab Hadriano VI. unice inter cardinales titulo sanctorum Johannis & Pauli adscriptus porticum & basilicæ faciem sarcivit ornavitque, ut indicat ejusdem familiæ stemma sub illo Hadriani Pontificis in ipsa basilicæ facie suppositum. Hunc sequitur Antonius

Car-

Carrafa Neapolitanus a beato Pio V. in ordinem cardinalium cooptatus, qui multiplici ornamento, lapidibus, & picturis absidem & presbyterium illustravit, sicut ibidem hæc verba in coronide absidis aureo ornatu expressa testantur:

*Antonius Carrafa
Sanctæ Romanæ ecclesiæ
Presbyter cardinalis,
Quum hujus ecclesiæ titulum obtineret,
Eam exornandam
Curavit
Anno Domini*

M D L X X X V I I.

Nicolaus Pelleuius ab eodem Pontifice Pio V. Romana purpura cum hoc titulo decoratus basilicæ admodum profecit, eamque pluribus in locis fatiscentem restituit. Porticum jam longa ætate ferme collapsam nobiliori structura refecit, ut ejusdem insignia ibidem imposita significant: chorum deinde sive odeum in primo basilicæ ingressu super januam elatum columnis suffultum extruxit, cujus testis est Ugonius auctor æqualis: duo altaria, quæ olim in media basilicæ nave exstabant vario lapidum genere & columnis instructa condidit, necnon tecta & muros sarcivit, & pavimentum annorum tractu corruptum instravit.

VI. Succedit Augustinus Cusanus Mediolanensis magni vir nominis hujus quoque tituli cardinalis, qui admirabili munificentiae exemplo novum basilicae laqueare superinduxit affabre elegantique opera fabricatum, & optima cœlatura confectum. Camillus Burgheſius cardinalis olim inter basilicae titulares adſcitus, deinde in Pontificatu immortalis memoriae Paulus V. eandem reparaviſſe docent ejus familiae inſignia in aquae luſtralis fonte inſculpta, quo nimirum ornavit basilicam. Quum autem Pontifex fuerit inauguratus, Jeſuatis fratribus, apud quos basilicae cura fuit, ut ejus cultui aptiores famularentur ſacros aſſumere ordines induſit, ſicut in ingreſſu cœnobii adpoſita adhuc ſuperſtes monet pictura. Alexander Mediceus cum hoc titulo cardinalis, antequam ad Pontificatum Leonis XI. nomine eveheretur, basilicam ſacra ſupellectile inſtruxit donavitque, ut in præfato ſuo MS. codice Brutius notavit, necnon, quæ ſuperſunt cum ejus ſtemmate altarium pallia teſtantur.

VII. Franciſcus cardinalis Barberinus Urbani VIII. Pontificis fratris filius, etſi titulum ſanctorum Johannis & Pauli nunquam optaverit, tamen illi profecit, ſicut plerisque Urbis eccleſiis, teſte Oldoino apud Ciaconium in vita Urbani VIII., ibidemque ſui monumentum reliquit. Ut enim ſacrae antiquitatis amantiffimus vetus marmor ibi proxime inventum, uti aptiorem in locum, intra baſi-

basilicam transferendum curavit, idemque expos-
livit, cujus documentum præfert gentilitium in-
signe superimpositum. Veteris tabulæ verba hæc
sunt :

*Constat nimirum dilectissimi fratres
de permissione, quam ex corde fecimus
coram Deo & Sanctis ejus, ut unus-
quisque nostrum, fratres sacerdotes,
& posterī nostri sacerdotes in perpe-
tuum, qualiscunque ex hac luce migra-
verit quadraginta missas pro ejus ani-
ma per unumquemque sacerdotem, qui
superstitēs sint, canere promissimus; si
tamen infirmitate fuerit occupatus, non
reputetur ei in peccatum, & si receptus
fuerit in pristinam sanitatem, omne
quod supradictum est adimpleat: qui
vero custos & observator fuerit habeat
benedictionem Dei Patris omnipotentis
& Filii & Spiritus sancti, & cœleste
regnum possideat cum omnibus Sanctis:
qui & hoc non observaverit sit
anathematis vinculo inno-
datus, & a regno
Dei separatus.*

]+[

Pro-

VIII. Proximo autem sæculo quum sanctorum Johannis & Pauli cœnobium, cardinale Hovardo enixe postulante, Anglis fratribus ordinis Prædicatorum traditum fuerit, idem ingentis animi cardinalis in sanctos Martyres obsequio devotique animi argumento, & in Anglos suos fratres dilectione permotus, veterem basilicæ formam destruxit, atque in hodiernam ac ampliorem redegit. Altaria e veteri situ amovit, & ornavit, marmoreum septum in medio basilicæ positum, non sine aliquo licet ecclesiasticæ antiquitatis detrimento diruit, aram maximam, translatis sanctorum Martyrum corporibus, ædificavit, chorum supra januam elegantiori opera perfecit, totamque basilicam luculentissime perpolivit.

IX. Paucis mox ab hinc annis Fabricius Paulutius hujus tituli Cardinalis princeps integerimus, omni que virtutum genere cumulatissimus tot illustrium virorum exempla sequutus basilicæ sanctiori cultui consulens, primum ferreis cancellis pernobili structura & ingenti sumptu elaboratis eius porticum obferavit: deinde sacris indumentis ad rei divinæ obsequium admirabili largitate donavit, ejusdemque diuturno honori ac dignitati totum admovet animum; quamobrem majora in dies a tanto principe beneficia præstolatur. Verum licet Romani Pontifices, & cardinales adeo basilicæ ornameto & reparationi operam dederint, etiam pres-

presbyteri congregationis Missionis, qui ejus cultui famulantur, post adeptam ejus possessionem vacante titulo, eandem vetustate consumptam pluribus in locis maximo impendio instaurarunt, nec non pavementum ante sanctorum Martyrum confessionem marmoribus instruxerunt.

X. Hactenus basilicæ reparationes, eique elargita munera innotescunt: sed inter illa spirituales thesauros, quibus admodum locuples est, adhuc silentio præterii, unde huc revocandos esse putavi. Præter antiquas stationis indulgentias, quibus basilica prima feria sexta quadragesimæ a sancto Pontifice Gregorio Magno donata fuit, nullas alias vetustiores inveni Alexandri IV. ætate, qui, ut ex inscriptione in superioribus vulgata, proditum est, altare apostolorum basilicæ, quod olim fuit, consecravit, *et annis singulis ecclesiam ipsam accedentibus in assumptionis beatæ Mariæ die usque ad quindecim sequentes duodecim annos de vera indulgentia concessit.* Hinc post longam sæculorum intercapedinem Sixtus V. Pontifex die sancto Josepho sacra, uti consecrationis altarium sub Antonio Carrafa cardinale monumentum docet, *quotannis visitantibus unum ex basilicæ altaribus decem annos de vera indulgentia concessit.* Postmodum anno ultra millesimum sexcentesimo octogesimo nono die duodetricesima Maii, quo Vincentius Maria Ursinus Cardinalis
basil-

basilicæ altaria consecravit, singula quotannis anniversario consecrationis die visitantibus *centum dies de vera indulgentia in forma ecclesiæ consuetæ concessit*, sicut testatur superius traditum publicum consecrationis documentum.

XI. Diebus postremo vicesimasexta Junii sanctis martyribus Johanni & Paulo, & vicesimanona Novembris sancto Saturnino martyri sacris plenam peccatorum remissionem basilicam accedentibus Gregorium XIII. Pontificem concessisse docet ejusdem apostolicum diploma, quod hic exhibemus:

G R E G O R I U S P P. XIII.

*Universis Christi-fidelibus præsentis literas
inspecturis salutem & apostolicam
benedictionem.*

„ **D**E salute gregis Dominici curæ nostræ
„ divina dispositione commissi, prout nostro
„ pastoralis incumbit officio, sollicitè cogitantes,
„ singulos ejusdem gregis fideles ad sanctissima
„ Dei templa, quæ domus orationis existunt, frequenter
„ visitanda, indulgentiarum muneribus
„ & peccatorum remissionibus libenter invitamus,
„ ut exinde, suorum abolita macula delictorum, salutis
„ æternæ præmia facilius consequi mereantur.

Cu-

„ Cupientes itaque ut *ecclesia monasteriū sancto-*
 „ *rum Johannis & Pauli de Urbe* fratrum Jesua-
 „ torum debitis frequentetur honoribus & devo-
 „ tius visitetur , de omnipotentis Dei misericordia
 „ ac beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus au-
 „ ctoritatem confisi , omnibus utriusque sexus Chri-
 „ sti-fidelibus vere pœnitentibus , ac sacra commu-
 „ nione reſectis , qui *dictam ecclesiam in eorundem*
 „ *sanctorum Johannis & Pauli , ac sancti Satur-*
 „ *nini* festivitatum diebus a primis vesperis usque
 „ ad occasum solis eorundem dierum singulis annis
 „ devote visitaverint , & ibi pro Christianorum
 „ principum concordia , hæresum extirpatione ,
 „ sanctæque matris ecclesiæ tranquillitate pias ad
 „ Deum preces effuderint , quo die prædictorum
 „ id fecerint , plenariam omnium peccatorum suo-
 „ rum indulgentiam ac remissionem in Domino
 „ concedimus & elargimur ; præsentibus perpetuo
 „ valituris . Datum Romæ apud sanctum Petrum
 „ sub anulo Piscatoris die xx. Junii M D LXXXI. ,
 „ Pontificatus nostri anno decimo .

Huc facit in calce hujus capituli illud quod Panvinius memorat in opusculo de septem Urbis ecclesiis de basilica Vaticana , nimirum Nicolaum IV. Pontificem Vaticanam basilicam die sanctis Martyribus Johanni & Paulo sacra adeuntibus quadraginta dierum indulgentiam largitum fuisse .

CAPUT XIII.

*De Sanctorum reliquiis, quæ in basilica
sanctorum Johannis & Pauli
servantur.*

I.

ORPORA sanctorum Martyrum Johannis & Pauli, eorumque alterutrius caput in hac basilica requiescere nemo inficias ibit qui hactenus legit. Restat ut de aliis Cœlitum reliquiis, quæ ibidem religiose coluntur, aliquid delibemus. Harum ex parte catalogus existat in antiqua lignea tabula, cui fidem augment, præter longam plurium sæculorum traditionem, vetusta basilicæ monumenta, eaque super lustralis aquæ fontem coram omnibus ob oculos ponitur. Ibi hæc leguntur:

In ista sacratissima basilica sunt infrascripta corpora Sanctorum, videlicet sub altari majori sunt corpora sanctorum martyrum Scillitanorum, quorum nomina hæc sunt, videlicet Speratus, Cytbinus, Felix, Letarius, Nartalus,

Betu-

Beturius, Aquilinus, Januarius, Generosa, Bessia sive Bestina, Donata, & Secunda.

Ad lævam insuper basilicæ ingressus alia pendet æque vetus lignea tabula, cujus hæ sunt notæ:

*Sub altari sancti Saturnini
Est corpus ipsius sancti Saturnini
Martyris.*

II. Omisissis itaque sanctorum Johannis & Pauli reliquiis, de quibus fatis verba fecimus, quod attinet ad sanctos martyres Scillitanos, ex Scillitana apud Afros insula ita appellantur, ii-que, teste Cardinale Baronio in notationibus martyrologio ad diem decimamseptimam Julii, Carthagine, ubi gladio cæsi jussu Saturnini præfecti martyrium consummaverunt, a Ludovico Caroli Magni nepote Romam advecti sunt. Verum Sperati martyris reliquiæ, ut tradit Romanum martyrologium ad eandem diem, qua Romana ecclesia eorum colit memoriam, in Gallias asportatæ fuerunt, ceterorum autem Romam delatæ in titulo Pammachii reconditæ sunt, ubi eorum translationis veterem picturam ad suos usque dies illæsam permanisse Cardinalis Baronius in præfatis notationibus animadvertit, easque sub ara majori collocatas esse,

esse, præter lignæ tabulæ fidem, Ugonius affirmat. Lectiones una cum oratione pro eorum officio a Missionis presbyteris, qui in basilica sacris vacant, recitandas sacra Rituum congregatio nuper concessit.

III. Quoad sancti Saturnini corpus, cujus natalem diem una cum illo sancti martyris Sisinnii undetricesima Novembris celebramus, qua nimirum Maximiano Imperatore, Laodicio præfecto via Nomentana secundo ab Urbe lapide post plurima tormentorum genera capite truncati mortem pro Christo subierunt, in hac sanctorum Johannis & Pauli basilica repositum esse, in notationibus quoque martyrologio ad ipsam diem idem Cardinalis Baronius testatur. Horum memoria celebris erat via Salaria, quam incendio absumptam Felicem IV. Romanum Pontificem restituisse ferunt scriptores, & hujus hætenus nomen, necnon vestigia supersunt. Ibi eorum corpora, postquam martyrium consummaverunt, Thraſon cum Johanne presbytero dedit sepulcro, ibique diu requieverunt, donec Romam asportata, illud sancti Saturnini in titulo Pammachii, alterum sancti Sisinnii in titulo Equitii condita fuerunt. Nonnulli tamen putant sancti Saturnini corporis partem in eodem Equitii titulo fervari: at si de insigniori parte auctorum opinio intelligenda est, id sane ab errore occupati, vel a nominis similitudine decepti scripsere:

pfere : palam quippe est apud omnes sacrum ejus corpus cardinalis Hovardi opera translatum fuisse , dum basilicam instaurabat ; idemque , ut ab oculato teste accepi , integrum prope repertum , in novum facellum prope januam asportatum , atque in veteri urna porphyretica optime elaborata fuisse depositum : quamobrem ad veritatem horum auctororum tuendam dicendum videtur in titulo Equitii aliquam corporis ejus particulam e basilica sanctorum Johannis & Pauli desumptam conditam esse . Una cum sacro corpore ante translationem partem securis , qua fortissimus martyr capite plexus fuit , repositam esse Franciscus del Sodo in suo codice MS. de ecclesiis Urbis observat . Ejus quoque lectiones pro annuo officio a Missionis presbyteris recitandas superiori anno sacra Rituum congregatio probavit . Sub eodem altari Vincentius Maria Urlinus Cardinalis nonnisi honorifice nominandus , quum illud consecraret , alias sancti martyris Saturnini e corpore prius sublatas , necnon alterius martyris Venerandi reliquias deposuit . Sub ara majori reliquias condidit sanctorum Evagrii & Quintillæ ; sub illa Deiparæ Virginis , quæ a Rosario dicitur , alias sanctorum martyrum Clari & Cassiæ ; sub illa sancto Josepho sacra , olim sancto Dominico , alias ejusdem sancti martyris , necnon sancti Faustini ; & sub illa demum sancti Thomæ Aquinatis alias sancti Venerandi , necnon sancti

cti Bonifacii martyrum; idque documenta superius tradita fatis declarant.

IV. Ugonius in sæpeditato libro de stationibus Urbis quum de reliquiis, quæ in hac columnæ basilica, sermonem faceret, aliarum profert catalogum, quas inter sancti Stephani I. Papæ, sancti Silvestri, sanctorum Chrysanti & Dariæ, omniumque ferme apostolorum enumerat, easque fortassis notas habuit ab veteri altaris sancti Nicolai consecrationis inscriptione, quod, uti memini, archiepiscopus Pisanus consecravit; ibique horum omnium Coelitem sacra pignora, iis etiam sancti episcopi Nicolai superadditis, sub illo condita esse memorantur.

V. Præterea inter nobiliores basilicæ reliquias vetus lapis adscribitur in pavimento medianæ navis positus, ac crate ferrea munitus, super quo capite obtruncatos fuisse sanctos Martyres Johannem & Paulum firma est scriptorum opinio. Postremo sanctorum martyrum Crispi presbyteri, Crispini seu Crispiniani clerici, & Benedictæ corpora ab Johanne & Pigmenio presbyteris, & Flaviano Urbis ex præfecto ibidem terræ mandata fuisse superius exposita sanctorum Johannis & Pauli acta significant. Hi enim sanctorum Fratrum corporum sepulcri locum exploraverant, & Christianis in Urbe prodiderant, ob idque martyrium Juliano imperante passi sunt. Ibi etiam tumultata fuisse

Te-

Terentiani martyris , ejusque filii corpora opera similiter Johannis & Pigmenii presbyterorum eadem acta demonstrant. De corpore item sancti Pammachii basilicæ fundatoris hic collocato traditio est apud rerum Urbis auctores , qui sane ab antiquioribus hanc traditionem didicerunt . Alia insuper plurium martyrum pignora in hac basilica sua ætate recondita fuisse Franciscus del Sodo in laudato codice notavit ; scilicet :

De veste Christi Domini .

De ejus sepulcro .

De reliquiis sanctorum Matthæi , Sebastiani , Pellegrini , Secundi , Zephyrini , Alexandri , Mamiliani , & Constantini ; necnon :

De capite sanctæ Beatricis .

De ejusdem brachio .

De reliquiis sanctarum Alexandræ , Praxedis , Luciæ , Julianæ , Balbinæ , aliarumque , quarum nomina e vetustis basilicæ monumentis præfatus auctor eduxit .

CAPUT XIV.

*Præsens forma basilicæ sanctorum Johannis
& Pauli, ejusque antiqua monu-
menta describuntur.*

I.

Ujus basilicæ vetera postulant monumenta, ut ejus partes singillatim ac historice describendas aggrediar, unde nonnulla sacrae antiquitatis instituta & mores ad commune documentum e tenebris eruantur. Tota

itaque basilicæ moles ad orientem prospectum habet, quem hic in area tabula incisum exhibeo, & saluberrimo fruitur cœlo. Frontem rudi opere exstructam præfert, cujus in altiori loco Hadriani VI. Pontificis gentilitium insigne sublatum est cum epigraphe:

Hadriano VI. Pont. Max.

Anno salutis M D XXII.

& subinde Willelmi cardinalis Enkenvoirtii ex marmore stemma subiectum. Porticu ornatur antiqua atque eleganti, hodie vero ob nova facella

cella hinc inde ædificata minus ampla , ferreis communita cancellis , qui munificentissimi auctoris Fabricii Paulutii Cardinalis æneis insignibus decorantur . Octo fulcitur pretiosi marmoris columnis , quarum tantum quatuor apparent , ceteræ parietibus ad nova sacella utrinque instaurata interclusæ : Porticus epistylis vetera leguntur carmina superius exscripta :

Presbyter ecclesiæ Romanæ rite Johannes

Hæc animi voto dona votenda dedit.

Martyribus Christi Paulo pariterque Johanni,

Passio quos eadem contulit esse pares.

Hinc eminet Nicolai Pellevii cardinalis gentilitium insigne . Ad lævam ingentis molis vetusto opere exstructa , ac super antiqui ædificii vestigia , quæ curiæ Hostiliæ feruntur , campanaria turris erigitur , quæ basilicæ nonnihil est ornamento .

II. Una succedit janua marmore circumornata , musivi operis linea hinc inde interfecante . Ex utroque imo latere leones duo item e marmore subsunt hodie temporis diuturnitate aliqua ex parte deformati : quorum alter anterioribus unguibus aprum arreptum tenet , alter vero , quem potius lænam dixerim , excipit inter ungues puerum humi sedentem , ac secum veluti jocantem ; puer enim inferiorem belluæ mandibulam palpat . Vetus au-

tem nedum Christianorum, verum etiam Ethnicorum fuit consuetudo sacrarum ædium januis marmoreos admovendi leones, ut ecclesiæ ministrorum ac præfulum indicaretur custodia & vigilantia: leones nanque solent, ut rerum naturalium ferunt scriptores, apertis oculis somnum capere, unde cecinit vir celebris literaturæ Andreas Alciatus in suis emblematibus emblemate quinto:

*Est leo, sed custos, oculis quia dormit apertis;
Templorum idcirco ponitur ante fores.*

Quo ad Ethnicos exemplum est antiquum ac toto orbe clarissimum Agrippæ Pantheon, hodie sanctæ Mariæ ad martyres templum, ante quod in area, teste Ugonio, duo magnæ molis leones e numidico marmore cum hieroglyphicis notis olim adstabant. Quo ad Christianorum consuetudinem exemplum suppeditat sancti Laurentii in agro Verano basilica, sancti Sabæ, sanctorum duodecim Apostolorum, aliæque Urbis basilicæ: quamobrem huc facit sancti archiepiscopi & cardinalis Caroli Borromæi monitum in concilio provinciali quarto in instructionibus de fabrica ecclesiæ editum: *Ubi ostium (ait) sculptura leonum ornari debet exemplo templi Salomonis, qui in basibus illos sculpi jussit, ut præfulum indicaret vigilantiam.* Præterea notat diffusæ eruditionis scriptor Nicolaus Cauf-

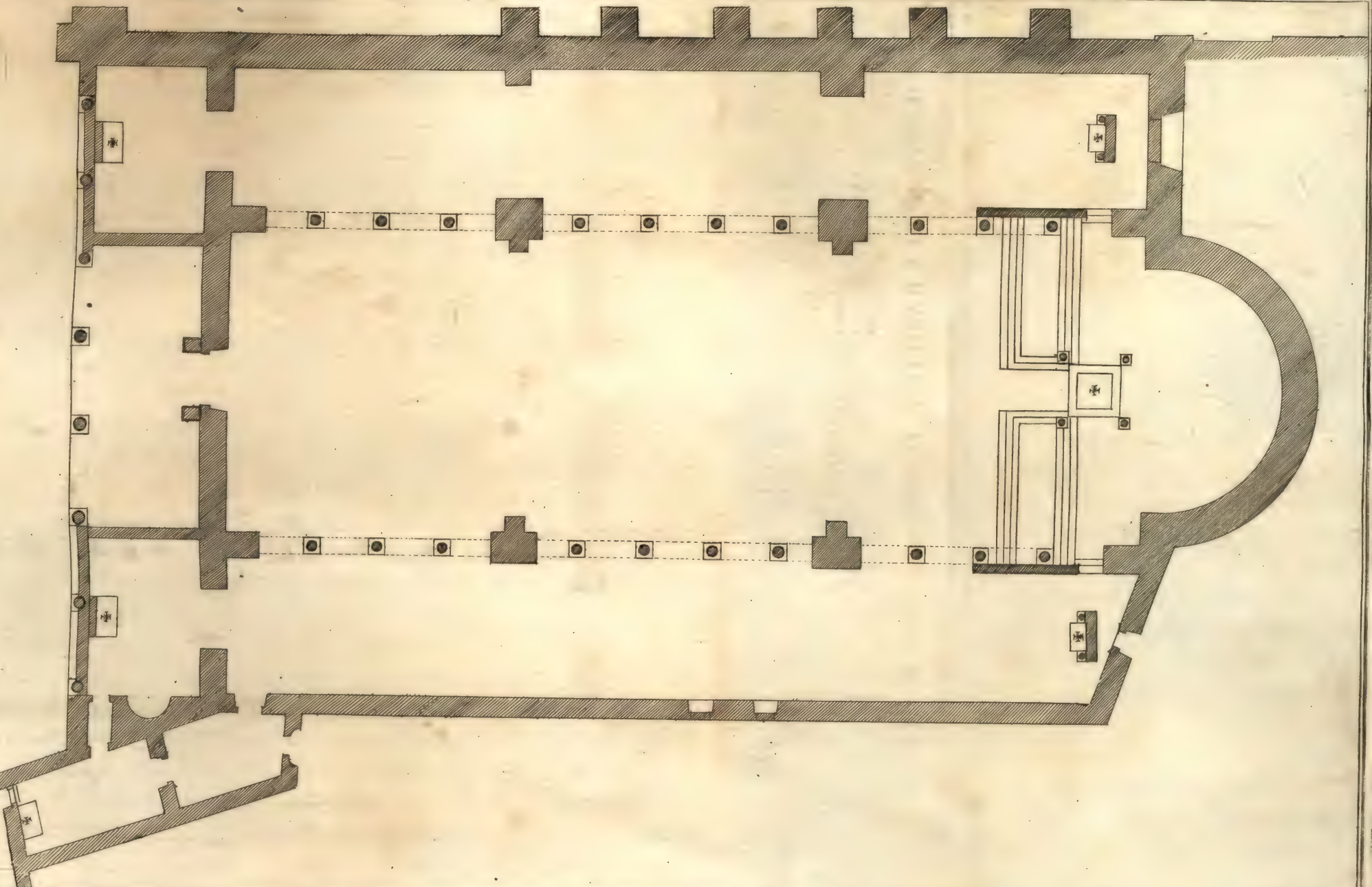
Caussin in suis observationibus ad Hori Apollinis hieroglyphica in thronis, fontibus, & sepulcris adponendi leones nec Ægyptiis tantum, sed etiam Judæis usum communem fuisse.

III. Quid vero aliud læna cum puero jocans innuere possit non video, nisi, ut putat Johannes Ciampinus in tomo primo veterum monumentorum capite tertio, mansuetudinem, quam habere debet ecclesia erga fidei tyrones, quos *neophytos* vocat sanctus Augustinus sermone primo in octava Paschæ: leo nanque in supplices clemens est, ac parcit prostratis, ut scribit Plinius in libro octavo capite decimosexto. Quid autem aper unguibus comprehensus, ac forte dilacerandus significet, dixerim leonis typo (Ciampini item opinioni suffragando) venire episcopum, sive alium ecclesiæ rectorem, qui juxta doctrinam apostolorum principis in epistola prima capite quinto, sobrii esse debent ac vigilantes, adeo ut fideles a via Domini aberrantes ad semitam veritatis redire cogant, nolentesque ac interdum in propriam matrem surgentes, unguibus dentibusque, censuris videlicet aliisque ecclesiasticis poenis dilacerent.

IV. Quod adhuc de leonibus scripsi, idem de aquila interpretandum putaverim, quæ in epistyllo januæ expansis alis leunculum vel aliud animal (quod non satis dignoscitur præ vetustate corruptum) unguibus complectens tollitur, quamque

Johannis Sutrii ex Comitum familia cardinalis stemma nonnulli perperam credunt: hæc volucrum regina dicitur, fulmen despicere, solemque constanti acie intueri. Quamobrem antiqui fideles ejusmodi hieroglyphico fortasse animis ingerere contenderunt (quod auguratur Ciampinus) ut sacram ædem ingredientes, tanquam aquilæ mentem ad Deum, solemque justitiæ Christum erigerent, ac victoriam de teterrimo humani generis hoste referrent; idque clarius argueretur, si serpentem unguibus arriperet: porro si est leunculus, ut sibi suadere videtur Ciampinus, etiam dæmonem indicat, juxta illud sancti Petri in epistola prima capite quinto: *Diabolus tanquam leo rugiens circuit quaerens quem devoret*. De his veterum hieroglyphicis ecclesiarum januis adponi solitis latissime differit idem Ciampinus loco superius laudato, ubi leones & aquilam ære expressos habet, aliaque prisca basilicarum hieroglyphica profert.

V. Basilica, cujus ichnographicam tabulam hic exhibemus, satis ampla est, & trium navium antiquum morem præsefert: longitudo enim, ut Vaticani codicis auctor Brutius exploratum habuit, palmorum est viginti ultra ducentos, latitudo vero octo ac viginti ultra centum. Vigintiquatuor utrinque innixa est columnis ex africano marmore, & ordinis corinthii, e quibus viginti tantum patent, quum quatuor in pilis lateant, quæ laterales sustinent

Scala centum palmorum
5 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

nent parietes , quibus fornices duo incumbunt cum erismis ad austrum , quo parietes inclinant . Lacunar habet ex cupressu ligneum eleganter cælatum , cuius in medio sanctorum Johannis & Pauli simulacra exsculpta sunt cum epigraphe :

V E R E G E R M A N I .

In summa & in ima parte in ligno item cælata cardinalis Cusani familiæ insignia spectantur cum notis :

Augustinus cardinalis Cusanus

Anno M D XCVIII.

Super ostium in ingressu odeum adstat ligneum marmoreis columnis suffultum , quod cardinalis Hovardus exstruxit , & vario colorum ornamento illustravit . Pavimentum partim rude , partim miræ est elegantiae & opere tessellato elaboratum . Præfato sub odeo utraque ex parte aræ duæ exstabant (quarum adhuc superstes est signum) altera sancto Saturnino martyri sacra , sub qua ejus corpus quievit , altera sancto Nicolao Myrensi episcopo , quam sæpemenoratus Vilianus Pifanus archiepiscopus consecravit , easque cardinalis Pelleuius ornaverant , ac postremo cardinalis Hovardus ad amplitudinem basilicæ destruxit . In priori pile ad lævam vetus illud supra exscriptum legitur marmor ,

mor, quod sicut prænotavi, Franciscus Barberinus cardinalis transtulit, & suæ gentis insignibus decoravit. Prope medium humi monstratur lapis, qui crate ferrea tegitur, super quo, ut traditum est, sancti Fratres Johannes & Paulus capite plexi fuerunt.

VI. Hinc inde in basilicæ medio altaria duo olim erant prioribus pilis proxima, quorum pictæ tabulæ sanctorum Fratrum triumphale martyrium exhibebant: hæc cardinalis Pellevius multiplici cultu instruxit, & optimo marmore ornavit. Sub altero ad dexteram, cujus tabulam pinxit Raphael Regiensis corpora eorundem sanctorum Martyrum requieverunt: sub altero ad lævam, cujus tabulam pinxit Paris Romanus, caput alterutius servabatur. Verum illa, ut supra monitum est, cardinalis Howardus, quum basilicam reparaverit, de medio sustulit, & sacra corpora cum capite ad aram majorem asportavit. Parum ultra antiqua legitur in pavimento sepulchralis inscriptio, quæ, ut notat Bernardus Montfauconius a nobis alibi laudatus in suo diario Italico capite decimo, nonum circiter sæculum sapit, & ævi barbariem olet:

*Hocce puellæ jacet tumulo corpus Elisabeth;
Quod manet in sancta aula nunc Battistæ Jo-
hannis.*

Ildibrandus ejus genitor, Theodoraque mamma
Orta

*Orta puella, ideo fuit ardua fuit stemmate
Romæ:*

*Bis annos habuit senis & mensibus decem
Ducta Johannes vestra Pauleque jure sub alma,
Pro qua vos Dominum deposcite martyres almi,
Et sibi det requiem sanctam post funere semper,
Hoc si quis tumultum violaverit, at neque par-
vum*

*Subjaceat nexum, dum in orbem anathema
Dep. v. kal. Sept. ind. v.*

VII. Olim post hoc marmor in loco pavimenti, quod magnis lapidibus sternitur, septum marmoreum fuit *Schola cantorum* ab antiquis nuncupatum, ei prope simile, quod adhuc integrum superest in basilica sancti Clementis, & quod in libro, quem super illam vulgavi, capite nono descripsi, ejusque & aliorum, quæ hic prætereo, apud veteres usum explicavi. Hoc idem cardinalis Howardus solo æquavit ad laxiorem basilicæ amplitudinem, quod Ugonii etiam ætate carebat ambonibus. Ejus adhuc exstant fragmenta, quæ pauca præferunt antiquitatis vestigia. Ex posterioribus, quæ sequuntur, pilis dexteræ vetus hæret lapidea tabula, ubi sancti Gregorii Magni diploma exsculptum est, quæ olim in porticu, mox in sacrario fuit: & sinistræ alia item lapidea, quæ fundorum est catalogus ac prædiorum, quibus olim monasterium fruebatur.

batur. Accedunt utrinque posita consecrationum altarium monumenta, quæ superius exscripsi. Succedit ara major ex viridi laconico marmore veteri exstructa more, ciborio, quod columnis ex albo marmore incumbit, ornata, in qua sanctorum Martyrum Johannis & Pauli veneranda corpora requiescunt. Ad illam per gradus ascenditur, ut in aliis perantiquis Romæ basilicis, ibique olim marmorei aut ferrei, ut priscorum consuetudo invaluit, cancelli fuerunt. Confessio ante visitur, sive martyrum sepulcrum, quod crate ex orichalco sanctorum Fratrum cælata imagine clauditur, optimo ac multiplici ornatum marmore, ubi martyrum Scillitanorum, aliorumque corpora deposita sunt. Antiquissimam Sanctorum corpora sub altaribus collocandi consuetudinem ex apostolica traditione profluxisse colligunt auctorum aliqui ex illo Apocalypsis: *Vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimonium, quod habebant*. Verum quum a Felice I. Romano Pontifice, teste Anastasio, super memorias martyrum missas celebrari statutum fuisset, uti etiam monet ejusdem Felicis decretalis epistola ad episcopos Galliae in tomo primo conciliorum collectionis Labbeanæ vulgata, ac propterea, Ethnicorum persecutione furente, missæ super martyrum sepulcra in cœmeteriis & cryptis celebrarentur, pace deinde ecclesiæ parta, templis amplissimis undique exstructis,

ctis, in eaque sanctorum martyrum translatis corporibus, ut Felicis decretum commodius impleretur, eadem corpora sub altaribus collocabantur, & exinde passim in Romana ecclesia communem evasisse morem putavi.

VIII. Post confessionis ostiolum introrsum sphericum quoddam foramen est, quod marmore tegitur, & per illud *brandea* apud antiquos fideles demitti solebant. *Brandea* prisci vocarunt, interprete sancto Gregorio in epistola tricesima libri tertii, & in epistola quadragesimaquarta libri quarti epistolarum, velamina, quæ Christiani martyrum exuviis, loculis, ac mausoleis applicare consueverant, ut ex eorum contactu specie quadam sanctitatis, & patratorum miraculorum facultate imbuta, illis sanctuaria & reliquiarum loco forent. Enimvero, ut observat Cardinalis Baronius in notationibus martyrologio ad diem decimamquintam Junii, quum vetus Romanæ ecclesiæ consuetudo non solum abhorreret integra Divorum corpora Roma exportari, sed ne tenues quidem eorum particulas ex ipsis detrahi, vel quod minus est, nec summis digitis eadem attrectari ullo modo pateretur, Christiani tamen suæ pietati qualitercunque satisfacturi omni studio satagere solebant, ut saltem per mystagogos, ædituos, aliosque sacrarum favissarum custodes sibi copia fieret vestes, pallia, sudaria, & reliqua id genus velamina venerandis Cœli-

tum pignoribus admovendi; eaque, ut tradit Johannes Jacobus Chiffletius in crisi historica de linteis sepulcralibus Christi Domini capite vicesimo-septimo *brandea*, vel *sanctuaria* communi voce appellaverunt. Primum, quod sciam, qui religiosum hunc brandeorum usum vel induxit, vel maxima usurpavit, mihi fuisse compertum est sanctum Pontificem Leonem Magnum: „ Hic quoties roga-
„ batur ab aliquibus (ait Sigebertus in chronici libro quinto ad annum quadringentesimum quadragesimumprimum) ut eis aliquorum apostolorum, vel martyrum reliquias daret, consuevit
„ ad corpora, vel memorias apostolorum, vel
„ martyrum, quorum reliquiæ petebantur, missas
„ celebrare in ipsorum honore, & sic *brandeum*
„ altaris, quo consecratum corpus Domini invol-
„ verat, particulatim dividebat, & pro reliquiis
„ apostolorum, vel martyrum dabat: unde si ab
„ aliquibus dubitabatur cultello pannos illos pun-
„ gens, sanguinem eliciebat; sic palam cunctis
„ faciens, quod in consecratione mysteriorum san-
„ guis Christi, apostolorum, vel martyrum, qui
„ illo effusus est, intret per divinam virtutem in
„ pannos illos, & ideo merito illos dari pro reli-
„ quiis Sanctorum, in quorum honore consecrati
„ sunt. Haftenus Sigebertus. Item Gregorium Magnum prædecessorem suum Leonem in ejusmodi brandeorum usu recte imitatum fuisse scripsit
Jo-

Johannes Diaconus in ejus vita libro secundo capite quadragesimosecundo . Quis autem fuerit hujusmodi foraminis sive fenestrellæ usus (utroque nomine vocitarunt scriptores) liquido constat ; per illam enim manus a Christianis immittebantur , ut non modo brandea Divorum admoventur lipsanis , verum , ut testatur Beda in libro primo capite tertio ecclesiasticæ historiæ gentis Anglorum , pulvis ex eorundem memoriis sanctuariorum vice legeretur .

IX. Hinc post altare presbyterium sequitur ligneis hodie sedilibus circumornatum , cujus in medio episcopalis cathedræ , quæ olim fuit , vestigium & locus spectatur . Pavimentum affabre tessellato etiam sive vermiculato opere instratum est . In summo absis egregie coloribus illustratur ; in superiori enim parte Christus Dominus innumera angelorum legione stipatus eminet , quem Nicolaus Pomarancius depinxit ; inferius Divorum , Divarumque imagines inscriptis nominibus coloribus quoque expressæ sunt , quorum corpora in basilica requiescunt . Priorem locum obtinent sancti Fratres Joannis & Paulus cum subiecta aureis notis epigraphæ :

*Eadem fides & passio
Vere fecit esse
Germanos .*

Deinde sanctus Saturninus, sanctus Speratus, alique martyres Scillitani, ac postremo sanctus Pammachius monastica veste indutus his suppositis verbis:

*Sanctus Pammachius
Hujus ecclesie conditor.*

Sequentes inde picturæ sanctorum Fratrum Johannis & Pauli vitam exhibent, & præclara gesta, quibus insignes fuere. Singulis inscriptiones adpositæ sunt, quæ tractu temporis labefactantur. Harum prior est.

∞ I ∞

*Constantinus Constantiam filiam se
in matrimonium daturum Gallicano
Romani exercitus duci pollicetur, quum
debellatis Scythis victor e Thracia re-
dierit. Interea tanquam sponsionis ob-
sides dat ei Johannem Constantie do-
mus præfectum, & Paulum primice-
rium.*

∞ 2 ∞

*Johannes & Paulus Gallicanum ad-
versus Scythas in Thraciam profici-
scientem sequuntur.*

Galli-

~ 3 ~

Gallicano obsidione Philippopoli presso, & fugam cogitanti suadent Iohannes & Paulus ut voveat se Christianum futurum, cui, nuncupato voto, per visum sese ostendit procera statura juvenis crucem bajulans magna armorum manu comitatus, Gallicanum ipsum adhortans, ut se stricto gladio sequeretur.

~ 4 ~

Juvenem crucis signum gerentem, & armorum multitudinem sequutus Gallicanus, per medias hostium acies ad regem ipsum tuto penetrat, qui primo adspectu ad pedes Gallicani provolutus ultro se illi dedit.

~ 5 ~

Iohannes & Paulus, quum a Iuliano Apostata ad intimam familiaritatem invitarentur, libere familiaritatem ejus execrantur, qui Christi religio-

nem

*nem repudiarit: illis tamen Imperator
decem ad deliberandum dies præstituit.*

~ 6 ~

*Interea Johannes & Paulus res om-
nes suas pauperibus largiuntur.*

~ 7 ~

*Juvenes vero fortissimi nullis un-
quam mortis minis abduci potuerunt,
ut auream Jovis imaginem a Teren-
tiano prætorie cohortis præfecto illis
oblatam venerarentur.*

~ 8 ~

*In suis ædibus constantissimi Mar-
tyres obtruncantur.*

~ 9 ~

*Ne quod indignæ cedis vestigium
appareret eodem loco, quo capita fue-
runt abscissa, corpora involuta con-
duntur.*

Mox

~ IO ~

*Mox demones ex obsessis corporibus
erumpentes martyrium Sanctorum pro-
mulgant. At Terentiani filius & ipse
ab immundo spiritu correptus protinus
ad Martyrum sepulcrum confugit.*

~ II ~

*Terentianus pro filii salute depre-
caturus ad Martyrum monumentum,
venerabundus accedit; exauditus Te-
rentianus cum incolumi filio baptiza-
tur.*

Hæ pictis sanctorum Martyrum actis inscriptiones.
Aurea hinc super picturas in absidis coronide alibi
memorata epigraphes legitur :

*Antonius Carrafa
Sanctæ Romanæ ecclesiæ
Presbyter cardinalis,
Quum bujus ecclesiæ titulum obtineret,
Eam exornandam curavit
Anno Domini M D LXXXVII.*

Extra presbyterium super majori tribunæ fornice pictura objicitur Virginem Dei matrem præfere-
rens, quam angelus in annunciatione salutat. Inferius gentilitia insignia sese offerunt præfati An-
tonii cardinalis Carrafæ, deinde ad dexteram in-
gredientium sancti Petri apostoli, ad lævam san-
cti Pauli accedunt imagines, quibus aliæ subjiciun-
tur ex uno latere sancti Dominici, ex altero san-
ctæ virginis Catharinæ Senensis.

X. Ad minores deinde basilicæ naves quod
spectat, duo quæque navis habet altaria opera ac
sumptu cardinalis Hovardi columnis & lapidibus
exstructa, & ferreis cancellis obserata. Illud ad
dexteram aræ majoris prope absidem Virgini Ma-
riæ, quæ a Rosario dicitur, dicatum est: hoc prope
parva est janua, unde olim Symmacho Pontifice
per scalas, quarum adhuc vestigia supersunt, ad
basilicam erat accessus. Alterum ad lævam altare
sacrum est sanctissimo patriarchæ Josepho Virginis
sponso. Illud e regione hujus positum basilicæ ostio
proximum sancto Thomæ Aquinati dicatur, alte-
rum ex adverso sancto martyri Saturnino, cujus
corpus in urna porphyretica requiescit.

XI. Hæc totius basilicæ descriptio, ejusque
monumentorum, ubi hodie exigua sacre vetustatis
rudera servantur. Lapidum fragmenta nonnulla
prostant in pavimento, sed quia nullius dignitatis,
prætereo. Quæ autem olim fuerunt inscriptiones,
ac

ac veteri diruta basilica sublatae, huc referendas duxi, ne earum penitus aboleretur memoria. Mapheus Veggius in libro primo de educatione puerorum capite quarto in hac basilica perelegans epigramma se legisse scribit marmoreo tumulo insculptum Gratiae Alexandriae Ethnicae matronae, quae in Christianarum quarundam dedecus filios suos propriis uberibus educasse laudatur:

*Gratiae Alexandriae,
Quae etiam filios suos
Propriis uberibus educavit.
Pudens Aug. Lib. maritus.*

Ugonius haec quoque adfert carmina, quae nonnihil sapiunt antiquitatis:

*Antistes Domini excelsa sacra Christi
Vestibulum decorat gratia pulcra loci.
Quae quia compta nitet, primaque in fronte
renidet,
Ostendit quantum numinis intus inest.
Qui tantas Christo venerandas condidit ades,
Si quaeris, cultor Pammachius fidei.*

Necnon Martinellus Anastasii cujusdam cardinalis subjicit epitaphium:

Y

Hic

*Hic requiescit in pace Anastasius
Presbyter sanctæ Romanæ ecclesiæ,
Qui vixit plurimos annos.*

Ciaconius in vita Paschalis II. Theobaldi hujus
tituli cardinalis tradit monumentum in hac basi-
lica positum, cui hæc duo hærebant carmina:

*Sedis apostolicæ Theobaldus presbyter implet;
Martyres usque sacris opus hoc assignat honori.*

Postremo Dominicus Grimanus cardinalis ab Ale-
xandro VI. Romana purpura ornatus post obitum
hic temporarium sepulcrum habuit cum epigraphæ:

*Dominico Grimano episcopo Portuensi;
Cardinali sancti Marci,
Patriarchæ Aquilejensi
Inculpatissimæ vitæ,
Omnium scientiarum peritissimo;
Temporaneum depositum
Nepotes pientissimi posuerunt:
Vixit annos LXII. menses VI. dies VIII.
Obiit XXVII. Augusti MDXXIII.*

CAPUT XV.

Elenchus chronologicus omnium sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, qui sanctorum Johannis & Pauli titulum obtinuerunt.

I. MNIA, quæ in sacris tabulis reperi de sanctorum Johannis & Pauli basilica, hucusque in medium produxi monumenta : his modo præstat adnectere Romanæ ecclesiæ cardinales, qui eam in titulum adepti sunt, eorumque præclara gesta, observata temporis ferie, publicis literis consignare. Horum itaque antiquior est, cujus memoriam ferunt scriptores, Gordianus, qui synodo Romanæ, Symmacho apostolicam sedem administrante, subscripsit, & deinde perditorum hominum gladio occubuit.

Huic etiam concilio alter ejusdem tituli presbyter interfuit, scilicet Johannes, qui postmodum Hormisdæ Pontifici anno quingentesimo vicesimo tertio Johannis I. nomine suffectus est, & sedit annos duos, menses novem, & diex sexdecim.

II. In concilio item Romano, quod Gregorius Magnus Pontifex celebravit, adfuerunt hujus

tituli cardinales Deusdedit, & Johannes, quorum primus ad Pontificatum erectus sedit annos tres, & dies undeviginti.

In altera synodo sub Gregorio III. Romæ habita inter patres suffragium tulit Georgius presbyter cardinalis tituli sanctorum Johannis & Pauli.

Necnon in alia, quum Zacharias vir sanctissimus Romanæ ecclesiæ Pontifex præesset, interfuit Gregorius hujus tituli cardinalis.

Johanne VIII. sedente, in concilio Romano suffragium dedit Germanus presbyter cardinalis tituli sanctorum Johannis & Pauli.

Petrus ejusdem tituli cardinalis, Johanne XII. Pontifice, concilio quoque Romano subscripsit anno nongentesimo sexagesimoquarto. Hic Johannem in synodo coram patribus accusavit, testatus se illum vidisse missam celebrare sine sumptione corporis Christi.

III. Theodoricus, quem Dietericum vocat Panvinius, natione Germanus presbyter cardinalis sanctorum Johannis & Pauli, Paschalis II. Pontificis in Germaniam & Hungariam legatus decreta contra Henricum Imperatorem edita, & anathema primus omnium promulgavit. Conventui Coloniensi interfuit, & omnibus ut apostolicæ sedis decreta susciperent, persuasit: in eadem legatione diem supremum obiit, & Colonia Agrippinæ sepultus est.

Theo.

Theobaldus a Paschale II. inter presbyteros cardinales titulo sanctorum Johannis & Pauli cooptatus subscripsit synodo Vastallensi, & sacramento firmavit jussu Paschalis privilegium ab Henrico Imperatore de investituris ecclesiasticis extortum, & in hac basilica tumulum habuit.

Nicolaus ab eodem Paschale titulo sanctorum Johannis & Pauli cardinalis creatus adfuit, Baronio teste ad annum ultra millesimum centesimum undevicesimum, comitiis Pontificalibus pro creatione Gelasii II. Romæ habitis, ubi ex Pandulpho Pisano nomina cardinalium, qui comitiis interfuere, recenset; at illum auctorum nonnulli cum Theobaldo decessore confundunt.

IV. Albericus sive Uldaricus pernobili Cyborum, seu ut alii putant, Tomacellorum familia prognatus ab Honorio II. hujus tituli cardinalis renunciatus, Honorii diplomata, quæ anno millesimo centesimo vicesimoseptimo, & vicesimooctavo dedit, sua subscriptione firmavit.

Lucas natione Gallus in Claræ-vallis cœnobio educatus sancto abbati Bernardo percharus ab Innocentio II. inter cardinales titulo sanctorum Johannis & Pauli adscitus est, & in Italiam cum Innocentio profectus. Pisis agens Attoni præfuli Pistoriensi privilegium ab Innocentio concessum, aliaque ejusdem Pontificis diplomata subscripsit.

Hu-

Hubaldus seu Humbaldus item ab Innocentio in quinta creatione inter cardinalium ordinem adlectus titulo sanctorum Johannis & Pauli, literas, quas Abrahamo archipresbytero & canonicis Vercellensibus Pontifex direxit, sua manu firmavit. Cum Eugenio III. in Gallias concessit, & Cluniaci Eugenii diploma Gozevino Bonæ-vallis abbati subscripsit, obiitque Eugenio adhuc Pontifice.

V. Johannes Sutrinus ex veteri & illustri Comitum familia ab Eugenio III. presbyter cardinalis titulo sanctorum Johannis & Pauli creatus, Hadriani IV. Pontificis ad Fridericum Augustum legatus accessit, ut pacem inter Imperium & Romanam ecclesiam componeret. Alexandri III. partes sequutus, ab eodem ad Orientales missus Amalricum Jerosolymorum regem uxorem quarto gradu sibi conjunctam dimittere coegit. Post ejus ad Urbem reditum, Urbis vicarium, & basilicæ Vaticanæ archipresbyterum Pontifex Alexander renunciavit, quo sedente e vivis excessit.

Raynerius Papiensis diaconus cardinalis sancti Georgii in Velabro cum Ubaldo Ostiensi episcopo Alexandri III. jussu ad Imperatorem Fridericum in Lombardiam legati nomine adivit, ut fidem publicam pro Pontifice, ejusque curia ad ineundam cum eo concordiam acciperet, ac certum conventui locum præscriberet. Interfuit conventui

ventui Veneto, & diploma ab Alexandro Opizoni sanctæ Mariæ in Organo abbati datum subscripsit. A Lucio III. ex diacono presbyter cardinalis sanctorum Johannis & Pauli ordinatus, eo adhuc Pontificiam sedem administrante, mortem oppetiit.

VI. Johannes hujus tituli cardinalis Alexandri III. literas, quas Oprando Mediolanensis monasterii sancti Simpliciani abbati decimotertio kalendas Aprilis anno millesimo centesimo septuagesimooctavo concessit, sua manu firmavit.

Melior Gallus a Lucio III. Pontifice Veronæ inter cardinales titulo sanctorum Johannis & Pauli cooptatus est, & Romanæ ecclesiæ camerarii munere ornatus. In Gallias ad Philippum Francorum regem Celestini III. legatus adiit, ubi plures controversias composuit, eoque sedente diem clausit extremum.

Cencius Sabellus Romanus ex canonico Regulari Lateranensi a Celestino III. in diaconorum cardinalium ordinem adnumeratus, & Romanæ ecclesiæ camerarius adlectus, mox Innocentio III. Pontifice inter presbyteros relatus, titulum obtinuit sanctorum Johannis & Pauli, quo etiam sedente cancellarii munere functus est. Hujus monumentum exstat in basilica Lateranensi æneis characteribus in valvis pariter æneis portæ episcopii, quo licet demolito, ex tamen in basilica restitutæ curatoris Cencii, & restitutoris Bernardini de Sabellis

in-

inſcripta nomina ſervant. Deſuncto Innocentio Pontifex ſuffectus, Honorii III. nomen accepit, atque ut in ſuperioribus memini, ſanctorum Martyrum Johannis & Pauli memoriæ obſequentiſſimus fuit. Sedi apoſtolicæ præfuit annos decem, & menſes octo, atque in baſilica Liberiana tumulum habuit.

VII. Bertrandus Sabellus Honorii III. fratris filius a patruo Romano Pontifice inter cardinales adſcriptus eſt, eodemque, cui præfuit, titulo decoratus. Illum legationis munere auctum ad conciliandos hæreticos, ſopiendos enaſcentium bellorum fragores, aliasque controverſias æquitate dirimendas Honorius in Gallias miſit. Poſtmodum eodem etiam jubente in Hiſpania legationem obivit, & circa ſeptimum annum patruſ Pontificatus mortalitatem explevit.

Robertum cardinalem titulo quoque ſanctorum Johannis & Pauli ſedente Honorio apud auctores reperi, cujus tamen creationis annus ignoratur. Is Honorii literas anno milieſimo ducenteſimo decimoſeptimo ad Simeonem Tarracinenſem epiſcopum datas ſubſcripſit.

IX. Hinc poſtquam ſanctorum Johannis & Pauli titulus quadraginta prope annorum ſpatio cardinale titulari vacavit, Berengarius Stedelli, ſive ut alii ſcribunt, Fredeole Gallus, patria Narbonenſis ex abbate ſancti Aphrodiſii Biterrenſis,

mox

mox sacelli Pontificii sacerdote, ac demum Biter-
rarum episcopo a Clemente V. inter presbyteros
cardinales titulo primum sanctorum Nerei & Ac-
chillei, deinde sanctorum Johannis & Pauli coop-
tatus est, & majoris pœnitentiarii munere donatus.
Jurisprudentiæ scientia instructissimus, legales titu-
los enucleatissime exposuit, & volumen super sum-
mam Ostiensis ordine alphabetico digessit, necnon
alia post se literarum monimenta reliquit. Ab hu-
manis postremo exemptus est, quum ad episcopa-
tum Tusculanum gradum fecisset.

Bertrandus de Bordis Gallus ex episcopo Al-
bigenfi a Clemente V. cardinalium senatui adscri-
ptus est titulo sanctorum Johannis & Pauli, & sedis
apostolicæ camerariatu decoratus. Hujus memi-
nere Clementis V. regeſta, quæ manu exarata in
Vaticana bibliotheca ſervantur. Extremum diem
clauſit Avenione anno ultra millesimum trecente-
ſimoundecimo.

X. Jacobus de Via, ſeu de Veza Johan-
nis XXI. dicti XXII. ſororis filius Gallus, patria
Cadurcenſis ab avunculo Romano Pontifice inter
presbyteros cardinales relatus titulo præfuit ſan-
ctorum Johannis & Pauli. Parum ſupervixit af-
ſumpta purpura, & Avenione occubuit, ejusque
corpus poſt ſollemnia ejus animæ perſoluta exſe-
quiarum officia in eccleſia principe fuit ſepulturæ
mandatum.

Matthæus Urfinus e monte Jordano dictus, seu de Campo Floræ Romanus ordinis Prædicatorum theologus, Francisci Neapoleonis cardinalis nepos, ex provinciali Romano episcopus Agrigentinus, mox ad archiepiscopatum Sipontinum translatus, deinde ab eodem Pontifice Johanne presbyterorum cardinalium senatui titulo sanctorum Johannis & Pauli additus est, & Benedicto XI. dicto XII. sedente, Sabinensem episcopatum obtinuit. Antequam religiosæ Prædicatorum familiæ nomen daret, sacras literas docuit, & canonicatum ecclesiæ sancti Stephani Tolosæ apud Gallos nactus, magni nominis famam & singularis literaturæ ubique specimen præbuit. Romani virum oratorem ad Johannem Pontificem direxerunt, ut illum adhortaretur ad apostolicam sedem Urbi restituendam. Vitam cum morte commutavit Avenione decimoquinto kalendas Septembris anno millesimo trecentesimo quadragesimo, & corpus Romam delatum in ecclesia sanctæ Mariæ super Minervam marmorea in arca conditum est. Fratres ordinis Prædicatorum Matthæum cardinalem inter beatos referunt, & miraculis clarissimum tradunt.

XI. Stephanus Albertus seu Aubert Gallus e Monte Lemovicensis diœcesis vir integerrimæ vitæ, decretorum doctor celeberrimus, ex majori Senescaliæ Tolosanæ judice, & causarum in Romana

mana curia auditore in antistitem Noviodunensem, postea Cameracensem, demum Claramontensem electus fuit. A Clemente VI. presbyter cardinalis titulo sanctorum Johannis & Pauli, & major pœnitentiarius renunciatur, mox ad episcopatum Ostiensem transfertur. Legationis munere Clementis jussu functus est cum Hannibaldo Tusculano cardinale ad Philippum Galliarum, necnon ad Odoardum Anglorum reges inter se graviter indignatos, ob idque ferali bello dimicantes. Episcopus Noviodunensis ecclesiam principem exstruxit, deinde Clemente e medio sublato, anno supra millesimum trecentesimo quinquagesimosecundo Romanus Pontifex Innocentii VI. nomine coronatur, & in Pontificali cathedra sedit annos novem, menses octo, & dies sex. In templo Carthusianorum Villæ-novæ secus Avenionem in membranacea tabella hæc Innocentii tumulo adposita manuscripta exstabat epigraphes:

Hic jacet

Beatissimus Papa Innocentius VI.

Primus fundator hujus domus,

Qui obiit anno M CCC LXII.

Die vero XII. mensis Septembris,

Cujus anima in pace requiescat.

Amen.

Andoinus Albertus, quem alii Androinum vocant, Pontificis Innocentii VI. fratris filius Gallus, patria Lemovicensis ex Parisiensi primum, mox Antifiodorensi antistite Magallonensem ecclesiam regendam suscepit. Hinc ab Innocentio patruo presbyter cardinalis titulo sanctorum Johannis & Pauli creatus est, dein ad episcopatum Ostiensem translatus. Auctor fuit Andoinus xenodochii Avenione in pontis capite positi, cujus insignia supra fores collocata lapidi insculpta spectantur. Necnon collegium Magallonense Tolosæ ære suo ædificandum curavit. E vita exemptus est Avenione anno millesimo trecentesimo sexagesimotertio, & cadaver apud Carthusianos Villæ-novæ cum hac inscriptione, ipso mandante, affixa monumento sepultus est:

*Lapide sub hoc modico jacent omnia viscera
Dicti Ostiensis A. dum vivebam in vita mea.*

XII. Guillelmus Sudre Gallus Lemovicensis clarissimus ordinis Prædicatorum alumnus ex Tolosano provinciali primum sacri palatii apostolici lector, deinde episcopus Massiliensis, postea ab Urbano V. inter presbyteros cardinales titulo sanctorum Johannis & Pauli cooptatus, demum in numerum episcoporum adlectus, Ostiensem & Velitrensem ecclesias obtinuit. Putant nonnulli Guil-

Guillelmum hunc cardinalem Neapolitana legatione functum fuisse ad discordias, quæ inter Tarentinum principem, & Andriæ ducem ortæ erant, dirimendas. Obiit de re literaria egregie meritis anno millesimo trecentesimo septuagesimotertio, & corpus Avenione in templo ordinis Prædicatorum sepulturæ traditum fuit.

Simon de Borfano Mediolanensis legum doctor insignis a Gregorio XI. Pontifice primum archiepiscopatu Mediolanensi, mox Romana purpura titulo sanctorum Johannis & Pauli decoratur. Gregorio e vivis sublato comitiis Pontificiis interfuit, & pro Urbano VI. suffragium tulit: verum paullo post ab illo defecit, & Clementis VII. pseudo-Papæ partibus adhæsit, in cujus obedientia fato cessit Niciæ, ubi sepulcrum accepit.

XIII. Diro itaque schismate Romana ecclesia obruta & miserrime quassata opera præsertim Roberti ex comitibus Gebennensibus presbyteri cardinalis, qui Clementis VII. nomine contra Romanos Pontifices sedit, nonnulli etiam pseudo-cardinales creati sunt. Hos inter, quos Clemens assumpsit, titulum sanctorum Johannis & Pauli adeptus est primo Guterius seu Cuncterus Gometii de Luna Hispanus ex Aragonia episcopus Palentinus, qui cardinalium ordini ab Urbano VI. adscriptus oblatam respuit dignitatem, quam deinde a Clemente pseudo-Pontifice gratam acceptamque ha-

habuit cum titulo sanctorum Johannis & Pauli, & se pro cardinale ac sedis apostolicæ legato in Hispania gessit, & pro Clemente contra Urbanum partes acerrime propugnavit. E vivis in Hispania abiit in ejusdem Clementis obedientia anno supra millesimum trecentesimo nonagesimoprimo.

Sequitur Johannes Flandrinus Gallus archiepiscopus Auxitanus, quem presbyterum cardinalem titulo sanctorum Johannis & Pauli idem Clemens præfecit. Illum deinde Benedictus XIII. Clementis successor ad episcopatum Sabinensem evexit. Huic licet a collegio suo deserto & damnato Johannes constanti animo ad exitum usque vitæ fidus comes adhæsit, & in ejus obedientia ante concilii Constantiensis sententiam mortalitatem exegit.

XIV. Idem Clementis successor Petrus de Luna Aragonius Benedicti XIII. nomine pseudo-Pontifex, qui Romanæ ecclesiæ schisma admodum confirmavit, suos etiam habuit pseudo-cardinales, inter quos Petrus Blani sive Blavi natione Gallus patria Gaballitanus diocesis Mimatensis, Urbani V. Pontificis gentilis, utriusque juris doctor celeberrimus, & referendarius apostolicus. Hunc Benedictus diaconum cardinalem sancti Angeli adlegerat, quem in schismate pertinacem deseruit. Interfuit concilio Pisano ac suffragium tulit pro Alexandro V., a quo inter presbyteros cardinales adnume-

meratus, sanctorum Johannis & Pauli titulum accepit. E vita migravit Avenione, & in ecclesia monasterii sancti Andreæ extra muros terræ mandatum fuit, ejusque tumulo plura Gothicis literis incisa sunt carmina, quæ in ejus vita Ciaconius exscripsit.

Thomas Brancatius Neapolitanus Johannis XXIII. Pontificis fororis filius Tricaricensis episcopus, ab Johanne avunculo inter presbyterorum cardinalium numerum relatus est titulo sanctorum Johannis & Pauli. Romæ supremum diem obiit, & corpus Neapolim translatum, conditum fuit in monumento, quod illi & reliquis nobilissimæ suæ familiæ cardinalibus Octavius Brancatius in ecclesia sancti Angeli ad Nidum ædificavit.

XV. Dominicus Ram Hispanus Aragonius vir singulari prudentia & literis præditus Oscensis primo, mox Illerdensis, deinde Tarraconensis antistes renunciatus est. Post obitum Martini Aragoniæ regis, qui sine prole humanis rebus valedixerat, primus fuit Aragonensium judex constitutus in tribuenda dubia regni successione Ferdinando hujus nominis I. Castellæ infanti, & XXII. Aragoniæ regi: cujus nomine functus est oratoris munere in Neapolitano & Castellæ regnis, & Siciliam pro-regis officio rexit. Martinus V. Pontifex tanti viri fama permotus, eum presbyteris cardinalibus titulo

titulo sanctorum Johannis & Pauli adscripsit .
Martino fati functo Eugenii IV. interfuit electioni,
a quo Portuensensem & sanctæ Rufinæ episcopatum
recepit . Romæ vita cessit plenus dierum,
& in Lateranensi basilica hac inscriptione tumulo
adposita sepultus est :

*Hic jacet
Reverendissimus in Christo pater
Et dominus ,
Dominus Dominicus Ram
Episcopus Portuensis
Sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis
Tarraconensis nuncupatus ,
Qui obiit anno Domini
M C C C C X L V .
Mense Aprilis ,
Aetatis suæ centesimo
Vel circa .*

Petrus Schowmbergus Germanus ex canonico
Bambergensi & Herbipolensi a Martino V. episcopus
Augustanus adlectus, in academia Bononiensi
vir apprimè doctus, eloquentia & prudentia nemini
secundus, concilio Basileensi adfuit, Imperatori
Friderico III. admodum charus. Ab eodem in
Galliam missus, composuit & in concordiam rede-
git disceptantes inter se Angliæ Galliæque reges,

ac Burgundiorum ducem: pacem quoque conciliavit inter ducem & Bavariae principes. Hinc ab Eugenio IV. inter cardinales adnumeratus, titulum primo sanctorum Johannis & Pauli, deinde sancti Vitalis optavit. Obiit vir optimus in arce Dilingensi anno millesimo quadringentesimo sexagesimonono, & corpus Augustam translatum, ibidem ante aram sancti Victoris conditum est. Ejus familiae insignia, quae habet Ciaconius, ante illa Latini Ursini cardinalis in hac basilica coloribus expressa adhuc distinguuntur, etsi hodie pariete superalbato deleta.

XVI. Latinus Ursinus Romanus legum doctor clarissimus episcopus primo Compsanus, deinde archiepiscopus Barensis, postea Tranensis, a Nicolao V. Pontifice in cardinalium collegium titulo sanctorum Johannis & Pauli relatus est. Paulus II. perpetuum Marchiae Anconitanæ legatum nominavit, & Sixtus IV. Romanæ ecclesiæ camerarius auxit officio, eique summam sedis apostolicæ negotiorum commisit. Legatus etiam Massam Trabariam, Bononiam, ac Farsensem præfecturam rexit, necnon archipresbyter basilicam Lateranensem, quam jampridem Angelottus Fuscus ab Eugenio IV., cui admodum charus fuit, in purpuratorum ordinem cooptatus administraverat. Hujus inclyta familia Ravelli vetustissima gaudet nobilitate, e qua in utroque ordine illustres viri

prodierunt, quos inter enumeratur Paulus Fuscus Ravellensis antistes doctrinæ elegantia notissimus, hodieque Neapoli vivit Franciscus Fuscus Villanus ob virtutum decus, & bonarum artium præstantiam omni laude cumulandus, quem honoris & existimationis causa nomino. Archipresbyteratu itaque Lateranensi Latinus decoratus, mox ecclesiæ Albanensi, hinc Tusculanæ episcopus præfuit, & Urbinatem anno ultra millesimum quadringentesimo quinquagesimo uti commendatarium duorum prope annorum spatio rexisse, ejusdem vetera monumenta testantur. Ecclesiam & monasterium in Urbe sancti Salvatoris in Lauro magnifice exstruxit, iisque canonicos Regulares sancti Georgii in Alga dote amplissima constituta donavit, quorum consuetudine mirum in modum delectabatur. Bibliothecam multorum librorum copia insignem huic cœnobio legavit, quæ in deplorabili Urbis depopulatione flammis consumpta est. Barolum Apuliæ urbem legatum Pii II. Pontificis se contulit, ubi Ferdinandum initiatum, ut moris erat, & diademate ornatum Neapolitani regni regem declaravit. Aurea & argentea cusa fuerunt numismata in publicum hujus coronationis plausum, & nuper argenteum vidi in eleganti cimelio Dionysii Marefcotti equestri ordinis viri rei antiquariæ studiosissimi, cujus altera facies dextrorsum Latinum cardinalem repræsentat Ferdinandi medii sedentis capiti regalem coronam

ronam imponentem, sinistrorsum Barolensem episcopum stantem Pontificalibus indumentis insignitum, & circum lemma: *Coronatus qui legitime certavit*; altera vero facies crucem præfert Græcorum more designatam, Jerosolymitani regni insigne, cum notis: *Ferrandus D. G. Rex Siciliæ, Jerusalem, & Hungariæ*. Clivenſi daci Romam petenti Latinus cardinalis una cum Prospero Columna item cardinale in occurſum fuit, & Polonica inſuper legatione functum fuiſſe Martini Croneri teſtimonio firmatur. Romæ optimus cardinalis Sixto IV. Pontifice e vivis abiit, ejusque corpus in præfata ſancti Salvatoris eccleſia ſine ulla ſepulchrali inſcriptione, ut ipſe ſupremis in tabulis mandaverat, tumulum habuit. Octo dies antequam vitam cum morte commutaret idem Sixtus Pontifex omnibus fere Romanæ curiæ cardinalibus ſtipatus Latinum ægrotantem inviſit, conſultorium in ejus cubiculo habuit, & plurium eidem gratiarum munera largitus eſt. Id exempli genus paucis ab hinc annis vidimus in maximo Pontifice CLEMENTE XI., qui Franciſcum Nerlium Cardinalem doctrinæ, rerumque agendarum peritiâ ſingularem, virum immortalitate digniſſimum magno honoris & dilectionis argumento in ſumma ægrotatione Pontificio recreavit acceſſu, necnon Carolum Barberinum cardinalem extremo morbo laborantem ſua eſt dignatus viſitatione. In impluvio cœnobii ſan-

188 DE SS. JOHANNE ET PAULO,
c̃ti Salvatoris in Lauro Latino erectum hoc exstat
monumentum, marmorea ejus effigie supposita :

*Latino cardinali Ursino,
Optimo & munificentissimo
Parenti.*

*Canonici grati animi
C. P. C.
Anno Domini
M D C X X I.*

XVII. Philibertus, seu ut alii scribunt, Philippus Hugonetus Gallus, Caroli Burgundiæ ducis nomine pluribus legationibus clarus, episcopus Matisconensis deinde renunciatus, Caroli ducis precibus a Sixto IV. inter presbyteros cardinales titulo primum sanctæ Lucæ in Silice, mox sanctorum Johannis & Pauli adlectus est. Legatus Patrimonii provinciam rexit, & præfuit ecclesiis Andegavensi, ac Æduensi. In Urbe morbo exhaustus supremum diem obiit anno ultra millesimum quadringentesimo octogesimoquarto, ejusque cadaver in ecclesia sanctæ Mariæ de Populo sepulcro fuit donatum.

Johannes-baptista Ursinus Romanus protonotarius apostolicus, & cameræ clericus, necnon Vaticanæ basilicæ canonicus a Sixto IV. primum dia-

diaconis , postmodum presbyteris cardinalibus titulo sanctorum Johannis & Pauli adscriptus est . Post obitum Johannis-baptistæ Sabelli cardinalis archiepiscoperi Liberianæ basilicæ munere ornatus , deinde archiepiscopus Carthaginensem , postea Tarentinam ecclesiam administravit . Legationem in Marchia Anconitana , Bononiæ , atque in Exarchatu Ravennæ , necnon in Æmilia sedis apostolicæ nomine obivit . Comitibus Pontificalibus pluries interfuit , & licet Alexandri VI. in Pontificem electionis auctor fuerit , ille tamen ad Pontificatum assumptus infenso animo in Ursinos omnes Johannem-baptistam cardinalem in arce sancti Angeli in carcerem conjecit , ubi paullo post efflavit animam non sine suspitione veneni , ejusque corpus in ecclesia sancti Salvatoris in Lauro sepulturam accepit .

XVIII. Ardicinus de la Porta junior Novariensis Ardicini senioris cardinalis nepos , ex vicario episcopali Florentiæ ad Aleriensem insulam evehctus est . In Pannoniam missus ad Mathiam regem , mox in Germaniam ad Maximilianum Cæsarem , adeo utrique pergratus fuit , ut atrox ac diuturnum bellum , quod inter illos debacchabatur , prudenter extinxerit , & principum iratos animos ad pacem revocaverit . Romam reversus supplicibus libellis referendis ac signandis præfuit . Olomucensem ecclesiam episcopus rexit , hinc ex
Um-

Umbriæ, & Marchiæ Anconitanæ prolegato in presbyterorum cardinalium numerum ab Innocentio VIII. adscitus est titulo sanctorum Johannis & Pauli. Quartum ab accepta purpura post annum humanarum rerum vicibus secum animo cognitis, & inanis gloriæ pertæsus, Camaldulensium monachorum ordinem ingredi cogitavit, ejusque religiosam institutionem profiteri. Id simul ac Romæ nunciatum est, cardinalibus ægre ferentibus, ab Innocentio Romam vocatur. Verum per eos prope dies in ægritudinem lapsus, quintum post mensem Romæ mortalitatem explevit anno millesimo quadringentesimo nonagesimotertio, ejusque cadaver in basilica Vaticana terræ mandatum fuit, hodieque in cryptis basilicæ hoc legitur lemma antiquæ additum sepulcrali inscriptioni:

D. O. M.

Sepulcrum cardinalis Ardicini

De la Porta

Novarien.

Tituli sanctorum Johannis

Et Pauli.

Aliud, quod huic consonat, virtutis exemplum nuper universo admirante orbe Roma suspexit in Gabriele Philipuccio patricio Maceratensi ex duodecim

decim signaturæ justitiæ præfulibus, antiquæ probitatis & vitæ inculpatæ viro, qui diuturna undique laborum serie post emeritos Romanæ curiæ honores a CLEMENTE XI. Pontificum optimo in celebri illa undeviginti Cardinalium creatione tota plaudente Urbe inter purpuratos patres adlectus, miro humilitatis & constantiæ signo oblatam semel & iterum respuit dignitatem. Mox paucos post menses de fluxu sæculi honoribus victor extremo confectus morbo pia morte occubuit, ejusque animæ Pontifex clementissimus in amplissimo sancti Ignatii templo sollemnia magnifico apparatu exsequiarum persolvit officia, quibus omnes Romanæ curiæ præfulum ordines interfuere.

XIX. Raymundus Perauld Gallus episcopus primo Sanctonensis in Gallia, deinde Novariensis ac Viterbiensis in Italia, mox Gurcensis & Agrigentinus in Germania, ubi nuncii apostolici munere functus est ad colligendam pro bello Turcico pecuniam, & ad concordiam inter Christianos principes comparandam, demum ab Alexandro VI. ad preces Maximiliani Cæsaris, & Caroli VIII. Francorum regis inter diaconos cardinales, dein presbyteros titulo sanctorum Johannis & Pauli est cooptatus. Alexandri jussu legationem in Perusina civitate, & Tudertina, necnon Julio II. Pontifice in Patrimonii provincia administravit. E vivis abiit Viterbii anno millesimo quingentesimoquinto, ibique

que in æde sanctissimæ Trinitatis ordinis Eremitarum sancti Augustini conditus, hac ejus tumulo adposita epigraphe :

D. O. M.

*Raymundus Perauld
Patriæ suæ Sanctonensis episcopus
Ac sanctæ Romanæ ecclesiæ
Presbyter cardinalis
Gurcensis,
Proque ea legatus
Adeo opulentia contemptor,
Ut elargiendo
Nihil sibi relinqueret.
Ab Julio tamen II.
Pontifice maximo ditatus,
Dum Patrimonii legatione
Fungitur,
Viterbii obiit nonis Septembris
Anno salutis M D V.,
Atque ab Julio tradita
Solum retinere occceperat,
Sic monumentum hoc haud quæsitum
Reverentia ejusdem
Approbare credendum est.
Vixit annos septuaginta.*

Franciscus Remolinus Hispanus patria Iller-
denſis regis Aragoniæ ad Romanum Pontificem
oratoris munus implevit. Suſcepto hinc ab uxore
religioſo inſtituto, archipreſbyteratum Caccaben-
ſem, & cantoratum Mazzarienſem ſacerdos ordi-
natus obtinuit. Romæ Cæſari Borgia adhærens
protonotarius apoſtolicus, mox Romanæ rotæ au-
ditor, antiſtes Surrentinus, ac Urbis prætor renun-
ciatur. Poſtmodum Florentiam Alexandro VI.
jubente adivit, ut Hieronymum Savanarolam inſi-
gnem concionatorem a clericali amoveret militia.
Cardinalium collegio, vivente adhuc uxore jam in-
ter ſanctimoniales adſcripta, ab eodem Alexandro
adjunctus eſt titulo ſanctorum Johannis & Pauli,
quo relicto ad epiſcopatum Albanenſem gradum
fecit. Præter Albanenſem epiſcopus præfuit eccle-
ſiis Illerdenſi, Firmanæ, Peruſinæ, & archiepiſco-
pus Panormitanæ, ac pro-regis vices in Neapoli-
tano regno ſumma cum laude peregit. Preſbyter
cardinalis concilio Lateranenſi interfuit ſub Leo-
ne X. celebrato, quo ſedente Romæ deceſſit, at-
que in baſilica Liberiana ſepulcrum accepit.

XX. Hadrianus Florentius natione Belga
patria Trajeſtenſis, Lovaniienſis academiæ decanus
& cancellarius, Caroli V. Imperatoris præceptor,
mox epiſcopus Dertuſenſis, ſupplicante Maxi-
miliano Cæſare, a Leone X. in maxima illa triginta
& unius cardinalium creatione in preſbyterum.

cardinalem titulo sanctorum Johannis & Pauli ad-
lectus est. Maximiliano ab humanis sublato, Ca-
rolus in Imperio successor in Germaniam conten-
dens, Hadrianum toti Hispaniæ gubernatorem
præfecit. Hinc post Leonem anno millesimo quin-
gentesimo vicesimosecundo absens ad apostolicam
sedem Hadriani VI. nomine unanimi patrum suf-
fragio electus, illam rexit annos prope duos.
Corpus conditum est in ecclesia sanctæ Mariæ de
Anima nationis Teutonicæ insigni monumento,
quod ei Willelmus cardinalis Enckenvoirtius hoc
addito elogio in grati animi signum exstruxit:

D. O. M.

Hadriano VI. Pont. max.

Ex Trajecto

Insigni inferioris Germaniæ urbè,

Qui dum humanarum rerum

Maxime aversatur splendorem,

Ultro a proceribus

Ob incomparabilem

Sacrarum disciplinarum scientiam,

Ac prope divinam

Castissimi animi moderationem,

Carolo V. Cæsari Augusto præceptor,

Ecclesiæ Dertusensis antistes,

Sacri senatus patribus collega;

Hispa-

*Hispaniarum regnis præses,
Reipublicæ denique Christianæ
Divinitus Pontifex absens adscitus,
Vixit annos L X I V.*

Menses v.

Dies XIII.

*Decessit XVIII. kalendas Octobris
Anno a partu Virginis*

M D X X I I I.

Pontificatus sui anno II.

Willelmus Enckenvoirt

Illius benignitate & auspiciis

Tituli sanctorum Johannis & Pauli

Presbyter cardinalis

Dertusen.

Faciundum curavit.

Willelmus Enckenvoirtius Brabantinus patria Trajectensis, seu ut alii putant Silvæducensis; Hadriani Pontificis individuus comes, a quo ex Silvæducensi canonico datarius electus, mox Dertusensi episcopatu donatus, presbyteris cardinalibus titulo sanctorum Johannis & Pauli adscriptus est. Clemente VII. Pontifice Trajectensis episcopus nominatus, egregii & religiosi animi ubique edidit argumenta. Romæ e vita migravit anno millesimo quingentesimo tricesimoquarto, sepul-

tusque in æde sanctæ Mariæ de Anima eleganti
hac inscriptione ejus tumulo incisa :

D. O. M.

Willelmo Enkenvoirtio
Brabantino
Sanctæ Romanæ ecclesiæ
Presbytero cardinali,
Qui plurimis
Romanæ reipublicæ magistratibus,
Et Germaniæ procuratore
Integerrime functus,
Ab Hadriano VI.
Pontifice maximo,
Cujus item res administraverat,
Libellis dandis,
Et ecclesiæ Dertusensis præfectus,
Et in cardinalium collegium
Claro benevolentie indicio,
Translatis in eū pristinae suæ dignitatis insignibus,
Solum cooptatus,
Deinde etiam a Clemente VII.
Ecclesia Trajectensi honestatus est.
Carolo V. Imperatori libentissimus,
Quem ab illo coronam Imperialem
Accipientem inunxit,
Quique beneficiorum memor

Ha-

*Hadriani cadauer
 E sancti Petri basilica
 In hanc ædem,
 Cujus construendæ & ornandæ
 Adiutor fuit,
 Sepulcro posito transferri curavit,
 In egenos
 Et in omnes homines beneficentissimus,*

*Johannes Dominicus Tranen.
 Antonius Sanseverinus cardd.
 Et P. Vostius episcopus Aquen.
 And. Castillo scriptores apostolici
 Ex testamento posuere.*

*Vixit annos LXX.
 Mortem obiit M D XXXIV.*

XXI. Stephanus Gabriel Merinus natione Hispanus, patria Giennensis ad preces Caroli V. ex Indiarum patriarcha primum ad archiepiscopatum Barensem, dein a Clemente VII., quum Bononiæ degeret, ad cardinalatum assumptus, post titulum sancti Vitalis alium sanctorum Johannis & Pauli adeptus est. Præfuit etiam episcopus Giennensi ecclesiæ in Hispania, necnon Bovinensem, & Cajetanam in regno Neapolitano administravit. Mortem subiit Romæ anno supra millesimum quingen-

gentesimo tricesimoquinto, ejusque corpus humanum est in ecclesia sancti Jacobi nationis Hispanicæ honorabili adposita epigraphe :

D. O. M.

*Gabrieli Merino
Giennensi episcopo
A Carolo V. Imperatore
Ob sedandas populares Hispaniæ
Seditiones
Inter intimos consiliarios adscito,
Classi in Italiam naviganti præposito,
Bello Pannonico
Pro communi salute suscepto
Procuratori rerum castrensi præfecto,
A Clemente VII.
Pontifice Maximo
Ad summos honores evecto,
Sexagesimotertio ætatis suæ anno
Publico dolore
Bene acta vita functo
P.*

Petrus, quem alii Ennecum vocant, Manriquez Hispanus, Aloysii Fernandez Manriquez filius ex episcopo Cordubensi, Carolo V. Imperatore enixe postulante, absens a Paulo III. interpres-

presbyteros cardinales titulo sanctorum Johannis & Pauli adnumeratus est. Pestilentiali morbo Romæ fatis concessit Paulo adhuc Pontifice, & in ecclesia sanctæ Mariæ de Ara-cœli in temporario sepulcro fuit depositus, inde in Hispaniam translatus.

XXII. Fridericus Fregosius Genuensis ex episcopo primum Eugubino, mox archiepiscopo Salernitano in ordinem presbyterorum cardinalium titulo sanctorum Johannis & Pauli a Paulo III. adscriptus est. Francisci I. Galliæ regis partibus adhæsit, ad quem patriæ exitium a Cæsarianis direptæ declinans confugit: & apud illum tanto in honore fuit, ut in præmium servatæ fidei sancti Benigni Burgundiorum apostoli Divionensæ cœnobium inter alia Galliæ monasteria celeberrimum sibi commendatum primus obtinuerit. Eugubii occubuit anno millesimo quingentesimo quadragessimopræmo, tumulumque in ecclesia principe accepit.

Petrus de la Baume Gallus canonicus & comes Lugdunensis, Tarsensis ac Genevensis episcopus, Bisuntinæ ecclesiæ deinde coarchiepiscopus, postmodum archiepiscopus adlectus, a Paulo III. presbyteris cardinalibus titulo sanctorum Johannis & Pauli additus est. Eo episcopo Geneverses, abjecta Orthodoxa fide, Calvinianam hæresim publice professi sunt, quam tamen optimus antistes
ad

ad sanguinem usque eliminare ingenti labore studeat. Romam hinc profectus, mox in Galliam, ibidem e vivis ereptus est in comitatu Arbosii in Burgundia superiore, ejusque corpus in æde sancti Justi terræ traditum fuit.

XXIII. Marcellus Crescentius Romanus ob singularem doctrinam & præclaras animi dotes ex canonico basilicæ Liberianæ Romanæ rotæ auditor viginti quinque tantum annos natus renunciatur, dein Mariscanæ ecclesiæ episcopus, mox hujus tituli cardinalis a Paulo III. Pontifice adlegitur. Ex signaturæ brevium præfecto, Bononiæ ac Ravennæ perpetuus, & concilio Tridentino sub Julio III. solus apostolicæ sedis legatus præfuit. Veronæ diem obiit extremum anno ultra millesimum quingentesimo quinquagesimosecundo in cœnobio monachorum Olivetanæ congregationis, & corpus Romam asportatum conditum fuit in sepulcro majorum in ecclesia sanctæ Mariæ ad Martyres, indeque ad basilicam Liberianam translatum, pernobili hoc epitaphio sepulcrali ejus lapidi exsculpto :

D. O. M.

*Marcello cardinali Crescentio,
Qui ob insignem præstantis ingenii laudem
Viginti quinque annos natus
A Clemente VII. rotæ auditor,*

Deinde

Deinde episcopus factus

A Paulo III.

Sanctæ Romanæ ecclesiæ

Presbyter cardinalis creatus,

Principum virorum,

Regumque in primis gratia

Et benevolentia floruit.

Sub Julio III. Bononiæ perpetuus,

Tridentini concilii

Solus apostolicæ sedis legatus,

In Orthodoxæ fidei causam

Quum totus incumberet,

Gravi morbo consumptus

Veronæ decessit

Anno ætatis sue LII.

Salutis humanæ M D LII.

v. kal. Junii.

Alexander Crescentius fratri B. M.

Et sibi posterisque suis

T. F. I.

Marius Crescentius Hippolyti filius,

Alexandri nepos,

Marii pronepos fecit

Anno M D LXXXVII.

Georgius Armaniacus Gallus, episcopus primo Ruthensis, & ecclesiarum Lescariensis & Vabrensis administrator, regis Francorum ad Venetos, mox ad Romanum Pontificem orator, in ipsius regis gratiam a Paulo III. ad purpuram vocatus est titulo sanctorum Johannis & Pauli. Archiepiscopatu Tolosano a Francisco II. Gallorum rege donatus, tum arcani consilii particeps effectus, & in expeditione Germanica totius Occitaniæ gubernator summa omnium laude commissam provinciam implevit. Tolosana ecclesia dimissa, Avenionensem administrandam suscepit, ubi in vivis esse desiit anno millesimo quingentesimo octogesimo quinto, ejusque corpus in majori ecclesia sanctæ Mariæ de Donis in sacello archiepiscoporum sepultum est.

XXIV. Fabius Mignanellus Senensis inter advocatos consistorialis aulæ adlectus magnæ prudentiæ & consilii vir, ad Venetam rempublicam, tum ad Carolum V. Cæsarem legatus, deinde Piceni præfectura donatus est. Bononiæ prolegationem iniit, legato Bonifacio Ferrerio cardinale, mox Lucerinus episcopus renunciatus, ad Tridentinum concilium accessit. Paulo post e Lucerino ad Grossetanum episcopatum translatus, a Julio III. ad cardinalatum eVectus titulum sancti Silvestri obtinuit, quo relicto alium sanctorum Johannis & Pauli optavit. Signaturæ justitiæ præfectura

ctura decoratus , aliisque muneribus egregie functis, Romæ fatis cessit anno millesimo quingentesimo quinquagesimoseptimo , & in templo sanctæ Mariæ de Pace tumulo traditus fuit .

Antonius Trivultius Mediolanensis utriusque signaturæ referendarius , mox episcopus Tolonen- sis , hinc Perusinam urbem legati nomine , & Ave- nionensem prolegatus gubernavit . A Julio III. in Galliam sedis apostolicæ nuncius destinatus , po- stea ad Venetos internuncius , demum a Paulo IV. purpura ornatur titulo sanctorum Johannis & Pauli. Signaturæ justitiæ , Fabio Mignanello cardinale de- cessore humanis curis exempto , ab eodem Pontifice præficitur , a quo in Galliam ad Henricum II. ad pacem cum Philippo II. Hispaniarum rege compa- randam legatur , qua feliciter comparata , Italiam repetens , in oppido sancti Martini apoplexia cor- reptus post biennium e vivis abiit , ibique sepul- turam accepit .

XXV. Alphonsus Carrafa Neapolitanus Pauli IV. nepotis filius ex protonotario apostolico ab eodem inter diaconos cardinales annum deci- mumseptimum suæ ætatis agens adscriptus , Pio IV. Pontifice, titulum sanctorum Johannis & Pauli inter presbyteros relatus optavit . Archiepiscopatu Nea- politano a Paulo donatus , illum egregia cum laude administravit . Officio auditoris cameræ nomine a Paulo deleta , & in cameræ regentatus nomen con-

verso, quod munus maximis privilegiis Pontifex cumulavit, Alphonso cardinali traditum est; idque uni ex cardinalibus Romanæ ecclesiæ camerarius more conferri Paulus Pontificio diplomate sanxit. Sedis apostolicæ bibliothecarii dignitate auctus, magnum undique optimæ eruditionis specimen præbuit, ejusque imaginem inter alios Romanæ ecclesiæ bibliothecarios in Vaticana bibliotheca sæpè sæpius ob oculos habui. Pio IV. sedente in communi Carrafarum casu absque culpa male multatus, in Hadriani molem coniectus, carcerem mira patientis animi virtute sustinuit. Carolo cardinale patruo, & reliquis morte damnatis, Alphonfus in centum millium aureorum solutione plexus fuit, & cameræ apostolicæ regentatus honore privatus. Cæterum quum ipsius redditus adeo tenues essent, ut nullo modo tantam pecuniæ vim effundere posset, ejus innocentia misertus amplissimus cardinalium senatus, pro illo decem millia persolvit. Alphonfi cardinalis memoriam, & adversam nimis Carrafarum fortunam Antonius Maria Gratianus episcopus Amerinus egregium literarum decus in libro de casibus virorum illustrium eleganter satis describit. Mox Alphonfus Neapolim ad curandum sibi commissum gregem, Pio Pontifice permittente, accedens, diœcesanam synodum mense Februario anni supra millesimum quingentesimi sexagesimi quinti celebravit, ubi tractanda servandaque proposita

posita fuerunt a Julio Antonio Sanctorio cardinalis Alphonfi (ut vocabant) locumtenente & officiali, viro ob doctrinæ amplitudinem in omni ætate clarissimo, qui Romanam adeptus purpuram, singulari Catholicæ ecclesiæ præsidio fuit atque ornamento. Anno superiori ante synodi celebrationem œcumenici concilii Tridentini decreta de residentia, & reformatione matrimonii vulgavit, ut liber actorum decretorumque synodi abunde testatur jubente Alphonso typis editus, in quo insuper adnotavi quarta die ab ejus aperitione & exordio septima Februarii reliqua præfati concilii evulgasse decreta: „ Deinde dominus cardinalis (actorum sunt verba) mandat legi reliqua decreta concilii Tridentini a domino Fabio Pulverino canonico ejusdem ecclesiæ, qui legit usque in finem, necnon confirmationem ejusdem concilii attestatam per illustrissimum & reverendissimum dominum Alexandrum Farnesium vice-cancellarium, ac etiam bullam confirmationis ejusdem concilii editam per sanctissimum dominum nostrum Pium Papam IV.; item bullam declarationis ejusdem sanctissimi domini nostri Papæ, a quo tempore decreta ejusdem concilii obligare cœperint. Mox infra: „ Dum sæpememorati generalis concilii decreta legerentur & publicarentur, fores ecclesiæ & chori patefactæ sunt, & laici quoque admissi sunt. Hinc die decimaquarta a prandio post

post habitam a patribus synodaliū constitutionum approbationem: „ Tunc dominus cardinalis (sequuntur acta) mandavit legi decretum, ut unus-
„ quisque canonicus, rector & curatus habeat co-
„ dicem canonum, & decretorum concilii Triden-
„ tini, & hujusce synodi constitutiones. Postremo
inter decreta prope finem: „ Decernimus etiam di-
„ ctorum generalis synodi decretorum & canonum
„ publicationem, necnon omnes & singulas admo-
„ nitiones, statuta, decreta, & mandata in hac
„ universi cleri nostri synodo facta, ordinata, &
„ gesta, ac illorum promulgationem ita omnes
„ & singulos quos tangit afficere, ac si personaliter
„ & singulariter singulis ipsis notificata & intimata
„ fuissent: hæcenus decretum. Deinde prudentis-
simus cardinalis in capitulo canonicorum die undevicesima Februarii habito salutaria statuit decreta,
quibus illud composuit atque ordinavit, nullo in-
ter illos singularis dignitatis prærogativa admissio
gradu. Verum paullo post ingenti laborum pondere,
quos pro ecclesiæ suæ spiritali regimine impendebat,
gravatus in lethalem lapsus morbum, bonorum omnium mœrore eodem anno Neapoli
vitæ cursum explevit. Eo autem sanctissimus Pontifex Pius V. Alphonsum peculiari amore prosequutus est,
ut illius semper cum laude meminerit: idque potissimum præstitit in apostolico diplomate pro
Neapolitanæ ecclesiæ canonicis dato „ apud sanctum
ctum

„ Etum Petrum quarto nonas Martii, Pontificatus
 „ anno quarto; ubi illis ejusdem vestis usum ubi-
 que locorum usurpandæ concedit, qua protonotarii
 apostolici in sacello Pontificio utuntur, necnon eo
 simili honore incedere, quo abbates benedicti ince-
 dunt: hoc enim diploma, quod in archivo capitu-
 lari archiepiscopalis ecclesiæ fervatur, idque privi-
 legii genus præcipue in gratiam memoriæ Alphonsi
 cardinalis Pontifex indulgit, quum scilicet „ Nea-
 „ politana ecclesia (ut diploma loquitur) per felicitis
 „ recordationis Paulum Papam IV. prædecessorem
 „ nostrum primo, & deinde Alphonsum Carrafam
 „ cardinalem non immerito gubernata & amata
 „ fuerit. Aliud hinc amoris in Alphonsum Pius
 edidit argumentum; ejus nimirum quoad vixit
 amantissimus in odeo cathedralis ecclesiæ magni-
 ficum & lævigatis marmoribus nomini ejus sepul-
 crum extruxit, cui hanc subjecit epigraphem:

D. O. M.

*Alphonso Carrafæ
 Sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinali
 Archiepiscopo Neapolitano,
 Adolescenti non minus virtute sua
 Quam majorum splendore, claro,
 Patruī Pauli IV.
 Pontificis maximi*

Reli-

DE SS. JOHANNE ET PAULO,
Religionem

*Integritatemque referenti,
Ea sapientia prædito,
Ut in secundis rebus
Summam ejus temperantiam,
In adversis miram constantiam
Omnes laudaverint.*

*Pius V. Pont. max.
P.*

Vixit annos x x v.

Dies x v.

Obiit anno M D LXV.

ix. kal. Septembris.

XXVI. Gabriel Palæottus Bononiensis a Paulo IV. inter Romanæ rotæ auditores relatus, mox ad concilium Tridentinum missus, de quo admodum meritis a Pio IV. inter presbyteros cardinales titulo primum sanctorum Nerei & Achillei, deinde sanctorum Johannis & Pauli cooptatus est: hinc ad Bononiensem cathedram assumptus summa cum laude pastorale munus obivit. Quum autem Gregorius XIII. Bononiensi ecclesiæ metropolitanæ jura concefferit, Gabriel primus omnium archiepiscopali honore potitus est, & pallio archiepiscoporum more decoratus. Inter episcopos cardinales adnu-

adnumeratus , Albanensem rexit ecclesiam , ex qua ad Sabinensem gradum fecit . Romæ demum Clemente VIII. Pontifice occubuit , & corpus in temporario sepulcro in æde sancti Johannis nationis Bononiensis depositum , inde Bononiam translatum in majori ecclesia conditum fuit .

Antonius Carrafa Neapolitanus Pauli I V . gentilis sui cubicularius & pincerna , basilicæ Vaticanæ canonicus , post Pauli obitum in ejus familiæ communi fato a Pio IV. canonicatu privatus est . A Pio V. ad illum revocatur , a quo etiam in senatum apostolicum diaconus cardinalis adlegitur . Mox inter presbyteros adscitus, titulum optavit sanctorum Johannis & Pauli , & bibliothecarii munere auctus ; ejusque exstat imago inter apostolicæ sedis bibliothecarios in Vaticana bibliotheca . Aliis pluribus obeundis officiis a Romano Pontifice admotus , ingenti omnia cum plausu prudenter implevit . Illum nanque Sixtus V. congregationi sacrorum biblicorum eorumque correctioni , necnon Tridentini concilii interpretationi , breviarii ac missæ lis Romani castigationi præfecit . Ejus doctrinam & mores mire commendarunt atque admirati sunt viri clarissimi, quos inter principem obtinent locum duo immortalis nominis cardinales , nimirum Stanislaus Hosius , & Cæsar Baronius : ille in epistola , qua ipsi gratulatur de purpura recenter adepta , hic ante omnia in primo annalium tomo , quem Antonio

Carrafæ cardinali post Sixto V. Pontifici nuncupationem inscribit, ubi profitetur se illum gravissima ejus auctoritate permotum, ejusque cohortationibus confirmatum emittere in lucem: palam enim sunt omnibus ejusdem Sixti apostolicæ literæ in limine hujus voluminis evulgatæ, ubi Pontifex doctissimi operis laudem refert in Antonium cardinalem, qui illud uti Catholicæ ecclesiæ perutile magnopere commendaverat. Deinde Antonii Carrafæ in apparatu ad annales amplissime meminit, ubi eum summis laudibus cumulat, quod multo labore ac studio (ut erat græcis & latinis literis peritissimus) græcam septuaginta duorum interpretum editionem jam pene antiquatam in lucem vindicaverit, eandemque latine redditam non minori labore emendatam ac perpolitam edendam curaverit. Demum in tomo tertio annalium gravem illius obitus casum plurimo sensu dolet, ibique in ejus præconia effusus velut in compendium redigit optimi viri virtutes. Romæ e vita cessit de re literaria, & de Catholica ecclesia egregie meritis anno millesimo quingentesimo nonagesimoprimo, ejusque corpus in ecclesia sancti Silvestri ad montem Quirinalem sepulcro donatum fuit hisce tantum notis pro epigraphe positis:

Antonii Carrafæ

S. R. E. presbyteri cardinalis sepulcrum.

Nico-

XXVII. Nicolaus de Pelleve Gallus patria Rothomagensis, senator Parisiensis, supplicum libellorum in curia magister, deinde abbas sancti Remigii Remensis, hinc ex insula Ambianensi ad Senonensem archiepiscopatum, demum ad Remensem translatus, mox instante Carolo IX. rege a Pio V. presbyter cardinalis titulo sanctorum Johannis & Pauli creatus est. In Romana curia regnorum Scotiæ, & Hiberniæ, necnon clericorum sancti Hieronymi patrocinium suscepit. Ante purpuram nuncii apostolici munere Paulo IV. Pontifice functus est apud Mariam Guisiam Mariæ Stuartæ Scotiæ reginæ matrem, tumultuantibus pro religione totius Scotiæ populis. Post reditum regiis sigillis, atque Alenconio duci Caroli regis fratri regendo præficitur. Obijt Lutetiæ Parisiorum in archiepiscopalis ecclesiæ Senonensis palatio anno supra millesimum quingentesimo nonagesimoquarto, ejusque corpus Remos delatum in majori ecclesia terræ mandatum fuit.

Alexander Mediceus Florentinus Leonis X. & Clementis VII. Romanorum Pontificum consanguineus ac affinis, Cosmi Magni Etruriæ ducis ad Pium V. orator accessit. Pistoriensis primum episcopus, mox ad Florentinum archiepiscopatum promotus, adhuc archiepiscopus a Gregorio XIII. in ordinem presbyterorum cardinalium cooptatur, & inter plures, quibus præfuit, sanctorum

Johannis & Pauli titulum optavit. A Pontifice Clemente VIII. ad Henricum IV. Francorum regem legati munere missus, ut illum in ecclesiæ gremium reciperet, commissæ legationis provinciam felicissime perfecit. Hinc Clemente e vivis sublato, ex Prænestino episcopatu, sancto Philippo Nerio divino afflato spiritu jampridem augurante, ad Pontificatum Leonis XI. nomine assumptus brevi viginti & septem dierum imperio plures annos, quos merebatur, implevit. Extremus fuit Mediceæ gentis Pontifex, quæ minore centum annis curriculo quatuor Romanos Pontifices sedi apostolicæ dedit. Alexander Algardus sculptor celebris, Roberto Ubaldino cardinale ex sorore pronepote jubente, monumentum ejus corpori egregie elaboratum exstruxit in Vaticana basilica, quod hodie contra illud spectatur item pernobile Innocentio XI. Pontifici (cui Catholicus orbis suam libertatem ab irruente Turcarum tyrannide auro & precibus comparatam æternum debebit) a Livio Odescalco Bracciani duce fratris filio ædificatum; eique hæc legitur subjecta sepulcralis inscriptio:

*Leoni XI. Medici
Florentino
Pont. Opt. Max.,
Qui ad summam ecclesiæ Dei
Felicitatem*

Osten-

*Ostensus magis quam datus
Christianum orbem
Brevis XXVII. dierum lætitia,
Et longo annorum mœrore
Complevit.*

*Robertus cardinalis Ulbaldinus
Ex sorore pronepos
Grati animi monumentum
Posuit.*

*Obiit anno ætatis suæ LXIX.
v. kalendas Maii
M D C V.*

XXVIII. Johannes-baptista Castrucci-
Lucensis Vaticanæ basilicæ canonicus, Sixti V.
supplicum libellorum præfectus, mox archiepisco-
pus Teatinus, dein Romana purpura ab eodem
Pontifice decoratus, Clemente VIII. sedente, titu-
lum sanctorum Johannis & Pauli adeptus est.
Alexandro Riario cardinale fatis functo, signaturæ
justitiæ præpositus, hinc in maximis Romanæ ec-
clesiæ negotiis adhibitus, demum Lucæ post de-
cennium supremum diem obiit, & in æde sancti
Francisci tumulum habuit, cui hoc exstat suppo-
situm sepulcrale elogium:

Jo-

D. O. M.

*Johanni-baptistæ Castruccio
 Lucensi
 Tituli
 Sanctorum Johannis & Pauli
 Presbytero cardinali,
 Signaturæ justitiæ
 Sanctissimi Domini nostri
 Præfecto.*

Augustinus Cusanus Mediolanensis proto-
 notarius apostolicus, ex clerico cameræ generalis
 auditor, mox a Sixto V. in diaconorum cardina-
 lium numerum, deinde presbyterorum adlectus,
 titulo præfuit sanctorum Johannis & Pauli. Cle-
 mentem VIII. Ferrariam adeuntem comitatus est,
 unde Mediolanum profectus, ibi vehementi exhau-
 stus morbo, brevi e mortalium societate excessit.
 Vir fuit religione ac doctrina clarissimus, & mo-
 rum integritate admirabilis. Corpus in ecclesia
 sanctæ Barbaræ sepulcro traditum fuit, ubi præ-
 fecti hospitalis hæredes hanc ejus memoriæ epi-
 graphem posuere:

Augu-

Augustinus Cusanus
De collegio J. C.
Mediolanensis
Ex clerico & auditore
Camere apostolicæ
Presbyter cardinalis ,
A concilio Tridentino interpretando ,
A consultatione episcoporum ,
Ac minorum Conventualium
Corrector ,
Vir summa in Deum religione ,
Ac in pauperes pietate ,
Annum ætatis suæ
Sexagesimum sextum agens ,
Relicto sui desiderio ,
In patriæ sinu
 XX. OCTOBRI M D IIC.
E vita migravit .

Præfeti hospitalis M.
Hæredes
Cardinali & civi optime merito
Grati animi
M. P.

XXIX. OCTAVIUS Aquivivus Aragoneus Neapolitanus utriusque signaturæ referendarius, dein Viterbii ac Patrimonii præfectus, necnon Pontificiæ domus magister, a Gregorio XIV. diaconus cardinalis sancti Georgii in Velabro renunciatus est: mox in ordinem presbyterorum relatus, titulum sanctæ Mariæ de Populo, quo dimisso, alium sanctorum Johannis & Pauli optavit. A Clemente VIII. Avenionensi legatione donatus, celebri apparatu in urbem illam ingressum habuit, quem gallice scripsit Johannes Ferandus, ejusque copiam mecum perhumaniter communicavit vir Cl. Antonius canonicus Sanfelicius alibi ob notam literarum peritiam merito laudatus. Toto enim clericatu, & regularium ordinibus stipatus, præeunte archiepiscopo Francisco Maria Taurusio congregationis Oratorii Romani jam pridem presbytero, deinde in cardinalium collegium adscito, necnon aliis urbis magistratibus ingressus est. Inter episcopos, aliosque illustris notæ viros, qui legatum comitati sunt, legi Antonium Giannottum Patavinum secundum Urbinatis ecclesiæ archiepiscopum, quam in metropolim Pius IV. crexerat, ibique pro-legati munus implevit. Arcubus in triumphi speciem, adpositis passim inscriptionibus, legati ingressum Avenionenses ornavunt, quas omnes sedulo Ferandus collegit. Monetas cum ejus familiæ insignibus toto legationis tempore excusas

cufas fuiſſe, monetæ ipſæ, quæ adhuc ſuperſunt, teſtantur. Quum autem ſumma omnium laude legationem expleverit, Neapolitanæ eccleſiæ archiepiſcopatu, Alphonſo Geſualdo ampliffimo cardinale rebus humanis exempto, a Leone XI. Pontifice decoratus, ejus poſſeſſionem iniit Paulo V. ſedente, ibique ſibi commiſſam eccleſiam verbo & exemplo, doctrina & conſilio ſtrenue adminiſtravit. Præter humanarum literarum, quas expolitas vocant, cognitionem, quibus magnopere excultus fuit, græcas etiam literas calluit, ac in ſanctorum patrum libris aſſidue verſatus, eccleſiaſtica eruditione mirum in modum excelluit. Commendatur Octavius cardinalis a profuſa ejus in eleemoſynis erogandis liberalitate, ceterisque, quæ virum eccleſiaſticum decent, virtutibus. Contracta demum ægitudine, & morbo ingreſſente animam egit Neapoli anno milleſimo ſexcentefimo duodecimo, ſuique teſtamenti exequutorem Johannem Paulum Sanfelicium virum integritate ac prudentia ſpectabilem designavit. Nuper præ manibus habui Andreæ Matthæi Aquivivi volumen *illuſtrium & exquisitiſſimarum diſputationum*, cujus præfationem Julius Bellus Juſtinopolitanus ad Octavium Aquivivum cardinalem archiepiſcopum Neapolitanum inſcribit. Ejus corpus in metropolitana eccleſia ſepulcrum habuit, in cujus pavimento hæc ære & marmore circumornata jacet inſcriptio:

Oſtavio Aquivivo Aragonio
Cardinali
Archiepiſcopo Neapolitano;
Purpura & literarum maxime græcarum
Ornamento,
Majorum decora adepto;
Quæ fuerunt e republica Chriſtiana,
In Pontificiis præcipue comitiis,
Atque in Avenionenſi legatione
Quum arderet provincia civilibus diſcordiis,
Arderent bello Gallia,
Strenue cuncta exſequuto,
In omni vita
Singularem magni conſilii,
Excelfi animi laudem promerito.

D. Franciſcus Aquivivus marchio Aquivivæ
Ex D. Joſia nepote duce Hadrianorum XI.
Pronepos poſuit.
Obiit anno ſalutis MDCXII.
Natus annos LII.

Vivit hodie ex inclyta ejus familia Franciſcus
 Aquivivus Cardinalis a Pontifice omnium maximo
 CLEMENTE XI. aſſumptus, nuper apud Hiſpaniarum
 regem ſedis apoſtolicæ nuncius, qui prudentia &
 animi magnitudine majorum exempla æmulatur.

Petrus

XXX. Petrus Aldobrandinus Romæ natus, origine Florentinus, Clementis VIII. fratris filius, florenti adhuc ætate a patruo Romano Pontifice inter diaconos cardinales purpura ornatus, deinde inter presbyteros adlectus, præ aliis sanctorum Johannis & Pauli titulo præfuit. Vir fuit alacri animo, vastamque sacri imperii molem patruum nutu cum eo sustinuit. Ecclesiastici exercitus legati nomine imperator, Ferrariensem ditionem sine ferro & sanguine acquisivit, & Romanæ ecclesiæ restituit. Signaturæ brevium præfectura, & camerarius munere auctus, mox in Galliam ad Henricum IV. regem sedis apostolicæ legatus, necnon ad Emanuele Sabaudia ducem accessit, quos pacis vinculo felicissime conjunxit. Hinc Ravenatis ecclesiæ archiepiscopatu insignitus, post Clementis patrum obitum præfens illum administravit. Demum episcopus Sabinensis Romæ obiit, Gregorio XV. in Pontificem electo, ejusque corpus in æde sanctæ Mariæ super Minervam in majorum pernobili facello tumulo traditum fuit.

Camillus Burgheſius Romanus, origine Senensis, inter abbreviatores a Gregorio XIII. cooptatus, ex utriusque signaturæ referendario, & Liberianæ basilicæ vicario, Bononiensi pro-legatione auctus est, & cameræ apostolicæ auditor renunciatus. Apud Philippum II. Hispaniarum regem extra ordinem Pontificis nuncius, in reditu Romam

a Clemente VIII. purpura decoratus, sanctorum Johannis & Pauli titulum accepit, quo relicto, alterum sancti Chryfologi optavit. Vicarii Pontificis officio in Urbe functus, ingenti cum laude & justitia sibi viam ad Pontificatus apicem stravit. Etenim Leone XI. e vivis erepto, communi patrum suffragio ad apostolicam cathedram eVectus, felici imperio Pontifex sedit annos quindecim, menses octo, & dies tredecim. Ejus corpus in amplissimo Burghesiorum sacello Virgini sacro, ab eodem Paulo sumptu maximo, & insigni cultu a fundamentis in Liberiana basilica ædificato depositum habuit, quod sibi vivens Pontificia majestate dignum erexit, ibique hoc sepulcrale insculptum est elogium:

Paulus V.

Pontifex Maximus

Patria Romanus

Ex Burghesia familia,

Cui perpetua vitæ innocentia

Et spectata virtus

Ad insignes quosque honores

Gradum fecit.

Bononiæ pro-legatus præfuit,

Mox a Gregorio XV.

Cassarum cameræ apostolicæ auditor

Creatus,

Et

Et a Clemente VIII.

Ad Philippum II. Hispaniarum regem

De gravissimis rebus legatus,

In amplissimum ordinem cooptatus,

Inter generales inquisitores adscriptus,

Et Urbis vicarius electus,

Quum omnes tantorum munerum partes

Summa cum laude obivisset,

Ad summum Pontificatum,

Leone XI. e vivis erepto,

Florens adhuc etate

Incredibili patrum consensu

Erectus est.

Quumque vigili sollicitudine securitatem,

Annonæ copiam,

Iustitiam, & quietem

Populis ecclesiasticæ ditionis,

Concordiam vero & pacem

Universo Christiano orbi

Semper præstitisset,

Religionem summa pietate coluisset,

Urbem magnificentissimis ædificiis

Ornasset,

Atque egregiis omnium virtutum officiis

Aditum sibi ad immortalitatem

Aperuisset,

E mortalibus raptus

Grave cunctis sui desiderium reliquit.

Sedit

DE SS. JOHANNE ET PAULO,
Sedit in Pontificatu annos xv.
Menses viii.
Dies xiii.
Obiit anno salutis m dc xxi.
Die xxii. Januarii.

XXXI. Bernardus Macziejowski seu Ciolek Maceonius Polonus, episcopus primo Luceorien-
 sis, & apud Sixtum V. Sigismundi III. Polono-
 rum regis orator, postmodum Cracoviensis, de-
 mum ad archiepiscopatum Gnesnensem promotus,
 a Clemente VIII. cardinalitia dignitate titulo san-
 ctorum Johannis & Pauli decoratus est. A Pau-
 lo V. ad eundem Sigismundum regem legati no-
 mine missus, impositum munus optime implevit.
 Cracoviæ diem clausit extremum anno millesimo
 sexcentesimo octavo, ejusque corpus in ecclesia
 principe tumulum habuit. Hujus sepulcralis epi-
 graphes in claustro cœnobii fratrum ordinis Mi-
 norum Cracoviæ his notis incisa legitur :

Speſtet poſteritas
Vivam probi viri effigiem
Bernardi Marziejowski
S. R. E. cardinalis,
Episcopi primum Cracoviæ,
Deinde archiepiscopi Gnesnensis
Vitam præclaram imitetur.

Hic

*Hic quicquam honoris ac dignitatis ,
 Quod in eum caderet domi forisque ,
 Fuit amplissimis virtutibus consequutus ,
 De ipsa quoque triumphavit invidia .*

*Civis , senator , pontifex ,
 Inter paucos pius ,
 Magnanimus , liberalis ,
 Fortunatus in omni vita ,
 Si turbatam patriæ tranquillitatem ,
 Quam sollicite curabat ,
 Ante obitum restitutam vidisset ,
 Hoc unum perpetuæ felicitati defuit .*

*Moritur Cracoviæ XIX. Januarii
 Anno a partu Virginis M DC VIII.
 Aetatis suæ LX.*

Carolus Emanuel Pius Ferrariensis a Clemente VIII. diacenorum cardinalium , deinde ab Urbano VIII. presbyterorum ordini adscriptus , inter alios titulo præfuit sanctorum Johannis & Pauli . Hinc per omnes Romanæ ecclesiæ episcopatum gradus ad Ostiensem progressus , sacri collegii decanus occubuit anno ultra millesimum sexcentesimo quadragesimoprimo , ejusque cadaver in templo nominis Jesu æneo humi adposito monumento sepulturam obtinuit his notis eidem insculptis :

Ossa

Offa
Caroli cardinalis Pii
Sacri collegii decani.

XXXII. Decius Carrafa Neapolitanus utriusque signaturæ referendarius, in Lusitaniam primum collector apostolicus destinatus, mox archiepiscopus Damascenus adlectus, in Belgium adiit ad Albertum Austriæ archiducem, deinde in Hispaniam ad Philippum II. regem sedis apostolicæ nuncius: e quo munere feliciter administrato a Paulo V. Pontifice ad purpuram vocatus est titulo sanctorum Johannis & Pauli. Interea Neapolitana ecclesia, Octavio cardinale Aquivivo defuncto, pastore viduata, cum Paulus Decio reluctanti & invito regendam admovit, quam plurima vigilantia & sedula opera gubernavit, Cathedralem ædem pluribus in locis fatiscentem magno impendio reparavit ornavitque, & sacris Cœlitum reliquiis locupletavit. Nobilissimæ archiconfraternitatis Peregrinorum Neapolis incremento, in cujus fociorum ordinem adscriptus erat, toto animo studuit, eamque summo amore ad exitum usque vitæ dilexit; & licet graviori curæ pastoralis sollicitudine occupatus, illam tamen sæpenumero præsentia coluit, ibique admirabili exemplo sacris pietatis exercitiis vacavit. Largis identidem auxit muneribus,

&

& aliquando ære destitutam pecunia sua munifice adjuvit : quod sane præstitit anno Jubilæi supra millesimum sexcentesimo vicesimoquinto , quo societati nimia peregrinorum copia gravatæ ingenti subsidio profecit ; unde illa tot nominibus clarissimi cardinalis memoriæ devinctissima ejus inter alias benefactorum servat imaginem . Id vero pietatis genus nedum Decio singulare fuit , sed etiam commune societas admirata est in amplissimo cardinale Jacobo Cantelmo item archiepiscopo , qui nihil omisit , quod optimi præfulis , & amantissimi fratris officium spectaret . Hinc Decius quum adversa valetudine laboraret , ac pene corporis salute destitutus fuisset , vehementi confectus morbo in vivis esse desiit anno millesimo sexcentesimo vicesimo-sexto , ejusque corpus in sepulcro tumulatum est , quod sibi mortis memor , & patruo Mario Carrafæ prædecessori in grati animi argumentum posuit , ibidemque hanc æneis literis compactam inscriptionem subjecit :

D. O. M.

*Mario Carrafæ
Neapolitanæ ecclesiæ splendori*

Decius

*Sanctæ Romanæ ecclesiæ
Cardinalis Carrafæ ,*

F f

Llt

Ut duos archiepiscopos dignitate,

Affines familia,

Unanimes amore

Unus lapis

Ad resurrectionis gloriam expectandam

Contumularet,

Gratitudinis defuncto,

Mortis sibi memoriæ

Monumentum vivens condidit

Anno M DC XVI.

Laurentius Magallottus Florentinus utriusque signaturæ referendarius, Bononiæ pro-legatus, sacrae consultæ a secretis præpositus, ab Urbano VIII. Pontifice inter diaconos cardinales relatus est. In ordinem deinde presbyterorum cooptatus, sanctorum Johannis & Pauli titulum accepit. Ferrariensi postmodum infula decoratus, pastorale munus laudabili ministerio ad mortem usque complevit. Ferrariæ huic sæculo valedixit anno millesimo sexcentesimo tricesimoseptimo, & in cathedrali ecclesia sepulturæ traditus fuit.

XXXIII. Franciscus Macchiavellus Florentinus Laurentii cardinalis Magallotti prædefuncti nepos Romanæ rotæ auditor, patriarcha Constantinopolitanus, & Coloniae apostolicæ sedis nunciatus: mox Ferrariensi episcopatu auctus, ab Urbano VIII. ad cardinalatum assumptus est titulo fan-

sanctorum Johannis & Pauli . E vita migravit Ferrariæ Alexandro VII. Pontifice, ibique in majori ecclesia tumulum habuit .

Gibertus Borromæus Mediolanensis Friderici cardinalis nepos , sancti Caroli pronepos a puero literas & cœlibatum coluit : philosophiæ , theologiæ , aliarumque scientiarum in patria exacto cursu , Romam concessit . Urbano VIII. Pontifice utriusque signaturæ referendarius difficillimis temporibus ingruente bello in provinciis Patrimonii & Ferrariæ legati vices summo cum plausu gessit : necnon in Patrimonii ditione curatoris armorum , seu , ut vocant , commissarii munus implevit . Ab Innocentio X. Camillo Pamphilio cardinali adnister datus ad negotia , quibus Pontificum nepotes plerunque incumbunt , & sacre consultationis a secretis præfectus , omnia cum laude peregit . Hinc majora promeritus ab eodem Pontifice cardinalium senatui adscribitur , & titulo sanctorum Johannis & Pauli donatur . Legationem in Æmilia nostra adeptus , illam admirabili vigilantia , & magna adeo fama rexit , ut toto legationis triennio delicta magis cessare quam puniri dixeris . Minorum Conventualium ordinem in Romana curia patrocinio fovit : comitiis Vaticanis pluries interfuit , in quibus suffragium scripsit pro Alexandro VII. , Clemente IX. , & X. , quo sedente Romæ e vivis abiit , ejusque corpus in templo

sanctorum Ambrosii & Caroli in via Lata terræ
mandatum est, ubi subjecta in presbyterio hæc
jacet epigraphes:

D. O. M.

*Giberto Borromæo
Mediolanensi
Sanctorum Johannis & Pauli
Sanctæ Romanæ ecclesiæ
Presbytero cardinali,
Qui egregias dotes
Generis ingenique præstantes
Sacræ omnis
Et profanæ literaturæ accessione
Quum illustriores reddidisset,
Ad sacram purpuram
Per varios gravissimorum munerum gradus
Evectus,
Apostolicæ sedis
Magno reipublicæ Christianæ
Compendio
Præcipuam in arduis negotiis sapientiam,
Solertiam, constantiam,
Integritatem probavit.
Quumque cum vivere
Ratio rerum, ac temporum
Maxime posceret*

Præ-

*Præcipiti morbo correptus**Obiit VI. Januarii**Anno M DC LXXII.**Aetatis LVII.*

XXXIV. Jacobus Rospigliosius Pistoriensis Liberianæ basilicæ canonicus Julium patrum, qui deinde Clementis IX. nomine Pontifex fuit, in Hispaniam sequutus, ubi apostolicæ sedis nuncium agebat, in Salmaticensi academia philosophiæ ac juris-prudentiæ cursum confecit. Mox in familiam Flavii Chisii cardinalis Alexandri VII. nepotis adscitus, pluries ad Galliæ regem negotiorum causa accessit, quo etiam Chisium cardinalem Pontificis legatum comitatus est. Hinc Bruxellas apostolicus internuncius missus, patruo interim Julio cardinale ad Pontificatum assumpto, Romam reversus, ab eodem inter presbyteros cardinales titulo sancti Sixti adnumeratur, quo postea relicto, ad alterum sanctorum Johannis & Pauli gradum fecit. Toti ecclesiasticæ ditioni regendæ præpositus, conceptæ de sua virtute expectationi plane respondit. Liberianæ basilicæ archipresbyteratu, quem Antonius Barberinus cardinalis sponte dimiserat, decoratus, ejusdem basilicæ portam sanctam anno Jubilæi supra millesimum sexcentesimo septuagesimoquinto aperuit, & pro illo, quum a morbo detineretur, Ludovicus Portocarrerus Cardinalis

dinalis sollemni apparatu clausit. Clericorum, regularium infirmis ministrantium, necnon Minorum sancti Francisci de Paula ordinum habuit patrocinium. Pro admittendo in Urbem monialium Visitationis instituto, cujus sanctus Franciscus Salesius conditor fuit, quatuor aureorum millia, larga manu libentissime erogavit: & majora præstitisset, nisi invida morte præreptus, ingenti Christianæ reipublicæ detrimento supremum obiisset diem anno millesimo sexcentesimo octogesimo-quarto. Vir fuit apud omnes clarissimus nedum patrum Pontificis gloria, cujus magnis cineribus in Liberiana basilica conditis adhuc post mortem pietatis fama in hominum ore versatur, sed & sua, qua eminuit, virtute; cujus consiliis supremi reges in gravissimis regnorum negotiis utebantur, utpote principis nonnisi ad maxima nati. Ejus corpus in sepulcro Liberianæ basilicæ canonicorum, absque ullo inanis gloriæ signo fuit tumulatum.

XXXV. Fortunatus Carrafa Neapolitanus Caroli cardinalis, & Gregorii ordinis Jerosolymitani magistri frater, sub patrum Simonis Messanenensis archiepiscopi disciplina bonis moribus informatus, eo ab humanis erepto, Neapolim profectus, plura ibi religionis edidit exempla: pia nanque loca, quæ inter Montem septem operum misericordiæ, religiosi animi significatione prudenter administravit. Hinc Innocentius XI. Pontifex, quum Fortunati

vitæ

vitæ integritatem cum laude & admiratione intellexerit, illumque propterea ad Romanæ ecclesiæ præsidium satis idoneum putaverit, presbyterum cardinalem renunciavit, & titulo sanctorum Johannis & Pauli præfecit. Episcopatu Averfano, Paulo fratre decessore defuncto, donatus, in ejus curam adeo nervos omnes intendit, ut apostolicarum missionum cathedralis ecclesiæ Neapolis congregationi indulserit, quod ejus sacerdotes quando libet missiones ubique in tota diœcesi peragere possent, quorum inde labores Averfana ecclesia fructu prope admirabili probavit. Ab Innocentio XII. Æmiliæ legationis ministerio auctus, ad illud obeundum adversa nimis valetudine præpeditus nunquam accedere potuit; quamobrem illam post annum dimisit. Ejus autem vices ingenti cum plausu gessit pro-legati nomine Thomas Ruffus nuper inter Cardinales a CLEMENTE XI. Pontificum maximo cooptatus, princeps religione, prudentia, & generis nobilitate spectabilis. Humilitatem, justitiam, ceterasque optimi præfulis virtutes Fortunatus maxime coluit. In eleemosynis erogandis liberalis plures Neapolis, & Averfæ sacras ædes argenteis muneribus, aliisque beneficiis ditavit; necnon argenteam reliquit arcam, ut ibi corpus venerabilis servi Dei Francisci Olympii Clerici regularis conderetur, quem singulari amore in vivis dilexerat, quoties illum Romana ecclesia cultu

cultu dignum judicaverit. Neapoli vitam cum morte commutavit anno ultra millesimum sexcentesimo nonagesimoseptimo, die decimasexta Januarii, cujus extremæ ægritudini præsto fuit Jacobus Cantelmus cardinalis Neapolitanus archiepiscopus, eique diuturnam operam præbuit. Hinc corpus Averfam delatum fuit, ibique in funebri apparatu perdoctam habuit orationem. Emanuel Cikatellus vir omni eruditione versatus, Neapolitanæ ecclesiæ canonicus theologus, deinde Abellinensis antistes, qui communem patriæ jacturam elegantissime deploravit. Neapoli quoque apostolicarum missionum presbyteri lugubria ejus animæ exsequiarum perfolverunt officia, in quibus illius congregationis presbyter Philippus Anastasius, hodie Surrentinæ ecclesiæ archiepiscopus per-erudita oratione gravem tanti principis mortem indoluit. Corpori in Averfanæ civitatis cathedrali æde sepulto hoc suppositum exstat elogium:

*Fortunato Carrafæ
Sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinali
Episcopo Averfano,
Caroli cardinalis amplissimi,
Et Gregorii ordinis Jerosolymitani magistri
Germano fratri,
Innocentia vitæ,
Prudentia, & morum suavitate,*

In

*In utraque Sicilia , aula Romana ,
Et Ravennæ legatione
Pietate erga Deum ,
Misericordia in pauperes ,
Zelo animarum de regenda ecclesia ,
Quum majores sui per annos octoginta
Meritissime præfuerint ,
Commendatissimo .*

*D. Julia Carrafa ex fratre neptis
Buteræ , Rocellæ , & S. R. I. princeps
Anno Domini M DC XCVII, P.*

XXXVI. Fabricius Paulutius Forolivienſis
Coſino patre Calbuli comite , Luciana Albicina
matre tertia Aprilis anni ſupra milleſimum ſexcen-
teſimi quinquageſimiprimi natus, Romam ab ineun-
te adoleſcentia cum Joſepho fratre proſectus , apud
magnum patrum Franciſcum Paulutium cardina-
lem (quem de Romana eccleſia egregie meritum
Alexander VII. Pontifex in ampliffimum ordinem
cooptaverat) in collegio Romano bonis literis , &
liberalibus diſciplinis diuturnam operam navavit .
Eo autem triennio poſt rebus humanis exempto ,
Carolus Paulutius Franciſci cardinalis nepos vir
doctrina , & rerum peritia clariffimus , qui Mar-
tium Ginettum cardinalem apoſtolicæ ſedis lega-
tum amicitiaſ cauſſa Coloniam ſequutus , a ſecretis
legationis , deinde datarii munere ornatus fuit , ibi-
que

que ab Urbano VIII. inter utriusque signaturæ referendarios peculiari diplomate adlectus, adolescentem Fabricium defuncti patris loco ad omnem virtutem instituendum curabat. Verum anno vix elapso Carolus supremum obiit diem, & Fabricius adversum constanti animo, ut alios ferre solet, tulit casum, quo sibi raptos vidit præcipiti morte quos uti parentes colebat. Hinc sub Cosmi patris disciplina, qui deinde Romam accessit, studiorum philosophiæ, theologiæ, & legum emenso cursu, sacris addictus, montis Sarcii abbatia cumulatus, laurea doctorali in Romano archigymnasio insignitus, & in literariis exercitationibus dudum versatus, sibi viam ad honores, quos jam merebatur, aperuit. Ecclesiasticæ academix, quæ hodie in amplissimo *de propaganda fide*, ut vocant, collegio eruditorum patet ingeniis, primum erigendæ operam cum aliis adhibuit, ubi doctissime sæpe sæpius disseruit, & quoties differendis copia non erat, extra tempus differendi munus implere omnium admiratione consuevit. Præterea sacræ condendæ domui, quam *divinæ pietatis* nomine appellant, inter alios spectatæ religionis & generis præstantia illustres, manum admovit, opus plane Romanæ urbi perutile & necessarium. Nobilium virorum congregationem apud societatis Jesu presbyteros præsentia coluit, necnon sacerdotum Missionis domum in monte Citatorio sitam, & arcèssima inter
cete-

ceteros usus est necessitudine cum Johanne Francisco Albano, Sperello Sperellio, Balthassarre Cincio, Laurentio Casono, & Carolo Augustino Fabrono, quorum primum ad apicem Pontificatus assumptum, aliosque inter purpuratos patres ob virtutem exantlatis laboribus comparatam adscriptos gratulabundi videmus.

Itaque Pontifex Innocentius XI. optimæ indolis, & morum probitatis fama permotus, Fabricium annos quatuor supra triginta natum Maceratenfis & Tolentinatis ecclesiæ infula decoravit; atque a sapientissimo Cardinale sacri senatus ornameto Caspare Carpineo Pontificis in Urbe vicario in æde Vallicellana fuit episcoporum more ordinatus. Mox ad provinciam sibi commissam implendam accedens, clerum & ecclesiæ cathedralis canonicos mirifice composuit, humanitate obstrinxit, & ea prope mansuetudine sibi conciliavit, qua etiam pueros Christianæ fidei rudimenta miro humilitatis exemplo edocebat. Civitatis beneficio prospiciens hospitale invalidorum erexit, & æquis legibus instruxit. Pluries totam lustravit diœcesim, & diœcesanam synodum, cujus salutaria decreta typis vulgata sunt, bis celebravit. Sæpe ad populum sermones habuit, ad quem optimis moribus imbuedum enixe incumbibat. Presbyteros congregationis Missionis Maceratæ perhumaniter suscepit, quorum præsidio omnem clerum ecclesiasticis institutionibus

informavit; atque inter ceteros, qui in id sedulam operam adhibuerunt, singulare fuit studium Julii Cæsaris de Rubeis, hodie collegii de propaganda fide rectoris, viri religione æque ac doctrina commendatissimi. Tolentini Cosmum III. Magnum Etruriæ Ducem, Principem pietatis & justitiæ laude longe clarissimum, quum Lauretanam domum colendam adiret, honorifice excepit, & sancti Nicolai Tolentini reliquiis insigni admodum existimationis argumento donavit: ibique episcopale palatium nimio annorum decursu labefactatum restituit.

Johanne Francisco Ginetto cardinale Firmanæ ecclesiæ archiepiscopo e vivis sublato, Innocentius XII. Pontifex Fabricium hujus ecclesiæ administratorem renunciavit: cujus suscepto ministerio, de jure ecclesiastico acerrime tuendo sollicitus, amplissimam diœcesim admirabili vigilantia perlustravit, in quam novum sanctimonialium ordinis Prædicatorum strictioris observantiæ institutum a venerabili sorore Maria Hiacynta religionis fama præstanti conditum induxit, & duo cœnobîa promovit, idque pridem Maceratæ fundato monasterio admiſerat, ejusque regulas ibi probaverat.

Quum autem Innocentius gravioribus universalis ecclesiæ negotiis Fabricium implicare cogitaverit, illum anno millesimo sexcentesimo nonagesimo-sexto Coloniam Agrippinam ad tractum Rheni sedis apostolicæ nuncium destinavit. Quanta hinc fuerit pro

pro imposito munere obeundo prudentissimi præfulis in rebus agendis peritia, & quantam apud omnes nedum Catholicos, verum etiam Heterodoxos sibi nominis laudem comparaverit, fatis pro dignitate commendari non potest; quum illorum plures ejus opera, & morum comitate illecti, hæresi abjurata, Catholicæ ecclesiæ communionem acceperint. De Christiana disciplina sollicitus, ut illam restitueret, totus in eo fuit: sacræ confirmationis chrismate, quod jampridem pauci ministraverant, admirabili exultatione ingentem adeo hominum multitudinem statutis ecclesiæ ritibus inunxit, ut marmorei presbyterii cancelli præ nimia confluentis populi frequentia magnam vim passi, fuerint amoti: deinde viros, qui ecclesiæ nomen dederunt, nobilissimæ civitatis consulens beneficio, ad sacros ordines pluries assumpsit. Plerique Germaniæ principes, potissimum Imperii electores Fabricium singulari amoris maximi signo prosequuti sunt, eumque semper summo in honore habuerunt. Lovanii theologicæ facultatis dogmata palam propugnata ejus nomini fuerunt inscripta, & plures librorum in tota Germania, qui in vulgus editi sunt, factæ dedicationes.

Colonia, ubi egregia cum laude, & Romanæ ecclesiæ splendore Christianam rempublicam procuravit, Pontifex Innocentius in Poloniam apud Augustum II. regem extra ordinem nuncium direxit;

xit, idemque, ut pro dignitate sedis apostolicæ grave munus impleret, sex aureorum millia regali munificentia Fabricio jussit persolvi. Compositis ibi, quæ fervebant diffidiis, ab eodem Pontifice Romam accitus, paullo post inter Cardinales vulgatus, in quorum ordinem jam prius adlectus fuerat, & titulo auctus sanctorum Johannis & Pauli, adepta purpura Romanam aulam, & bonos omnes, qui virtutem sudoribus partam præmio cumulatam esse gaudebant, suavi lætitia replevit. Suæ Maceratenis ecclesiæ memor, argenteum ei calicem auro & gemmis ornatum atque insigni elaboratum cælatura, pollubrum cum ampullis item argenteis, & perraro opificio elegantioribus nobili opere Augustæ Windelicorum confectum, pretiosum pluviale, aliaque sacerdotalia indumenta (quibus etiam Tolentinatam ecclesiam locupletavit) munifice dilargitus, fatis inde animi celsitudinem, qua tantus est, palam omnibus fecit.

Mox Innocentius postquam Fabricium Cardinalem renunciavit, inter patres adscripsit, qui de Christiana fide ad extremas usque orbis provincias propaganda solliciti sunt, & inter illos qui concilii Tridentini interpretationi, necnon episcopis & regularibus præfecti sunt, adnumeravit. Hinc Ferrariensis ecclesiæ cura, quam Dominicus Taurusius cardinalis administraverat, eo fatis functo pastore viduatæ, a Pontifice Innocentio Fabricio ad-

admota fuit ; eique ad illam proficiscenti Maceratenfes beneficiorum memores , quibus ab illo aucti fuerant , arcubus in triumphi specimen incredibili gratulatione ejus per civitatem transitum ornarunt . Quum vero Lauretum advenerit , ibique in venerabili domo sacrum celebraverit , quod nunquam in itinere occupatus omisit , ei crucem sapphiris mirifice locupletatam liberali manu concessit . Ferrariam deinde assequutus bonis hominum moribus , & cleri disciplinæ fervandis magnopere studuit .

Pastorali sollicitudine , & omnium lætitia lustrata diœcesi , anno Jubilæi millesimo septingentesimo Romam rediit , quo quum Innocentii Pontificis Christianæ reipublicæ mœrore contigerit obitus , pro comitiis conclave ingressus , ibique a viginti-quinque Cardinalibus , quos Innocentius ad purpuram evexerat , adlectus , ut omnium ore quæ pridem de novo Pontifice eligendo in ejus cubiculo congregati loquuti fuerant , ceteris declararet , cum omnibus miro quidem animorum consensu , & admirabili constantia inter se concordibus convenit in amplissimo Cardinale Johanne Francisco Albano , quem licet dudum lacrymis reluctantem , tamen hodie CLEMENTIS XI. nomine Catholicus orbis in Pontificia sede auspiciatissime collocatum suspicit & veneratur . Pontifex CLEMENS , qui Fabricii Cardinalis in rebus gerendis peritiam , sol-
ler-

lertiam, dexteritatem, prudentiam satis comper-
tam habuit, eum in ipso Pontificatus exordio sta-
tus a secretis, ut vocant, sibi delegit, & primum
apostolici ministerii adiutorem, eique negotiorum
summam commisit. Clericos regulares Minores
patrocinio fovendos commendavit, quo etiam Pi-
cenæ nationis collegium, & sanctæ Sufannæ mona-
sterium dignatur. In generali, quod nuper præfati
Clerici regulares celebrarunt, capitulo præfens fuit,
& perdoctam ad electores latine habuit orationem.
Insuper inter Cardinales, qui sancti officii inquisi-
tionis tribunali, bono Pontificæ ditionis regimi-
ni, regularium disciplinæ, aulæ consistoriali, sa-
cris ritibus, & ecclesiasticæ immunitati præfident
CLEMENS adjunxit; hisque omnibus sedis apo-
stolicæ muneribus sedulo vacat, & jugi hominum
plausu, qui vicissim prædicant in optimo Cardi-
nale vitæ integritatem, religionis studium, mo-
rum comitatem, ceterasque omnes, quæ virum
principem decent, virtutes. Præ his tamen eminet
in eleemosynis erogandis munificentia, quam sem-
per ante alias coluit, quum pastoralis ministerio
detineretur. Ejus in illam amore maximo Dei-
paræ Virginis, quam *ab Igne* appellant, imaginem
infinitis ut ita dicam prodigiis Forolivii, & in
tota Æmilia commendatissimam regali sumptu ar-
genteo ornatu decorandam suscepit, cujus festivam
diem nuper primum in Urbe in æde sancti Marcelli
ma-

magnifico celebratam cultu innumera ferme populi copia, quæ ad sacram ædem accessit, reddidit insigniorem, ad eamque totus prope Cardinalium senatus pietatis studio convenit.

Fratrem habuit inter alios Cardinalis Fabricius Josephum Ferdinandum, cujus supra memini, ex duodecim signaturæ justitiæ viris, Liberianæ basilicæ vicarium, ingenii & doctrinæ elegantia, notissimum, quem nisi præripuisset mors nimis immatura, in altiori gradu collocatum Romam vidisset: eique in æde Vallicellana, ubi etiam tumulum gentiles ejus habuerunt, humato hanc amantissimus frater, dum Colonæ apostolicum nuncium agebat, sepulcralem inscripsit epigramma :

D. O. M.

*Josepho Ferdinando Paulutio
Foroliviensi*

*Ex sacri Romani Imperii
Comitibus Calbuli,*

*Francisci cardinalis Paulutii
Pronepoti,*

*Signaturæ justitiæ votanti,
Congregationis Aquarum a secretis,*

*Congregationumque Consultæ & Immunitatis
Prælato,*

H h

Emi-

DE SS. JOHANNE ET PAULO,
Eminentissimi archipresbyteri
Sanctæ Mariæ majoris
Vicario,
Tot tantisque muneribus par,
Dum meliora etiam promeriturus
Singularis prudentiæ,
Eximiæque mansuetudinis
Luculentissimum testimonium
Dabat in dies,
Immatura morte præreptus,
Universam Urbem
Maximo dolore affecit;
Illam etenim
A sacro cardinalium collegio,
Sede apostolica vacante,
Sibi commissam
Ab imminente lue
Servavit immunem.
Fabricius
Episcopus Maceratensis
Ad tractum Rheni nuncius apostolicus,
Johannes, & Aloysius
Fratri dilectissimo
MM. PP.
Obiit die xxx. Octobris
Anno MDCXCV.
Ætatis sue XLIX.

Inferius legitur Fabricii Paulutii primi Civitatis Plebis episcopi sepulcralis alia inscriptio, quam Franciscus cardinalis patruo de se benemerito posuit :

D. O. M.

*Fabricio Paulutio
Ex comitibus Calbuli
Forolivienſi
Primo Civitatis plebis episcopo,
Eximie jurisprudentie
Et sacrarum literarum eruditione
Spectabili,
Cujus opera
Et in sacris libris exponendis,
Et in arduis negotiis expediendis
Christiane reipublice præsto fuit.*

Obiit ætatis sue anno L X I X.

III. kal. Februarii

M D C X X V.

*Franciscus cardinalis Paulutius
Patruo amantiſſimo
Et benemerito
P.*

Ibidem medium Francisci cardinalis prostat monumentum a Carolo Paulutio nepote signaturæ justitiæ decano positum, & ad perpetuam posterorum notitiam honorificentissimo hoc elogio decoratum, quo magni viri præclaras dotes & de Catholica ecclesia multis nominibus meriti coram omnibus patefaceret :

D. O. M.

*Francisco Paulutio
Ex Comitibus Calbuli
Forolivienfi
Sanctæ Romanæ ecclesiæ
Presbytero cardinali
Tituli
Sancti Johannis ante portam Latinam,
Qui
Annorum xxx. spatio
A secretis -
Sacræ congregationis Concilii,
Simulque
Sacræ congregationis
Super controversias jurisdictionis,
Ac tribunalis fidei consultor,
Ob ingenuitatem,
Doctrinam, prudentiam
Semper aulæ Romanæ probatus,*
Aprin-

*A principibus cultus ,
A summis Pontificibus
Gravissimis quibusque negotiis
Admotus ,
Atque
Ab Alexandro VII.*

*In testimonium virtutis optime meritæ
Ornatus purpura ,
Cum ejusdem congregationis
Præfectura .*

*Obiit octogenario major
Die IX. mensis Julii
Anni M DC LXI.*

*Carolus Paulutius
Ex comitibus Calbuli
Signaturæ justitiæ decanus
Patruo benemer.
P.*

Hinc Caroli Paulutii sequitur epitaphium,
quod Cosmus, & Hieronymus fratris optimi me-
moriæ inscripserunt, cujus verba sunt :

D. O. M.

Carolo Paulutio
Ex comitibus Calbuli
Forolivienſi
Signature juſtitiae decano,
Qui primum
Germanicae pro pace legationi
A ſecretis,
Cujus dein etiam datarius,
Mox
Sacrae congregationis Rituum
Itidem a ſecretis,
Et aliis muneribus exercitis,
Ingenio & doctrina praestans,
Virtute potius
Quam morte matura
Præripitur
Aetatis ſuae ann. XXXXVIII.
Salutis M DC LXII.
Die XXI. Aprilis.

Cosmus, & Hieronymus
Fratri
Amoris & honoris ergo
PP.

Hæc Cardinalis Fabricii majorum elogia in æde Vallicellana exsculpta, quæ ut perennis illorum memoria sit, libuit exscribere . Pergit hodie dignissimus Cardinalis rei publicæ totus prodesse, & licet curis gravioribus occupatus, literarum prosequi patrocinium, unde aliis materiem parat ad laudem, hinc in posterum majora daturus .

F I N I S.

I N D E X

R E R U M.

A

- A**BBAS Casemarii Johannes pag. 21.
 Academia in collegio de propaganda fide 234.
 Academia nobilium ecclesiasticorum in Urbe 102.
 Acta ss. Johannis & Pauli a Bollandianis edita 5. an a s. Terentiano scripta 10.
 s. Adhelmus Schireburnensis episcopus 7.
 s. Agapetus Pontifex olim ss. Johannis & Pauli basilicæ clericus 111. Constantinopolim proficiscitur *ibid.* miraculis clarus *ibid.* corpus Romam translatum 112.
 Albertus Leander 49.
 Albertus Andoinus cardinalis ss. Johannis & Pauli 180.
 — Stephanus cardinalis ss. Johannis & Pauli 113. 178. in Gallia & Anglia sedis apostolicæ legatus 179. Pontifex assumptus *ibid.* sepulchralis inscriptio *ibid.*
 Albicina Luciana Fabricii Pauli Cardinalis mater 235.
 Alciatus Andreas 154.
 Alcuinus 119.
 Aldobrandinus Petrus ss. Johannis & Pauli cardinalis 219. in Gallia Pontificis legatus *ibid.*
 Alexander IV. Pontifex altare in basilica ss. Johannis & Pauli consecrat 125. 126. eam sacris indulgentiis donat 143.
 Alexandri VII. pro Venetorum republica diploma 17. 18.
 Algardus Alexander sculptor celebris 212.
 s. Ambrosius præfationem in missa de ss. Johanne & Paulo composuit 35.
 Ammianus Marcellinus 3.
 Amphitheatrum Titi vulgo *Colosseum* 61. 72.
 Anastasius Bibliothecarius 41. 42. 114. 135. & *seqq.*
 Anastasius Philippus Surrentinus archiepiscopus 232.
 s. Andreæ ecclesia Averfæ 27. 28.
 — monasterium Romæ 70.
 s. Angeli ad Nidum ecclesia Neapoli 183.
 Aniciorum familiæ domus ubi nam sita 70.
 Anthimus Trapezuntinus episcopus in Constantinopolitanam sedem intrusus 111. depositus, & exilio plexus 112.
 s. Antonini chronicon 113.
 b. Antonius Bettinus Fulginas episcopus 81.
 Apollinaris Syrus 3.
 I i ss. duo-

ss. duodecim Apostolorum basilica 154.
 Aquilæ hieroglyphicum supra junas ecclesiarum explicatum 156.
 Aquivivus Andreæ Matthæus 217.
 ——— Franciscus cardinalis a CLEMENTE XI. assumptus 218.
 ——— Octavius ss. Johannis & Pauli cardinalis 216. sedis apostolicæ legatus Avenione *ibid.* Neapolitanus archiepiscopus 217. sepulchralis tabula 218.
 Argiletum veteris Urbis vicus 61.
 Aringhus Paulus 6.
 Armaniacus Georgius cardinalis ss. Johannis & Pauli 202.
 s. Artemius sub Juliano martyr 11.
 s. Augustini s. Pammachio epistola 56.
 Avenione ss. Johannis & Pauli reliquiæ 28. congregationis Missionis domus 87.
 Aventinus mons Urbis 61. 71.
 Aversæ ss. Johannis & Pauli reliquiæ 27.

B

BArberinus Antonius cardinalis 229.
 ——— Carolus cardinalis 187.
 ——— Franciscus cardinalis 84. 141.
 Barchinone Missionis congregationis domus 87.
 Baronius Cæsar cardinalis 2. sententia de persecutione Juliani adversus ecclesiam *ibid.* 10. 52. & *seqq.* 112. 147. 161. Antonio Carrafæ cardinali primum An-

nalium tomum inscribit 209. ejus de illo testimonia 210.
 Basilica ss. Johannis & Pauli, *vide* ss. Johannis & Pauli basilica.
 Basilicæ memoriæ martyrum 57. Ethnicorum quales 58.
 s. Basilius Cappadox 3.
 Battellus Johannes Christophorus 22. 70.
 de la Baume Petrus cardinalis ss. Johannis & Pauli 199.
 Bellus Julius 217.
 Bembus Petrus 49.
 Benedictus VIII. Casinensem basilicam reliquiis donat ss. Johannis & Pauli 25.
 Benedicti IX. Pontificis diploma 42.
 ss. Bibianæ & Demetriæ corpora 75.
 Blani Petrus pseudo-cardinalis ss. Johannis & Pauli 182.
 Blondus Flavius 63. 123. 124.
 Bollandus Johannes 30.
 Bonaventura Alexander 22.
 Bonellus Michael cardinalis Alexandrinus 21.
 Bononiæ ecclesia ss. Johannis & Pauli 30. *ibidem* eorum reliquiæ *ibid.*
 de Bordis Bertrandus ss. Johannis & Pauli cardinalis 177.
 Borrichius Olaus 59.
 Borromæus Gibertus cardinalis ss. Johannis & Pauli 227. in Æmilia sedis apostolicæ legatus *ibid.* sepulchralis tabula 228.
 de Borsano Simon cardinalis ss. Johannis & Pauli 181. schismatico Pontifici adhæret *ibid.*
 Brancatius Thomas cardinalis ss. Johannis & Pauli 183.

Brandea

Brandea quid olim 161. 162.
 Broverus Christophorus 29.
 Brutii Iohannis Antonii Vaticanus
 MS. codex 138. 140. 156.
 Bullionius Emanuel Theodosius
 Cardinalis 84.
 Bussius Iohannes-baptista ex inter-
 nuncio apostolico apud Belgas
 Colonia Agrippinae nuncius 6.
 Burghefius Camillus cardinalis ss.
 Iohannis & Pauli 113. 140.
 219. Pontificis in Urbe vica-
 rius 220. Pontifex assumptus
ibid. sepulchralis epigraphes 220.
 221.
 Burghefianum sacellum in Libe-
 riana basilica 220.
 Byzantius senator Romanus cum
 s. Pammachio filio corpora
 ss. Iohannis & Pauli invenit
 14. 15. eorum basilicae aedifi-
 cium aggreditur 52. 54.
 Bzovius Abraham 4.

C

Cæsarius Heisterbachensis
 monachus 30. testimonium
 de miraculo reliquiarum ss. Io-
 hannis & Pauli 31.
 de Cambis Richardus Iosephus
 28.
 Cangius Carolus 115.
 Canisius Henricus 7.
 Cantelmus Iacobus cardinalis
 225. 232.
 Capena Urbis porta 59.
 Capua Hannibal archiepiscopus
 Neapolitanus 45.
 Caput alterutrum ss. Iohannis &
 Pauli Verulis servatum 20.
 aliud Romae in eorum basilica
 23.
 Caracciolus Engenius 27.

Cardinalis vocabuli antiquitas
 108. 109. significatio *ibid.*
 Cardinalis ss. Iohannis & Pauli
 in basilica s. Laurentii extra
 muros missam in hebdomada
 celebrabat 122.
 s. Carolus Borromæus 154.
 Carolus I. Neapolis rex 46.
 Carolus IV. Imperator 29.
 Carpineus Caspar Cardinalis 235
 Carrafa Alphonsus cardinalis ss.
 Iohannis & Pauli 44. 203.
 Neapolitanus archiepiscopus,
ibid. sedis apostolicæ bibliothe-
 carius 204. ejus adversa fortu-
 na *ibid.* in dioecæsana synodo
 Tridentini concilii decreta
 vulgat 205. 206. sepulchralis
 tabula a Pio V. posita 207.
 — Antonius cardinalis ss. Io-
 hannis & Pauli 126. in eorū ba-
 siliica altaria sacra curat *ibid.*
 illam exornat 139. sedis aposto-
 licæ bibliothecarius 209. ejus
 laudes 210.
 — Decius cardinalis ss. Iohan-
 nis & Pauli 224. archiepisco-
 pus Neapolitanus *ibid.* sepul-
 chralis tabula 225. 226.
 — Fortunatus ss. Iohannis &
 Pauli cardinalis 230. episcopus
 Averfanus 231. in Æmilia se-
 dis apostolicæ legatus *ibid.* se-
 pulchralis inscriptio 232. 233.
 — Maria Pauli IV. germana
 27.
 — Marius archiepiscopus Nea-
 politanus 225.
 Casamarii monasterium 20. insi-
 gnibus Divorum reliquiis dona-
 tum 21. ad illud eas Verulis
 sollemniter deferendi annuo A-
 scensionis die vetus consuetudo
ibid.

- Casauriense tabularium 115.
 Casinensis basilica ss. Iohannis & Pauli reliquiis dorata 25. 26.
 Casonus Laurentius Cardinalis 235.
 Castra Peregrina ubinam sita 74.
 Castrucci Iohannes-baptista cardinalis ss. Iohannis & Pauli 213. sepulchralis tabula 214.
 Caussin Nicolaus 155.
 Cencii Camerarii codex 122.
 Chiffletius Iohannes Iacobus 162.
 Chisus Flavius cardinalis 28.
 Ciaconius Alphonsus notatus 105 140.
 Ciampinus Iohannes 155. 156.
 Ciappius Marcus Antonius 16.
 Cicattellus Emanuel Abellinensis antistes 232.
 Cincius Balthassar Cardinalis 86. 235.
 ss. Clari & Cassiæ reliquiæ in basilica ss. Iohannis & Pauli 149.
 Claudianus 70.
 Claudia aquæductus ubinam conditi 70. & seqq.
 Claudii templum 71.
 s. Clementis basilica 61. 159.
 Clemens IX. Pontifex Iesuatorum ordinem supprimit 81. ss. Iohannis & Pauli Romanum monasterium in commendam redigit *ibid.* Monialibus a sancto Philippo Nerio incolendum tradit *ibid.*
 CLEMENS XI. Pontif. Max. Missionem habendam iubet in monasterio Casamarii 22. ad ejus basilicam accedentes indulgentia amplissima cumulat *ibid.* 79. 84. Missionis congregationem patrocinio dignatur 86. 87. incremento studet Academiæ nobilium ecclesiasticorum 102. Franciscum Nerlium, & Carolum Barberinum Cardinales in summa ægrotatione invisit 187. Gabrielem Philippuccium inter Cardinales adscribit 191. ei funebria perfolvit *ibid.* lacrymis reluctans ad Pontificatum assumptus 239.
 Cœle Vibenna Etruscorum dux 60.
 Cœliolus in Urbe qualis 61.
 Cœlius mons Urbis 59. 71. cur ita dictus 60. aliter appellatus *ibid.*
 Collecta quid olim 119. quinam ejus auctor *ibid.*
 Colloredus Leander Cardinalis 57.
 e Comitibus Iohannes Sutrinus ss. Iohannis & Pauli cardinalis eorum basilicam reparat 137. in Germania & in Oriente sedis apostolicæ legatus 174. Urbis vicarius & Vaticanæ basilicæ archipresbyter *ibid.*
 s. Constantia Constantini Magni filia 4. 5.
 Conventatus Iohannes-baptista 47.
 Corbejensis monasterii MS. codex 5.
 ss. quatuor Coronatorum ecclesia 74.
 Corpora ss. Iohannis & Pauli in propria domo sepulta 8. locus apud Deum precibus comperitus 14. ab obsessis divinitus evulgatus *ibid.* eorum inventio 15. 16. alia recens cum translatione 18. 19.
 Cosmus III. magnus Etruriæ Dux 86. 236.
 Crescentius Marcellus cardinalis ss. Io-

ss. Iohannis & Pauli 200. in Tridentino concilio sedis apostolicæ legatus *ibid.* sepulchralis tabula 201.

ss. Crispus, Crispinianus, & Benedicta sub Iuliano martyres 6. 7. 8. in basilica ss. Iohannis & Pauli eorum corpora sepulta 150.

s. Crucis in Ierusalem basilica 61.

Crusvicziensis civitas in Polonia 38.

Cuggiò Nicolaus Antonius 19.

Curiarum veterum in Urbe divisio 64. munus *ibid.* & *seqq.* comparatio 65. quot genera 66. nomen *ibid.*

Cusanus Augustinus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 140. eorum basilicæ laqueare superinducit *ibid.* munera administrata 214. sepulchralis tabula 215.

Cybo Albericus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 173.

s. Cyriacæ domus quamam 73. 76.

D

s. **D**Afroa 74. ejus corpus in æde s. Bibianæ 75.

Dempsterus Thomas 60. 63. 64.

Deus dedit presbyter cardinalis ss. Iohannis & Pauli 106. 107. 112. 172. Pontifex assumptus *ibid.* miraculo clarus 113. epistola ad Gordianum episcopum *ibid.*

Dionysius Halicarnassæus 64.

Donatus Alexander 63. 67. 73. 74.

Donatus ss. Iohannis & Pauli basilicæ mansionarius 114.

E

ECclesia Romana sub Iuliano Cæsare vexata 2. 3. 4.

Enckenvoirtius Vvillelmus cardinalis ss. Iohannis & Pauli basilicæ reparator 138. munera administrata 195.

ss. Evagrii & Quintillæ martyrum reliquiæ in basilica ss. Iohannis & Pauli 49.

Eugenius IV. Pontifex 41. 75.

Eugenii presbyteri eloquentiæ vis quanta 3.

F

FAber Hieronymus 43.

Fabius Pictor 61. 62.

Fabronus Carolus Augustinus Cardinalis 235.

Faventini episcopi apud ss. Iohannis & Pauli basilicam Ravennæ commorari soliti 44.

Fauni templum 71.

Faunus Lucius 71. 123.

s. Fausti martyris domus ubinam sita 74.

Felix IV. Pontifex ss. Saturnini & Sisinnii memoriam restituit 148.

Ferandus Iohannes 216.

Festus 66.

Filescus Iohannes 106.

Firmi congregationis Missionis domus 86.

Flandrinus Iohannes cardinalis ss. Iohannis & Pauli 182.

Florentiæ congregationis Missionis domus 86.

Florentius Hadrianus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 113. 193. 194. Pontifex assumptus *ibid.* sepul-

sepulcræle elogium 195.
 Florentinus Franciscus 106.
 Forolivii imago Deiparæ *ab Igne*
commendatissima 240.
 s. Franciscus Salesius 230.
 Fregosius Fridericus cardinalis
 ss. Iohannis & Pauli 199.
 Frontinus 70.
 Fuldæ reliquiæ ss. Iohannis &
 Pauli 29.
 Fulvius Andreas 67.
 Fuscus Angelottus cardinalis 185.
 — Paulus antistes Ravellenfis
 186.

G

GAllicanus Constantini Magni
 dux contra Seythas 4. opera
 ss. Iohannis & Pauli Christiana-
 nam religionem profitetur *ibid.*
 celebri victoria divinitus poti-
 tur 5.
 Gavantus Bartholomæus 35.
 Gelasius Pontifex missarum codi-
 cis auctor 34.
 s. Georgii majoris ecclesia Nea-
 poli 27.
 Georgius cardinalis ss. Iohannis
 & Pauli 172.
 Germanus ss. Iohannis & Pauli
 cardinalis 172.
 Gesualdus Alphonfus cardinalis
 44. 217.
 Gianottus Antonius Urbinas ar-
 chiefiscopus 216.
 Ginettus Johannes Franciscus car-
 dinalis 236.
 — Martius cardinalis 233.
 Gordianus presbyter ss. Iohannis
 & Pauli 104. 110. 171.
 Gratianus Antonius Maria 204.
 s. Gregorii ecclesia 60. & *seqq.*
 domus ubinam sita 70. 74.

s. Gregorius Magnus Pontifex
 missarum codicis reformator 34
 officium ordinat de ss. Iohanne
 & Paulo in breviario Romano
 35. in eorum missa præfationis
 auctor 36. monasterio ss. Io-
 hannis & Pauli prædia confir-
 mat 78. 115. ejus diploma 107.
 homiliam habet in eorum basi-
 lica 115. litanias septiformes
 indicit *ibid.* stationes in basili-
 cis Urbis distribuit 120. bran-
 deorum usum probat 162.
 Gregorius III. Pontifex 42.
 Gregorius IV. ss. Iohannis &
 Pauli basilicam sacris muneribus
 cumulat 137.
 Gregorius XIII. ad colenda ss.
 Iohannis & Pauli corpora re-
 cens inventa præfens accedit
 16. basilicam accedentes plena-
 ria indulgentia donat 144. ejus
 diploma 145.
 s. Gregorius Nazianzenus 3. 4.
 s. Gregorius Turonensis 23. 116.
 Gregorius presbyter ss. Iohannis
 & Pauli 172.
 Grimanus Dominicus cardinalis
 in basilica ss. Iohannis & Pauli
 sepultus 170. sepulcralis inscrip-
 tio *ibid.*
 Guagninus Alexander 40.

H

HAdrianus I. Pontifex mona-
 sterium s. Stephani minoris
 ædificat in Vaticano 41. ss. Io-
 hannis & Pauli basilicam in-
 staurat 136.
 s. Helpidius prætorii præfectus
 sub Iuliano martyr 4.
 s. Hieronymus officia ecclesiasti-
 ca primum digessit 34. officii
 ss. Io-

- ss. Iohannis & Pauli in breviario Romano auctor *ibid.* ejus testimonium de s. Pammachio 55. epistolæ eidem inscriptæ 56. dolet ejus obitum *ibid.*
- Honorius III. Pontifex sedem habuit in Romano monasterio ss. Iohannis & Pauli 123. 124. palatio in Aventino, & s. Sabinae basilica s. Dominicum donat *ibid.*
- Hofius Stanislaus cardinalis 209.
- Hostilia curia ubinam sita 62. duplex hujus nominis curia *ibid.* a Tullo Hostilio rege condita 63. quid fuerit 66. 67. an in loco ubi basilica ss. Iohannis & Pauli sita 68. an adhuc ejus vestigia appareant *ibid.*
- Howardus Philippus Thomas cardinalis corpora ss. Iohannis & Pauli in eorum basilica invenit 19. 81. 82. 127. eandem exornat 142. corpus s. Saturnini transfert 149.
- Hubaldus ss. Iohannis & Pauli cardinalis 174.
- Hugo a s. Victore 119.
- Hugonetus Philibertus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 138. 188.
- Hymnus de ss. Iohanne & Paulo a s. Damaso Pontifice compositus 36. & *seqq.*
- I
- Janningus Conradus 6.
- Iesuatorum ordo in Romanum monasterium ss. Iohannis & Pauli admissus 80. 81.
- Imperialis Iosephus Renatus Cardinalis 84. 102.
- s. Innocentius I. Pontifex ss. Iohannis & Pauli basilicam in titulum dividit 105.
- Innocentii XI. sepulchrale monumentum in Vaticana basilica 212.
- Innocentius XII. monasterium Romæ ss. Iohannis & Pauli Missionis congregationi concedit 82. & *seqq.* hujus concessionis apostolicæ literæ 87. & *seqq.* inscriptio eidem posita 103.
- s. Iohannes Chrysostomus 2. 3.
- Iohannes presbyter ss. Iohannis & Pauli 104. alter ejusdem tituli cardinalis 106. alter Pontifex assumptus 110. 171. Constantinopolim proficiscitur 110. in carcerem conjectus martyr occumbit 111. alter ejusdem tituli 172. item alter 175.
- Iohannes Diaconus 34. 109. 121. 163.
- Iohannis XIX. Pontificis diploma 42.
- s. Iohannis in monte ecclesia Bononiæ 30.
- ss. Iohannes & Paulus ex Ursinorum genere 4. in aula s. Constantiæ Constantini Magni filia *ibid.* contra Scythas militiæ dant nomen 4. Gallicanum Constantini ducem ad fidem perducunt *ibid.* a s. Constantia opibus cumulati 5. eleemosynis vacant *ibid.* aula Iuliano famulari abnuunt *ibid.* Iovis simulacri adorationem abhorrent 7. capite plexi martyrio coronantur 8. corpora in propria domo sepulta *ibid.* martyrium ab obsessis celebratum 9. passionis tempus expenditur 12. corporum

porum locus precibus comper-
tus 14. item ab obsessis divini-
tus exploratus *ibid.* eorum mul-
tiplici inventio & translatio
15. 16. 18. 19. alterutrius caput
Verulis servatum 20. aliud Ro-
mæ in eorum basilica 23. reli-
quiæ in Gallias delatæ & mira-
culo insignes 24. aliæ in Saxo-
niam translata 25. aliæ item in
basilica Casinenſi conditæ *ibid.*
aliæ Velitris 26. Salerni *ibid.*
Aversæ 27. Avenione 28. aliæ
Venetiis 29. aliæ Fuldæ *ibid.*
Pragæ *ibid.* Bononiæ 30. Vien-
næ *ibid.* eorum nomina in missæ
canone invocata 32. missam ha-
bent propriam in missali Gela-
siano 33. item in Gallicana li-
turgia 33. missæ in Romana li-
turgia explicatio *ibid.* 34. offi-
cium in Romano breviario 34.
35. de illis præfatio in missali
Ambrosiano 35. item in Sacra-
mentario s. Gregorii Magni 36.
hymnus a s. Damaso Pontifice
compositus 36. 37. 38. insigne
eorum miraculum de agricola
eorum suffragio in regem ele-
cto *ibid.* 39. 40. acta in basilica
coloribus expressa 164. & *seqq.*
ss. Iohannis & Pauli basilica Ro-
mæ a quonam condita 51. Io-
viani Imperatoris jussu promo-
ta *ibid.* 52. quando absoluta
ibid. cur basilicæ nomine vo-
canda 57. 58. ubinam sita 59.
& *seqq.* situs monumenta 62.
69. & *seqq.* olim ss. Martyrum
domus 69. quando in titulum
distributa 104. 105. *Pammachii*
titulo cur dicta 104. item *By-
zantii* nomine *ibid.* ab illa pro
altera litaniarum septiformium

indictione infantes & pauperes
exhibant 116. pro altera mo-
nachi 117. statio a s. Gregorio
eidem addicta *ibid.* presbyteriū
ei solutum 123. consecratio-
num altarium monumenta 124.
& *seqq.* reparationes 135. &
seqq. munera elargita 136. in-
dulgentiæ tributa 143. & *seqq.*
reliquiis Sanctorum donata 146.
& *seqq.* partium descriptio 152.
& *seqq.* porticus descripta 153.
ichnographica tabula 156.
partium interiorum descriptio
157. & *seqq.* inscriptio in pavi-
mento 158. ara maxima descri-
pta 160. picturæ descriptæ 163.
& *seqq.* navium lateraliū de-
scriptio 168.

Iordanus Petrus 102.

s. Iosephi sacellum in basilica
ss. Iohannis & Pauli 168.

Iovianus ad Imperium assumptus
14. corpora ss. Iohannis & Pauli
quærenda jubet 15. promovet
eorum basilicæ ædificium 51. 52

Iulianus Apostata Imperator Ro-
manam ecclesiam dirissime affli-
git 2. 3. 4. Christianis literas
edicto inhihet, & quare 3. in
domesticos fuit 4. Helpidium
senatorem pro fide crudeli mor-
te damnat *ibid.* ss. Iohannem &
Paulum ad aulæ ministeria vo-
cat 5. abnuentes de medio tol-
lit 8. an Romæ præsens iusserit
eorum cadem 11. 12. in prælii
conflictu contra Persas divini-
tus sauciatus miserrime occum-
bit 13.

Iulianus Iuliani Cæsaris avuncu-
lus 11.

Iuvenacii ss. Iohannis & Pauli
ecclesia 50.

Late-

L

L Ateranensis basilica 61. 175.
Lateranensis palatii archivum

25.

Latina Urbis porta 59. 61.

s. Laurentii basilica in agro Verano 122. 154.

Lauretana domus 236. 239.

de Lellis Carolus 27.

Leo Ostiensis episcopus 25. 115.

s. Leo Magnus Pontifex monasterium ss. Iohannis & Pauli in Vaticano ædificat 40. 41. brandeorum usum inducit 162.

Leo III. monasterium ss. Iohannis & Pauli in Vaticano muneribus cumulat 42. item eorum basilicam in monte Cœlio 136. 137.

Leo IV. Pontifex 42.

Leo X. s. Mariæ in Dominica ædem restituit 76.

Leones januis ecclesiarum adponendi verus consuetudo 154. eorum hieroglyphicum explicatum 155.

Liberiana basilica 75.

de Lippa Daniel episcopus Pragensis 29.

Litaniarum septiformium indictiones 115. 116. 117.

Liturgia Gallicana a Mabillonio vulgata 33. ibidem missa de ss. Iohanne & Paulo *ibid.*

— in Romana eorundem Martirum missa 34. 35.

Lubinius Augustinus 41. 75. 76.

Lucas ss. Iohannis & Pauli cardinalis 173.

de Luna Petrus Pseudo-pontifex 182.

— Guterius ss. Iohannis &

Pauli cardinalis 181. 182.

Lunenſe monasterium ss. Iohannis & Pauli 50.

M

M Abillonius Iohannes liturgiam Gallicanam vulgavit 33. hymnum antiquum edidit de ss. Iohanne & Paulo 36. 42. 114. 117. & *seqq.*

Macchiavellus Franciscus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 226.

Maceratæ excepti Missionis presbyteri 235.

Maceratensis ecclesia pretiosis muneribus donata 238.

Maceratensium plausus Fabricio Paulutio Cardinali 239.

Macziejovvski Bernardus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 222. sepulchralis inscriptio 223.

Magallottus Laurentius cardinalis ss. Iohannis & Pauli 226.

de Magistris Franciscus 27.

Manriquez Petrus cardinalis ss. Iohannis & Pauli 198.

Mansionarii quinam olim 114. 115.

Mansiones Albanæ ubinam sitæ 73. 74.

ss. Marcellini & Petri basilica 61.

Marcellus Laurentius Venetæ classis contra Turcas generalis præfectus 47.

s. Marcelli ecclesia 240.

Marescottus Dionysius 186. ejus cimelium *ibid.*

Margarinus Cornelius 113.

Maria Hyacintha sanctimonialis ordinis Prædicatorum 236.

s. Mariæ Angelorum ecclesia 73.

s. Mariæ in Dominica ædes 59. 62. 73. inter Urbis diaconas

Kk

relata

- relata 76. labentem Leo X.,
& Ferdinandus Medicus cardinalis restituunt *ibid.*
- s. Mariæ Gratiarum ecclesia Bononiæ 30.
- s. Mariæ de Sapientia ecclesia Neapoli 27.
- s. Mariæ sacellum in basilica ss. Iohannis & Pauli 168.
- s. Mariæ imaginis, quam *ab Igne* vocant, festiva dies Romæ instituta 240. 241.
- Marlianus Bartholomæus 67. 68. 71.
- Marrana Urbis rivulus 61.
- Marsilius Marcus Antonius Colonna episcopus Salernitanus 26.
- Martinellus Floravantes 41. 124. 169.
- s. Martini monasterium in Vaticano 41.
- Martyribus in canone invocatis quantus honor 32. 33.
- Masini Antonius Pauli 30.
- s. Matthæi apostoli brachium Verulis conditum 21.
- Maurus Lucius 67. 75.
- Mediceus Alexander cardinalis ss. Iohannis & Pauli 113. 211. basilicâ sacra supellectile donat 140. in Gallia sedis apostolicæ legatus 212. Pontifex assumptus *ibid.* sepulchralis inscriptio 213.
- Ferdinandus cardinalis ædem s. Mariæ in Dominica restituit 76.
- Franciscus Maria Cardinalis 76.
- Melior cardinalis ss. Iohannis & Pauli 175. in Gallia Pontificis legatus *ibid.*
- Menas Constantinopolitanus episcopus 112.
- Merinus Stephanus Gabriel cardinalis ss. Iohannis & Pauli 197. sepulchralis epigraphes 198.
- de Michovia Matthias 38.
- Mignanellus Fabius cardinalis ss. Iohannis & Pauli 202.
- Millinus Savus cardinalis 84.
- Missæ de ss. Iohanne & Paulo in liturgiis Gallicana & Romana 33. explicata 34. 35.
- Missale Gelasianum 33.
- Missio clarissima in basilica Castelmarii 22. 23.
- Missionis congregatio 57. 79. ss. Iohannis & Pauli monasterium obtinet 82. Romanæ domus fundatio 83. a Pontificibus beneficiis donata *ibid.* Florentiæ & Firmi excepta 86. item Avenione, & Barchinone 87. item Maceratæ 235.
- Monasterium ss. Iohannis & Pauli Romæ. *Vide* Romanum monasterium.
- Montfauconius 72. 158.
- Moretus Theodorus 30.
- Muratorius Ludovicus Antonius 16.

N

- Naldorum familiæ laus 49.
- Naldus Dionysius dux pro Venetis fortissimus 47. ejus cum inscriptione simulacrum Venetiis 48.
- Philibertus cardinalis 49. regum Galliæ ad apostolicam sedem orator *ibid.*
- Nardinus Famianus 59. & *segg.* 65. 68. 70. & *segg.*
- Neapoli ss. Iohannis & Pauli condita

ditæ reliquiæ 27. iisdem sacra
basilicæ plures 44. & *seqq.*
Neapolitanæ ecclesiæ dignitas
207.
Nerlius Franciscus Cardinalis
187.
Nicolaus ss. Iohannis & Pauli
cardinalis 173.
Nicolaus IV. Pontifex 145.
Nicolaus V. Romano monasterio
ss. Iohannis & Pauli Iesuatos
donat 80.
de Nigris Pellegrinus 102.
Novi-montis monasterium Fuldæ
29.

O

O Descalcus Livius Bracciani
dux Innocentio XI. patruo
monumentum excitat in Vati-
cano 212.
Odo episcopus Velitrensis eccle-
siam s. Silvestri Velitris conse-
crat 26.
Officium de ss. Iohanne & Paulo
in breviario Romano 34. 35.
Oldoinus Augustinus 112.
Ossuvius rex Saxonum reliquiis
ss. Iohannis & Pauli donatus
25.
Otthobonus Petrus Cardinalis
Romani monasterii ss. Iohannis
& Pauli commendatarius 81.
85. 86.

P

P Alæottus Gabriel cardinalis
ss. Iohannis & Pauli 208.
Palatinus mons Urbis 61. 71.
s. Pammachius senator Romanus
cum Byzantio patre quærit &

invenit corpora ss. Iohannis &
Pauli 14. 15. eorum basilicæ &
monasterii conditor 51. 52. 54.
ejus illustre genus *ibid.* s. Hie-
ronymo familiaris *ibid.* defun-
cta uxore fit monachus *ibid.*
quale arripuerit institutum 55.
studium adhibet ad conversio-
nem Donatistarum 56. mortis
tempus *ibid.* corpus in basilica
ss. Iohannis & Pauli conditum
57. 151. officium pro ejus sol-
lemnitate institutum 57.
Pancirolos Octavius 69. 80.
Pantheon Agrippæ 154.
Panvinus Onuphrius 41. 52. 57.
73. & *seqq.* 122. 123. 172.
Papebrochius Daniel in Iunio
Bollandiano Acta ss. Iohannis
& Pauli vulgavit 5. 6. 10. &
seqq. 28. 30.
Paris Romanus pictor 158.
Patriarchales basilicæ quænam
120. 121.
s. Patriciæ ecclesia Neapoli 27.
Paulina s. Pammachii uxor 52.
s. Paulinus Nolanus s. Pamma-
chium ob defunctam uxorem
solatur 55.
s. Pauli basilica 113.
Paulus V. Pontifex Iesuatis ia-
dulget ordines sacros assumere
140.
Paulutius Carolus 233. 234. fe-
pulcralis tabula 246.
— Cosmus Fabricii Cardinalis
pater 234. 245.
— Fabricius Cardinalis ss. Io-
hannis & Pauli 6. 57. 233. basi-
licæ porticum ferreis cancellis
exornat 142. sacra supellectile
donat 57. Academiæ de propa-
ganda fide primum erigendæ
operam adhibet 234. in illa
Kk ij sapius

ſæpius diſſerit *ibid.* epifcopus Maceratenſis & Tolentinus renunciatus 235. paſtoralis ejus ſollicitudo 236. Firmanæ eccleſiæ adminiſtrator *ibid.* Coloniam ad tractum Rheni ſedis apoſtolicæ nunciuſ 237. apud principes ſummo in honore habitus *ibid.* in Poloniam extra ordinem nunciuſ 238. Cardinalis vulgatuſ *ibid.* Maceratenſem eccleſiam pretioſis muneribus donat *ibid.* Ferrarienſis epifcopuſ nominatuſ 239. conclave pro novi Pontificis electione ingreditur *ibid.* a CLEMENTE XI. Status a ſecretis declaratuſ 240. ejus animi præclaræ doteſ *ibid.* Picenæ nationis collegium & ſ. Sufannæ monaſterium patrocinio dignatur *ibid.* item Minores clericos Regulares 241.
 — Fabriciuſ primuſ Civitatis Plebis epifcopuſ 243. ſepulcraliſ tabula *ibid.*
 — Franciſcuſ cardinaliſ 233. ſepulcraliſ epigraphæ 244. 245.
 — Hieronymuſ 245.
 — Joſephuſ Ferdinanduſ 233. 241. ſepulcraliſ inſcriptio *ibid.* 242.
 Pelleviuſ Nicolauſ ſs. Iohanniſ & Pauli cardinaliſ 16. baſilicæ porticum reſtituit 139. altaria & odeum inſtaurat *ibid.* munera adminiſtrata 211.
 Perauld Raymunduſ cardinaliſ ſs. Iohanniſ & Pauli 191. ejuſ ſepulcrale elogiuſ 192.
 Peregrinorum Neapoliſ ſocietas 224. 225.
 Petruſ ſs. Iohanniſ & Pauli cardinaliſ 172.

Pezzina Pragæ decanuſ 29.
 ſ. Philippuſ Neriuſ 212.
 Philippucciſ Gabriel a CLEMENTE XI. inter cardinales adlectuſ purpuram reſpuit 191.
 Pictaviſ ſs. Iohanniſ & Pauli eccleſia 49. 50.
 Pignattelluſ Fabriciuſ Innocentii XII. frater 32.
 Pii Operarii ſacerdoteſ in baſilica Caſamarii miſſionem habent 22.
 Piò Iohanneſ Michael 47.
 Piuſ Caroluſ cardinaliſ ſs. Iohanniſ & Pauli 223.
 Piuſ IV. Pontifex 72.
 b. Piuſ V. 35. 206. diploma eccleſiæ Neapolitanæ 207.
 Pomarancii Nicolai picturæ in baſilica ſs. Iohanniſ & Pauli 163.
 de la Porta Ardicinuſ cardinaliſ ſs. Iohanniſ & Pauli 189. Camaldulenſe inſtitutuſ profiteri cogitat 190.
 Portocarreruſ Ludovicuſ cardinaliſ 229.
 Pragæ conditæ ſs. Iohanniſ & Pauli reliquiæ 29.
 Præfationeſ in miſſa de ſs. Iohanne & Paulo 35. 36.
 Presbyteriuſ quod olim 123. ſs. Iohanniſ & Pauli baſilicæ tradituſ *ibid.*
 Pyaſt agricola Polonuſ ſs. Iohanniſ & Pauli ſuffragio in regem electuſ 38. 39. 40.

R

R Am Dominicuſ cardinaliſ ſs. Iohanniſ & Pauli 183. ſepulcraliſ tabula 184.
 Raphael Volaterranuſ 67.

Ra-

S

Ravennæ ss. Iohannis & Pauli
basilica 43. in illa vetus in-
scriptio *ibid.* Faventinis episco-
pis, quum ad synodum accede-
bant, assignata 44.

Raynerius cardinalis ss. Iohannis
& Pauli 174. ad Imperatorem
Pontificis legatus *ibid.*

Regienfis Raphaelis pictura 158.

Reliquiæ Sanctorum ab antiquis
cur sub altaribus conditæ 160.
161. earum, quæ in basilica
ss. Iohannis & Pauli servantur,
catalogus 146. & *seqq.*

Remolinus Franciscus cardinalis
ss. Iohannis & Pauli 193.

Riarius Alexander cardinalis 213.

Robertus cardinalis ss. Iohannis
& Pauli 176.

Rodulphi IV. archiducis Austriæ
diploma 30.

Romanum monasterium ss. Iohan-
nis & Pauli in monte Cœlio a
s. Pammachio conditum 54. 77.
prædiorum, quibus fruebatur,
nomina 78. 79. a monachis cul-
tum 80. item a canonicis *ibid.*
Jesuati in illud admissi 80. 81.
monialibus a s. Philippo Nerio
traditum *ibid.* mox Prædicato-
rum ordini 82. demum Missio-
nis congregationi *ibid.* & *seqq.*
a Pontificibus habitatum 123.

Rospigliosius Iacobus cardinalis
Romani monasterii ss. Iohannis
& Pauli commendatarius 81.
basilicæ titularis 229. Liberia-
næ basilicæ archipresbyter *ibid.*
ejus laudes 230.

de Rubeis Hieronymus 43.

— Julius Cæsar 235.

Ruffus Thomas Cardinalis 231.

Ruinart Theodoricus 33.

s. **S**Abæ basilica 154.

Sabellus Bertrandus ss. Io-
hannis & Pauli cardinalis 176.
in Gallia, & in Hispania Ho-
norii III. legatus *ibid.*

— Cencius cardinalis ss. Io-
hannis & Pauli 113. 175. ejus
memoria in Lateranensi basilica
ibid. camerarius & cancellarius
Romanæ ecclesiæ *ibid.* Pontifex
assumptus 176.

— Iohannes-baptista cardinalis
189.

s. Sabinæ basilica 117. 123.

Sacrona Assyriæ civitas 12.

Sagittarius Caspar 108.

Salaria via extra Urbem 148.

Salerni conditæ ss. Iohannis &
Pauli reliquiæ 26.

Salona Dalmatiæ civitas 12.

s. Salvatoris in Lauro ecclesia
189.

Sanctorius Iulius Antonius cardi-
nalis 205.

Sanfelicius Antonius 46. 216.

— Iohannes Paulus 217.

s. Saturnini martyris corpus in
basilica ss. Iohannis & Pauli
148. ejus officium institutum
149. ejus sacellum 168.

Saussajus Andreas 24. 50.

Scambertus Casauriensis monaste-
rii mansionarius 115.

Scauri clivus 62. 69. 70. 74.

Schisma inter Urbanum VI. &
Clementem VII. Pseudo-pa-
pam 181.

Schovvembergus Petrus cardinalis
ss. Iohannis & Pauli 138. 184.
185.

Schultingius Cornelius 33. 119.
Scil-

Scillitana apud Afros insula 147.
 Scillitanorum martyrum corpora
 in basilica ss. Iohannis & Pauli
 147. eorum officium institutum
 148.
 Septalianum museum 15.
 Sicula Sigismundus 46.
 Sigebertus 162.
 s. Silvestri ecclesia Velitris 26. in
 ea inscriptio posita *ibid.*
 Simulacra idolorum Christianis
 adoranda exhibendi Gentilium
 consuetudo 7.
 s. Sifinnii martyris corpus in titu-
 lo Equitii 148.
 s. Sixti ædes 62.
 Sixtus V. Pontifex ss. Iohannis &
 Pauli basilicam indulgentiis do-
 nat 143.
 del Sodo Francisci MS. codex
 149. 151.
 s. Sperati martyris Scillitani cor-
 pus in Galliam translatum
 147.
 Sperellius Sperellus Cardinalis
 235.
 Stationis vocabuli significatio 118.
 quænam olim & quotuplex 119.
 cur instituta 120.
 Stedelli Berengarius ss. Iohannis
 & Pauli cardinalis 176. major
 poenitentiarius 177.
 s. Stephani ecclesia 71.
 s. Stephani maioris monasterium
 in Vaticano 41. ejus ecclesia &
 domus a CLEMENTE XI. restituta
ibid.
 s. Stephani minoris monasterium
 aliud in Vaticano ab Hadria-
 no I. exstructum 41.
 Stephanus Petrus 44.
 Sudre Guillelmus cardinalis ss.
 Iohannis & Pauli 180. Neapoli
 Pontificis legatus 181.

Symmachus Pontifex ss. Iohannis
 & Pauli basilicæ reparator 135.

T

TAbernola antiquæ Urbis vi-
 cus 59.
 Taurusius Dominicus cardinalis
 238.
 — Franciscus Maria cardinalis
 216.
 s. Terentiani martyris filius a dæ-
 mone obsessus ad sepulcrum
 ss. Iohannis & Pauli liberatur
 9. corpus in eorum basilica 11.
 151.
 s. Terentianus prætorii præfectus
 ss. Iohanni & Paulo simulacrum
 adorandum exhibet 7. eos capi-
 te plectit 8. Christi fidem am-
 plectitur 9. an ss. Iohannis &
 Pauli Actorum scriptor 10. sub
 Iuliano cum filio martyr oc-
 cumbit 10. 11. corpus in basi-
 lica ss. Iohannis & Pauli *ibid.*
 151.
 Theobaldus ss. Iohannis & Pauli
 cardinalis 170. 173.
 Theodoricus cardinalis ss. Iohan-
 nis & Pauli 172. in Germania
 legatus *ibid.*
 s. Thomæ *in formis* ecclesia & mo-
 nasterium 71. 75. 76.
 s. Thomæ Aquinatis sacellum in
 basilica ss. Iohannis & Pauli
 168.
 Tolentinas ecclesia sacra supelle-
 ctile a Fabricio Paulutio Car-
 dinale donata 238.
 Tridentini concilij decreta in sy-
 nodo diocesana Neapolis sub
 Alphonso Carrafa cardinale
 archiepiscopo vulgata 205.
 206.

Tri-

Trivultius Antonius cardinalis
ss. Iohannis & Pauli 203. in
Gallia sedis apostolicæ legatus
ibid.
Tuderti ss. Iohannis & Pauli ec-
clesia 50.
Tullus Hostilius Romanorum rex
62. 74.

V

Vacca Flaminius sculptor Ro-
manus 72.
Valerius Albertus Venetæ reipu-
blicæ dux 47.
Vallicellana bibliotheca 47.
Vallicellana ecclesia 235. 241.
247.
Varranus Fabricius 67.
Vaticana basilica 41. in ea mona-
chi divinæ psalmodiæ vacabant
ibid. 112.
Vaticana bibliotheca 6. 177. 204.
209.
Vaticanum monasterium ss. Io-
hannis & Pauli a s. Leone Ma-
gno ædificatum 40. 41. a Leo-
ne III. & IV. sacris muneribus
donatum 42.
Ubalдин Robertus cardinalis
212.
Veggius Maphæus 169.
Velitris conditæ ss. Iohannis &
Pauli reliquiæ 26.
Venantius Fortunatus 43.
Venetiis conditæ ss. Iohannis &
Pauli reliquiæ 29. ibidem iis sa-
cra basilica 47.
Verulis caput alterutrius ss. Jo-

hannis & Pauli servatum 20.
item portio sanctissimæ Crucis,
& brachium s. Matthæi apo-
stoli 21.
Ughellus Ferdinandus 42. 43.
Ugonius Pompeius 68. 80. 135.
& *seqq.* 150. 154. 169.
de Via Jacobus cardinalis ss. Jo-
hannis & Pauli 177.
s. Victoria virgo & martyr 7.
Viennæ ss. Iohannis & Pauli reli-
quiæ 30.
Vilianus Pisanus archiepiscopus
125.
Villanus Franciscus Fuscus 186.
Visitationis monialium institutum
in Urbem admissum 230.
Vitalianus Pontifex 25.
Urbinas archiepiscopus Antonius
Giannottus 216.
Urbinum a Pio IV. in metropo-
lim erectum 216.
Vrsinus Iohannes-baptista cardi-
nalis ss. Iohannis & Pauli 188
— Latinus ss. Iohannis &
Pauli cardinalis 80. 138.
Sedis apostolicæ Camerarius
185. Lateranensis basilicæ ar-
chipresbyter *ibid.* Vrbinate
ecclesiæ commendatarius 186.
Neapolis regem Ferdinandum
diademate ornat *ibid.* Ponti-
ficis legatus in Polonia 187.
a Sixto IV. in summa ægrota-
tione visitatus *ibid.*
— Vincentius Maria Cardina-
lis altaria basilicæ ss. Iohannis
& Pauli consecrat 127. & *seqq.*
134. 143. 144. 149. 178.

Explicit Index Rerum.

C O R R I G E N D A .

Pag. 1. lin. 7. corrige afflicta

Pag. 30. lin. 2. corrige Antonius Pauli Masini

Pag. 59. lin. 20. lege Olaus

Pag. 96. lin. 11. lege ceterisque

Pag. 182. lin. 21. supple fuit.

R O M A E

Excudebat FRANCISCUS GONZAGA
in via Lata

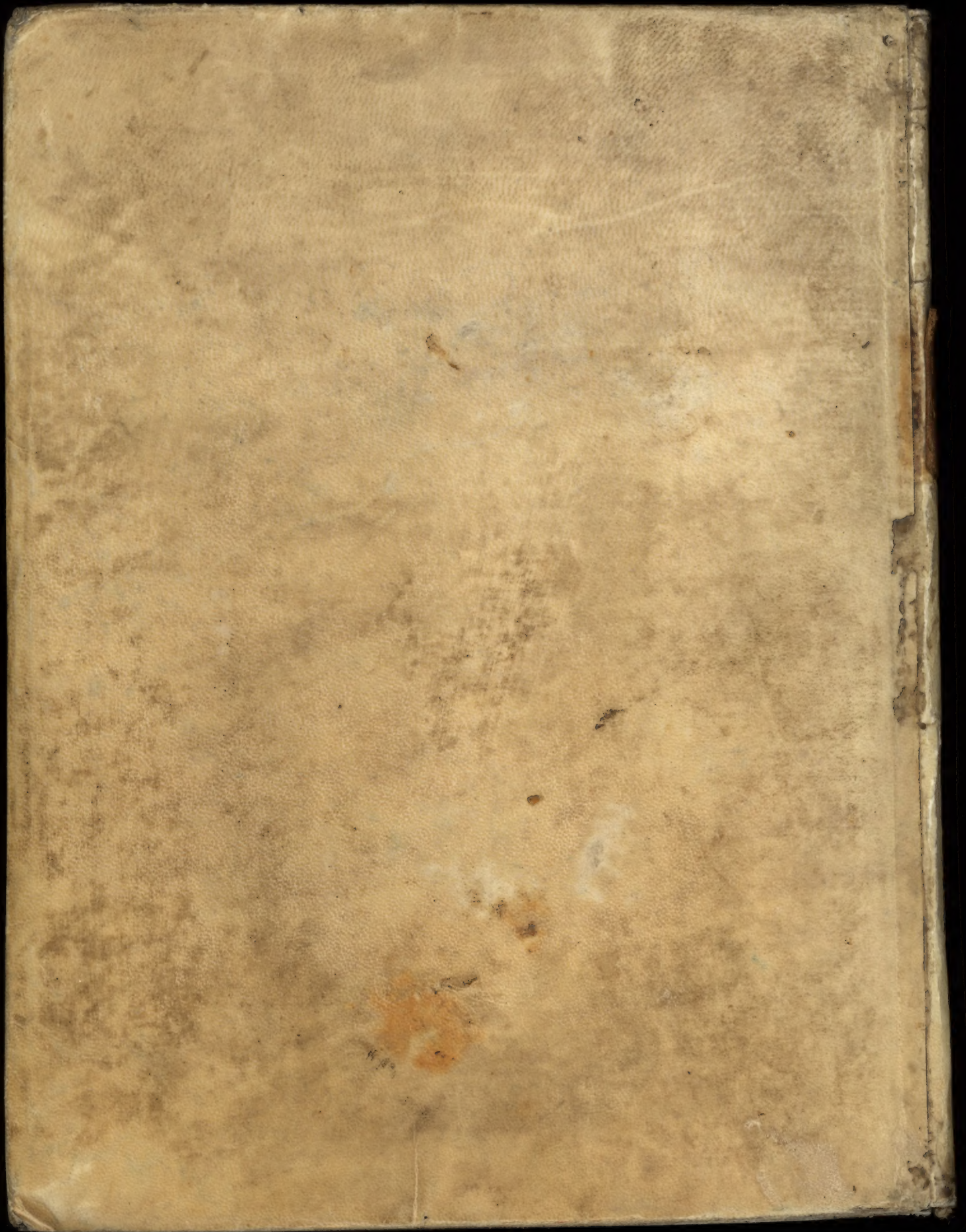
M D C C V I I .

Approbatione & permissu.

a-c⁴ A-k⁴ 2 folding plates
hor-texte.

pp. XXIV, 263. e 2 to w.

SPECIAL 88-B
32170

RONDIN
DE BASI I
SAN. MART
ET P.